ATEITIS

MĖNESINIS
MOKSLEIVIŲ LAIKRAŠTIS

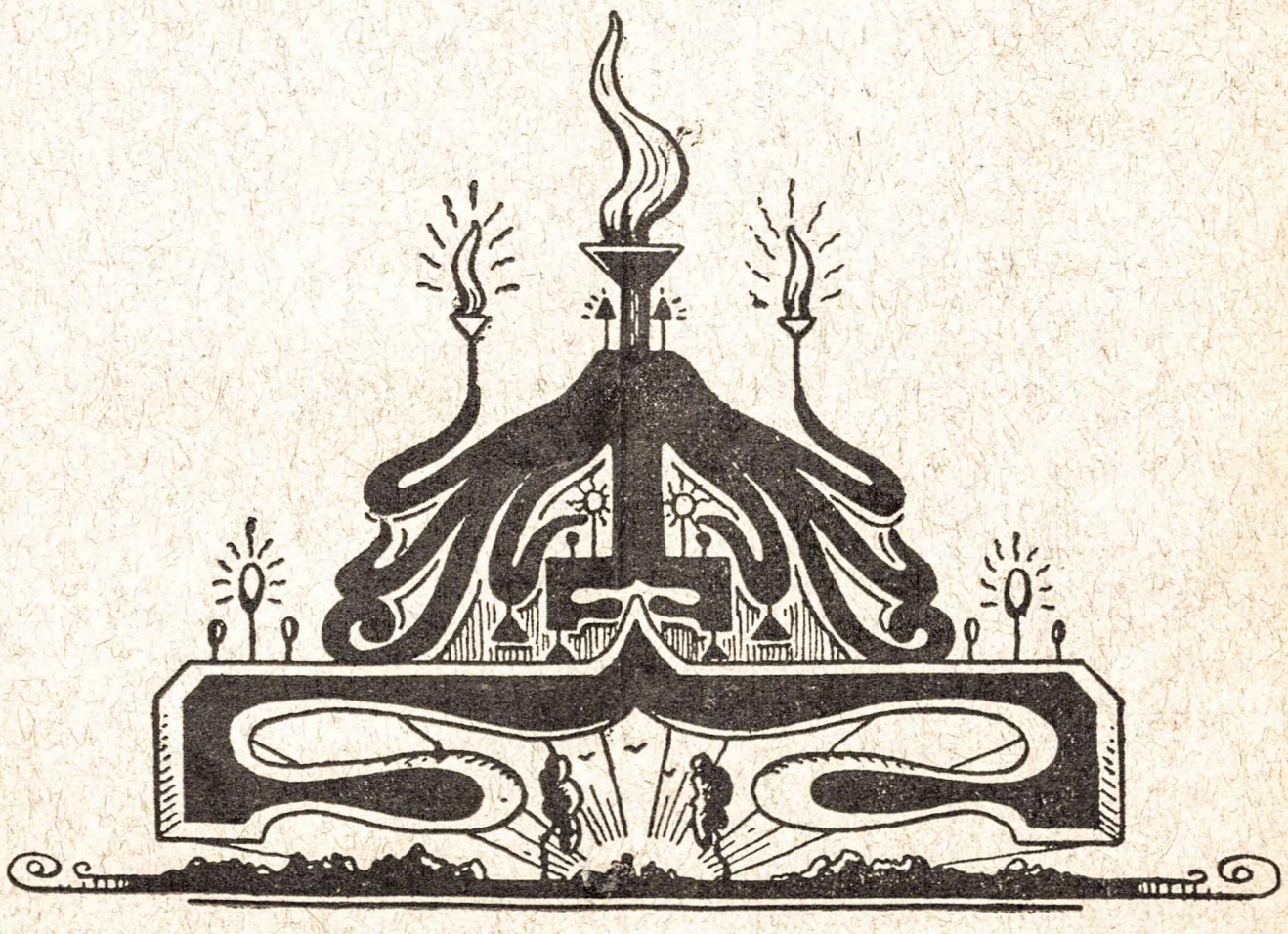

1925 m. liepos — rugpiūčio Nr. 7-8

1925 - III - PANEVĖŽYS.

J. KAMINSKAS.

TURINYS.

	psl
Prof. Pr. Dovydaitis. 15-kos metų Kongresas ir kas toliau.	321
Po kongreso	323
A. Tylenis. Gyvenimo chaosas	325
Juozas Švaistra. Ateitininkai ir varguomenė	331
Rebert Mäder. Teorija ir praktika	334
Juozas Mičiulis	336
P. Ovidius Naso. Keturi amžiai	337
Tolutis. Tai buvo svajonės	339
Matas Burbuolas. Rudens meilė	340
Simas. Jubiliejaus Kongresas	341
Šešuolė. Sugrižkit!	344
J. Žaliūkas. Sodininkas Viskanta	347
Z. Ivinskis. A. A. Povilas Laučys	370
Juozas Kačiulis. Moksleivių Ateitininkų Konferencija	333
A. K-tė. A. A. Liucija Markelytė	377
Ateitininkų gyvenimo kronika	378
Knyga ir menas	382
Redakcijos atsakymai	384

Seniesiems ir naujiesiems skaitytojams.

Skaitytojau, ateitininke! kai paimsi į rankas „Ateitį“, neužmiršk perskaityti šių eilučių.

„Ateities“ Redakcija iš tavęs prašo dviejų dalykų: **mylėk savo organą ir būk sąžiningas.** Kas negerbia ir nemyli savo vado, tas menkas kareivis, kas nemyli „Ateities“, tas menkas ateitininkas. Jei tu mylėsi visa, kas ateitininkišką, jei mylėsi savo organą, tu tada ne tik pažiūrejęs nepadėsi „At.“ į kampą, bet tu perskaitysi ją visą. Jei mylėsi „At.“, tu stengsies kuodaugiausia jos išplatinti pažįstamų ir draugų tarpe. Jei Mylėsi „At.“, tu nesiskųsi jos neįdomumu, bet pats kaip mokėdamas parašysi (nors į kroniką), ir tada organas pasidarys įdomesnis. Jei tu mylėsi „At.“, jei mylės ją visa kuopa, tai nenorės, kad „At.“ skurstų ir savo skatikais parems ją ir platins uoliai atsidėję. Jei tu savo organą mylėsi, tai jau būsi ir sąžiningas — tu atsilyginsi laiku už laikraštį, tada laiku atsilygins kuopa. Kai jūs neatsilyginat laiku su Administracija, jūs nuskriaudžiate ne tiktai leidėjus, gaišindami jų brangų laiką, sveikatą ir energiją, bet jūs nuskriaudžiate visus sąžiningus ateitininkus — del jūsų apsileidimo, nesąžiningumo, „At.“ negali laiku išeiti arba numerių skaičius turi mažėti. Nauja „At.“ tikisi ir nori, kad netektų jųsų nuolat raginti — tas labai nemalonu. Mylėk savo organą ir būk sąžiningas, tada „At.“ puikiai klestės

Redakciia.

ATEITIS

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 7—8. 1925 m. liepos—rugpiūčio mėn. XV.

15-kos metų Kongresas ir kas toliau...

Šių metų rugpiūčio 11—15 dienomis Kauno miestas matė kongresuojant ateitininkiją, susirinkusią čion minėti savo gyvavimo 15-kos metų sukaktuves.

Prasidėjęs tame pačiame Kaune prieš pusantros dešimties metų dar anais svetimųjų priespaudos laikais, slaptas, nežymus, lietuvių katalikiškosios moksleivijos judėjimas, su panieka traktuojamas to meto neateitininkiško nusistatymo lietuvių moksleivijos, šiandien iškilmingai telkėsi pripildydamas erdviausią Kauno salę, galinga srove ritosi — bangavo laisvojo Kauno gatvėmis, šimtais švyturių švytuodamas žengė per laikinąją sostinę pas nepriklausomosios Lietuvos valstybės Galvą ugningai pareikšti jam ir prisiekti, jog ateitininkija, pirmoji stojusi į Tėvynės gynėjų eiles kuriant nepriklausomos lietuvių valstybės branduolį, taip pat pirmoji, atėjus momentui, stos vaduoti ir dar pavergtus savo Tėvynės kraštus su visos Lietuvos sostine Vilnium.

Kongreso metu protarpiais ateitininkija dar pasirodė ir ką yra mėginanti dirbt, ką dirbanti, kiek nudirbusi taip pat mokslo, meno ir apskritai Lietuvos kultūros srity.

Visa šitai sutriuškino tą netolimos praeities ateitininkijos principų nelabą priespaudos dvasią, sugėdino anų ir šių laikų ateitininkijos paniekos dvasią.

O kas gi toliau?

O toliau ateitininkijos pradėtasai darbas turi eit kas kart vis rimčiau, vis giliau, vis plačiau, vis kilniau. Šiąja kryptim Ateitininkija privalo daryt pastangas kas metai, kas mėnesis, kas diena, kas valanda. Ir nelaimė bus jai, jei jos didieji, kilnieji, šventieji obalsiai, tepaliks tik nieko nekalbančiais parašais ant jos vėliavų bei susirinkimų salėse, jei „Visa atnaujinti Kristuje“ tepaliks tuščia, bemintė, šabloniškai kartojama frazė! Nežengt tolyn — tai jau trauktis atgal.

Ateitininkijai iš „katakombų“ išėjus į platųjį savo Tėvynės pasaulį, jos tiesioginės gyvenimo pareigos ir uždaviniai padidėjo tiek pat kartų, kiek tas pasaulis yra erdvesnis už anas katakombas.

Jei anais priespaudos laikais ir nebuvo taip plačiai dirbama, kaip būtų reikėję einant ateitininkiškais principais, tai yra tam ir visai pateisinamų argumentų. O šiandien, turint visiems laisvas rankas, niekam nėra jokio pasiteisinimo nedaryti pažangos savuosius principus gyvendinant, ateitininkiškai į darbą rengiantis ir ateitininkiškai jį dirbant.

O darbo daugybės, neatidedamo darbo! Juk mes dar tik naujakuriai su savo valstybe. Naujakuriui tenka pradėti nuo menkos pastogės ir daug pavargti, padirbėti iki padoriai įsikuria.

Ir mūsų nepriklausomos valstybės pastogė tebuvo iš greitųjų suramstyta tik laikinais ramsčiais. O toki ramsčiai veikiai patręšta, ir juos reikalinga pakeisti tvirtesniais.

O mums reikia ne tik laikinosios pastogės, bet ir padorių kultūringos valstybės rūmų. Tam pirmiausia reikia tinkamos medžiagos ir sugebančių statytojų. Ir viena ir kita turime mes patys parūpinti iš savęs. Taip, mes turime iš savęs padaryt tvirtas, kaip uola, medžiagas mūsų valstybės pagrindams atremti ir jos rūmų sienoms išvesti.

Gali išrodyt, jog vienas asmuo gausingoj visuomenėj, valstybėj esi tik menka, nedaug tereiškianti dulkelė, kurią ir nedidelis vėjelis papučia. Bet atminkime, jog ir tvirčiausioji šių dienų statybos medžiaga — cementas — yra taip pat sudaryta tik iš smulkiausių dulkelių. Bet kai tos dulkelės sumaišomos su kita atatinkama medžiaga ir suvilgomos vandeniu, tai gauname uolos kietumo medžiaga.

Tat, ateitininkija, būkime ir mes tokiomis cemento dulkelėmis mūsų visuomenėj ir gaivindamiesi iš Aukštybių tekančio šaltinio vandeniu, drauge su ta visuomene sudarykime tokią tvirčiausią mūsų valstybės rūmų medžiagą, kurią jokios išorinės jėgos nebesugriautų.

„Kas man daryti jau šį momentą, kad tuo būčiau?“ — paklausite nevienas.

Atsakymas trumpas: A t l i k s a v o p a r e i g ą.

Moksleivi, studente, vyresnysis drauge! Nepamirški nė valandėlei esąs a t e i t i n i n k a s ir šiuo žvilgiu vadaudamasis dirbk savo darbą, kad p a t e i s i n t u m s a v e ne tik dabarty bet ir ateity. Taigi, matuok savo darbus ne tik momento matu.

Gyvuok, ateitininkija, stiprėdama, tobulėdama!

Cementuok, kas iškrikę, gamink tvirčiausią medžiagą Lietuvos valstybės rūmams, kuriuose būtų ne tik visi žemiškos valstybės patogūs įtaisymai, bet ir Dieviškos Valstybės Rūmų jaukumo!

Prof. Pr. Dovydaitis,
At-kų Vyriausios Valdybos Pirmininkas.

1925. IX. 9.

Po Kongreso.

Dreba rūmų sienos nuo himno garsų.—Ateitininkų kongerso atidarymas. Drąsa ir pasiryžimas!

Audra aidi kalnais ir ąžuolynais.—Ne, tai ovacijos po misterijos „Paparčio Žiedo“ vaidinimo. Džiaugsmas ir viltis!

Ar naujas Prometejus atsirado ir atnešė liepsną iš Olimpo ir išdalino ją žmonėms, kad rankose žibintus iškėlę šviestų tamsią naktį?—Taip, tai nauji promotejai. Jie drąsiai žengdami laiko rankose žibintus. Bet tai tik simboliai. Jų krūtinėsė liepsna. Jie neša idealo ugnį, kuri mėto kibirkštis, kaip žaibus, ir nušviečia tamsiausią naktį.

Prieš pienkiolika metų apie mus buvo naktis. Moksleivija klaidžiodama ieškojo kelio ir, jo nerasdama, grūmojo... Kam grūmojo? Net juokai—grūmojo Amžinajam Kurėjui-Meilei.—Neklaidžiokit šuntakiais, jaunuoliai! Pakelkite galvas! Paimkite žibintą—Kristaus mokslą. Jis išves iš tamsos į šviesą, į tiesų kelią.—Taip tarė ateitininkai prieš penkiolika metų.

Ateitininkai į klajojančią materializmo nakty moksleviją, į inteligentiją, atnešė religinį atginimą. Ateitininkų pasirodymas yra religinio atginimo aušra Lietuvos padangėje. Mes ateitininkai penkiolika metų, nors įvairių kliūčių trukdomi, garbingai nešeme savo veliavą su šuksniu „Visa atnaujinti Kristuje“. Nors įvairios audros stengės užgesinti mūsų įžiebtą žibintą, mes jo nenuleidome. Jei prieš penkiolika metų mūsų buvo saujelė, tai šiandien katalikiškąją moksleiviją mes skaitome tūkstančiais. Šiandien jau beveik dauguma moksleivijos katališka.

Bet ką, ar mes jau atlikome savo uždavinį? Ar jau turime nuleisti savo žibintą?—Ne! Mes švęsdami penkiolikos metų Jubiliejaus Kongresą, džiaugdamies nudirbtais darbais, visi paėmėme į rankas žibintus, ir tuo pasakėme, kad dar energingiau vykdysime gyveniman savo uždavinius. Mes paėmę žibintus, kvietėme visą moksleiviją, kvietėme visus pamilti šviesą, eiti su mumis, kovoti vardan Kristaus, Jo Bažnyčios ir Lietuvos su sostine Vilniumi.

Pradėti yra sunku, bet išvesti darbą iki galo nėra lengviau. Negirk pradžią, bet girk pabaigą. Mes ateitininkai pradėjome religinį atginimą. Bet ar tai jau visa? Ne! Mes turime padaryti tai, kad visi pamiltų mūsų idealus. Mes turime atnaujinti gyvenimą, mes turime suteikti katalikybei visišką laimėjimą. Todel dar labiau mes turime įtempti jėgas, dar karščiau pamilti savo idealus. Drąsiai tad pirmyn!

Mes lig šiol, skelbdami savo idealus, norėjome, kad kaip galima daugiau širdžių, mūsų idealus pamiltų. Dabar, kada mes atgavome Lietuvos nepriklausomybę, gyvenimas pastatė konkrečių darbų. Dabar gyvenimas pareikalavo daug praktikų—pirklių-pre-

kybininkų, pramoninkų, amatininkų, technikų, gydytojų, gerų teisininkų, agronomų ir pagaliau gerų žemdirbių-ūkininkų. Dabar gyvenimas reikalauja daug gerų specialistų, o mes jų neturime, nes mūsų moksleivija nelinksta į tuos kasdieniškus darbus. Mūsų moksleivis baigęs keturias klases mano esąs gerai pramokęs, ir jau paprasto darbo nenori imtis. Kad taip yra, rodo kad ir tas pavyzdis, jog žemesnesias ūkio mokyklas mažai kas telanko, kad daugelis mergaičių, baigusių gimnazijas, maža nusimano apie virtuvę ir namų ruošą.

Taigi mums ateitininkams neužmirštant kilniųjų obalsių atsiranda naujas uždavinys—skiepyti moksleiviuose darbo meilę, traukti prie kasdieniškų specialybių. Jei ateitininkai pirmiau visus savo geriausius žmones siųsdavo į kunigus, mokytojus, profesorius, visuomenės darbininkus, tai šiandien bent pusė tų pačių gerųjų jėgų turi pasukti į prekybą, į pramonę, į amatininkus, į ūkininkus ir kitas konkrečias specialybes. Jei mes norime savo aukštus uždavinius įgyvendinti, mums reikia materiališko pagrindo. Jo mes neturėsime, jei neturėsime gerų specialistų. Jeigu mes, sakysim į prekybą, siūsime atliekamas jėgas, tai labai galimas daiktas, kad tos atliekamos jėgos, kaip silpnesnės įsižiūrėjusios į materiją, į pinigą, gali nuo mūsų atkristi, arba atšalti. Gyvenimas rodo, kad tie, kurie eina į kokrečias specialybes turi turėti daugiau idealizmo, kad neatitoltų nuo kilniųjų idealų.

Mes ateitininkai kviesdami moksleiviją konkretizuotis turime nurodyti, kad mūsų Lietuvoj tokio švaraus intelektuališko darbo darbininkų greit bus visai pakankama ir kad nenorėdami liktis be duonos turime būtinai imtis kito darbo. Mes turime įrodyti, kad paprastas darbas nekiek žmogaus nežemina, kad jis reikalingas, kaip ir kitoks, „poniškas“ darbas. Mes turime išmušti iš galvų tą mintį, kad ūkininkui, kurpiui, siuvėjui, raidžių rinkėjui, pirkliui nereikalingas mokslas. Jiems visiems mokslas reikalingas —tik mokyti mūsų žmonės galės gerai atlikti darbą ir nukonkuruoti svetimtaučius. Gal juoksis kas, kad siūlome ateitininkams būti siuvėjais, raidžių rinkėjais. Nesijuokit—užsienuos taip yra. Ten kartais aukštuosius mokslus baigę, daktarai, neįmano kur darbo gauti. Gali greit būti ir pas mus inteligentinių jėgų perteklius. Jau ir dabar abiturientai, baigę gimnazijas, nežino kartais kur dingti, kur vietą gauti, o vis čia kalta specialybės stoka.

Per praėjusius penkioliką metų mes atatininkai buvome idealistai, dabar mums gyvenimas sako, kad **turime būti ir idealistai ir praktikai**, konkretaus gyvenimo knisėjai. Tai daug sunkesnis uždavinys. Daug sunkiau įsikabinus rankomis į žemę vis delto nuolat žiūrėti į saulę. Kai pradedame kokretizuotis, turėti daugiau reikalų su materija, tai ta materija mus dar labiau patraukia savęsp, ir todel reikia turėti dar daugiau idealinių jėgų, kad joj nepasinerti. Taigi neužmirškime, kad kokretizuojantis, mes turime dar aukščiau iškelti žibintus, mus reikia dar daugiau

šviesos, mes turime dar labiau gaivintis Amžinosios Saulės, Dievo, spinduliais, kad pergalėtumėm žemą.

Mes per Kongresą pakėlėme žibintus, mes giedojome himną žibinto deriguojami; tai buvo simboliai. Neužmirškime tad, kad idealų šviesa reikia nuskendrinti visą gyvenimą, visus kampelius, visokį darbą. Eikime tad prie paprastų darbų, kokrečių kasdienių darbų ir jei į juos mes idealų atžvilgiu žiūrėsime, jie bus lengvūs. Jei paprasta darbą mokėsime su meile ir atsidėjimu atlikti, mes būsime dideliais žmonėmis—mūsų bus ateitis.

A. Tylenis.

Gyvenimo chaosas.

Šių laikų kultūriniame žmonių gyvenime nebegalima rasti visa jungiančio pràdo. Kaž koks chaotingas siautulys yra persunkęs visas žmogaus gyvenimo sritis, visas jo veikimo bei kūrybos apraiškas. Plaukia prieš mūsų akis palaidi, iš esmės vienas kitam priešingi, gyvenimo vaizdai, skamba atskiri, nesuderinami garsai — nematome vieningo kūrinio, negirdime harmoningos melodijos. Skęsta žmonija chaoso sūkuriuose, skęsta juose ir atskiro žmogaus gyvenimas... Chaosas, netvarka yra didžiausias gyvenimo pažangos priešas. Kiek jis valstybių, tautų yra pražudęs, kiek kultūrų sunaikinęs! Iš esmės tai yra griaunamasis veiksnys, kuriame nėra jokių protingų, sąmoningų motyvų ir tikslų, kuris nesilaiko jokių dėsnių ir neina protingai nustatytais keliais. Numanu, kad jis lemia pražūtį bet kokiai gyvenimo pažangos pastangai, bet kenksmingiausias yra kolektyviam, organizuotam darbui. Štai kodel mums ateitininkams, susirūpinus, pirmon galvon, savo organizacijos gerove, taip pat visuomenės bei žmonijos palaima ir savo asmens pilnutiniu ūgdymu, privalo dėti didelių pastangų, kad neįsileistume tos baisios ligos į savo gyvenimo sritį. Pirmiausia, kiekvienas atskiras asmuo, kaipo organizacijos, tautos, žmonijos dalelė, nuo kurio pareina šių pastarųjų gerovė, turi susikaupti savo asmenybėje, ją apvaldyt, sutvarkyt, jos galias suorganizuoti. Jis, gal, pirmas turi stoti kovon su siaučiančiomis chaoso bangomis ir jas pergalėti. Bet dėja... gyvenimas rodo, kad daugelis tų bangų yra parbloškiami ir paskandinami. Kas tat, veda žmogų į tą chaosą ir kaip jo išvengti... Tą klausimą šiame rašinėly nušviesime iš pilnutinio žmogaus gyvenimo punkto.

Pilnutinis gyvenimas apima tris svarbiausias sritis: prigimties, kultūros ir religijos. Kokie turi būti žmogaus santykiai su tomis sritimis ir koki yra pagaliau viso to reikšmė — štai artimiausi klausimai, kurie tenka nors trumpai pagvildenti.

1. Prigimties srity.

Kaibėdami apie prigimties sritį, mes turime galvoje materialinę arba fizinę žmogaus pusę, t. y. jo organizmą su visomis fiziologinėmis funkcijomis. Šioje srityje žmogus nėra išskirtas iš bendro gyvių pasaulio. Jis turi pasiduoti tiems pat dėsniams, kaip ir kiti gyviai. Jis kvėpuoja, maitinasi, dauginasi ir t. t. Prigimties dėsniai, pagal tam tikrus tikslus, reikalauja atlikti atatinkamas funkcijas, ką žmogus ir turi daryti, jei nenori suardyti savo organizmo. Trumpai tariant, jis turi paklusti prigimties įstatymams. Dar daugiau, — jis kaipo protinga esybė, kiekvienu atvėju beveikdamas turi būti sąmoningas ir turi mokėti kaip galima tiksliau bei harmoningiau suderinti instinktyvius polinkius ir fiziologinius reikalavimus su protingais prigimties įstatymais. Sąmoningai ir protingai tvarkydamas savo fiziologinį gyvenimą, žmogus pats sau nusistato normuojančių dėsnių, kurie ir turi atatikti bendriems prigimties įstatymams.

Bet, gyvenime matome visai ką kita. Prigimties srity žmogus dažniausia ne tik, kad neparodo savo protingumo, bet neprilygsta net gyvuliams. Čia jis pasireiškia, kaip žmogus-gyvulys, o ne kaip — žmogus-protingas gyvulys, nes savo žmogiškąsias savybes ne tik kad nepanaudoja fiziologiniams reiškiniams įdvasinti, t. y. priduoti jiems aukštesnės, psichologinės prasmės, bet dar labiau juos „sugyvuliškina“ ir įvairiais, nenormaliais būdais iškraipo. Štai kodel mes matome tiek daug ir baisių iškrypimų seksualinėj arba lytinėj gyvenimo srity. Štai kodel baisiausios ligos kankina didžias žmonių mases, net ištisus miestus ir tautas. Tas pat ir su alkoholizmo liga. Svaiginamieji gėrimai žmogaus organizmui ne tik kad nereikalingi, bet dar kenksmingi ir todel jų vartojimas eina prieš pačius prigimties įstatymus. Geriantieji žmonės nesivaduoja svarbiausiais jausmais. Šiuo žvilgsniu jie žemiau nupuola ne kaip gyvuliai, nes neturėdami tiesioginio, instinktyvinio nujautimo, kas žmogui kenksminga, ir nesivaduodami protingais motyvais, jie patampa tikrais savo įgeidžių, polinkių bei pajautų vergais ir išeina aklo likimo vedamais keliais, kurių daugelis į tikrą pražūtį nuveda. Tą pat reiktų pasakyti apie rūkymą, iškrikusias madas, azartinį sportą ir t. t. Visur čia pastebime vieną dalyką. Žmogus veikdamas nesivaduoja protu, bet klauso žemesniųjų, gyviliškųjų galių, kurios, privalėdamos tarnauti dvasinei žmogaus sričiai, vis delto šią pastarąją pavergusios — žmogų — jo poelgiuose pastato žemiau už gyvulį. Tuo būdu žmogus nusižengia prigimties įstatymams. Pasekmės skaudžios ir pražūtingos: žmogus, be to, kad suardo savo organizmą,

taip pat pakerta ir dvasios gyvybės šaknis. Bet gi svarbiausia dar mums įsidėmėti tas faktas, kad dauguma visokių iškrypimų prigimties srity pirmiausia pasireiškia ir isigali „kultūringųjų“ sluogsniuose, o paskui pamažėl suteikiama „kultūra“ pereina ir į plačiąją visuomenę, į liaudį. Matome griežtą priešingumą: tenai, kur, rodos, aukščiausia pakilęs protinis, dvasinis išsilavinimas, — viešpatauja žemesnysis, gyvuliškasis žmogaus gaivalas... Iš kur toji disharmoniją? Tą klausimą suprasime panagrinėję kitas pilnutinio žmogaus gyvenimo sritis.

2. Kultūros srity.

Pasireikšdamas kultūros srity, žmogus turi reikalo su trimis svarbiausiomis savo dvasios galiomis: protu, valia ir jausmais. Joms kaip ir atatinka trys aukščiausios idėjos: tiesa, gėris ir grožis. Tiesa objektivuojasi moksle, gėris — doroje, grožis — mene. Tuo būdu — mokslas, dora ir menas yra svarbiusi kultūriniai veiksniai, su kuriais ir tenka susidurti kiekvienam inteligentui — kultūros veikėjui. O kad tas veikėjas galėtų įeiti į plačią kultūros sritį, kad sugebėtų pasinaudoti jos laimėjimų vertenybėmis ir mokėtų ją turtinti naujais kūrybos darbais — privalu ir jo dvasios galias kuo tobuliau ir tiksliau išūgdyti bei išlavinti. Šiame darbe būtina išlaikyti harmonijos bei subordinacijos principas, būtent: 1) kiekviena dvasios galia atatinkamai savo prigimties bei veikimo sričiai, lygiai su kitomis, turi būti ūgdoma bei lavinama ir 2) žemesniosios galios turi būti palenkiamos aukštesniosioms. Tik taip paruošta ir sutvarkyta žmogaus asmenybė kultūrinėj dirvoj galės pasireikšti, kaipo teigiamas, produktyvus veikėjas. Dirbdamas vienoj kokioj kultūros srity, jis nepaneigs ir kitų, mokės jas tinkamai įvertinti ir sugebės pasinaudoti jos gėrybėmis savo pilnutinio gyvenimo tobulinimui. Jis bus pilnutinis žmogus.

Dėja! gyvenimas vėl visai priešinga rodo. Matome daugybę išmokslintų „kultūringų“ žmonių, bet be dorovės, be meilės, be jokio estetinio nusijautimo, arba estetų — be dorovės, arba moralistų — be gyvo gyvenimo ir t. t. Žodžiu tariant, nerandame pilnutinių žmonių, atbaigtų asmenybių, bet kaž kokių skeveldrų, „pusgyvių“ subjektų, kurie vienoj gyvenimo, kultūros srity dar kvėpuoja, dar pareiškia kiek gyvybės, o kitose — tuoj užtrokšta, nieko nebemato, nebegirdi — čia jiems vien tamsa, chaosas, beprotystė... Iš tokių žmonių — vieni, išėję iš teatro ir eidami pro bažnyčią, piktžodžiaudami keikia ją, kiti, išėję iš bažnyčios, prakeikia teatrą, treti keikia ir bažnyčią ir teatrą, garbindami smuklę... Vieni vėl, kaipo dievybę garbina žemės gyvenimą ir lenkiasi prieš jį visomis savo galiomis, kiti laiko jį nuodėmingu pragaru... vieni garbina moterį, kiti mato joje įkūnytas piktąsias dvasias ir t. t. ir t. t. Tai yra „kultūringojo“ žmogaus skeveldrų nusistatymai, sprendimai. Bet, nė viena tokia skeveldra nėra ir

negali būti teisinga, objektyvi. Kaip kurčias, negirdėdamas dainos bei muzikos garsų, negali spręsti apie kokios nors operos meno vertę, taip ir tokie žmonės negali spręsti klausimų, kurie ankštai yra susirišę su plačiausiomis kultūros bei gyvenimo sritimis. Daugelis jų yra kurčiai, neregiai, bejausmiai. Vieni nemato tiesos spindulių, kiti negirdi dorovės aidų, treti nejaučia nei tiesos, nei gėrio, nei grožio palaimos. Todel ir jų gyvenimas yra aklas, dažnai besiblaškąs kraštutinumuose arba nugrimzdęs purvynų klane... Viso to priežastis — tai iširusi dvasios tvarka, palaidos sielos galios, kurios nebuvo tinkamai išplėtotos ir paruoštos gyvenimo uždaviniams atlikti, harmoningai tarp savęs suderintos ir, pagaliau nebuvo palenktos aukščiausiai kultūrinio gyvenimo sričiai — religijai.

3. Religijos srity.

Žmogus, būdamas iš dvasios ir kūno sudėta esybė, jau iš prigimties veržiasi į tas gyvenimo, veikimo sritis, kurios galėtų patenkinti aukštąjas ir žemąsias jo esybės galias. Žemąsias galias — kūno reikalavimus jis patenkina gyvendamas protingu prigimties gyvenimu, aukštesniąsias — dalyvaudamas kultūriniame gyvenime. Bet, ir prigimties ir kultūros gyvenimas yra laikini, momento reiškiniai ir kaipo tokie, neturėdami amžinybės požymių, negali dar patenkinti tų žmogaus dvasios pastangų, kurios ilgisi, ieško ko tai aukštesnio už šį gyvenimą, ko tai amžino tobulo. Tą gilų dvasios troškimą, bei ilgesį žmogus nuramina pasiekęs religijos esmės. Čia jis užmezga santykių su Amžinąja Esybe — Dievu, čia žmogaus siela susiranda pati save... ir nurimsta. Šitas žmogaus susitvarkymas pačioje savo buities esmėje turi didžiausios ir sprendžiamosios reikšmės visose gyvenimo srityse. Iš jo plaukia lyg kokios gyvybės srovės, kurios visa gaivina, ūgdo ir stiprina. Jau šiuo žvilgsniu religijos vertė, kaip atskiram žmogui, taip ir visai žmonijai, yra be galo didelė. Religija apima viso gyvenimo turinį ir be jo visa netektų prasmės. Pati kultūra be religijos netenka dvasingumo ir, išsiliejus į tuščias civilizacijos formas, sustingsta ir griūva. Kaip kultūriniai veiksniai turi „įdvasinti" fiziologinį (prigimties) žmogaus gyvenimą, taip religija turi įdvasinti visą kultūros sritį. Ji suteikia kultūrai gilesnės prasmės ir, pagaliau, apvainikuoja ją Dieviškosios šviesos aureole. Vien tik religija pilnai atbaigia kultūrinio gyvenimo rūmą.

O kokie yra santykiai su religija mūsų dienų kultūrininkų? Nedvejodami atsakysime, — jie yra neigiami. Jau nekalbėdami apie tuos, kurie sąmoningai ar nesąmoningai kovoja prieš religiją (tie yra kultūros pamatų griovėjai), jei mes pažvelgsime net į tokius, kurie yra tikį, „religingi", tai ir čia daugelį rasime, kuriems religija yra koki tai abstrakti, tuščia formulė, o ne kultūros gyvybės šaltinis, aukščiausias gyvenimo faktorius. Jiems rodosi, kad *žmogus dera religijai, bet religija nedera gyvenimui.* Štai

kodel tokie yra religingi bažnyčioje, o išeidami į gyvą gyvenimą, religiją palieka už durų... Tuomet jie laisvi... ir jau gatvėje, valgykloje, restorane, teatre, baliuje ir t. t. nebėra nei „tikinčiųjų“ nei „bedievių“ — visi susilieja, arba teisingiau sakant, belieka vien tik „bedieviai“. *) Todel ir galima tvirtinti, kad visame mūsų kultūriniame gyvenime nėra gyvos religinės dvasios, o todel ir pats kultūros turinys yra praskiestas — mes nebejaučiame pačios esmės. Štai kodel, bet kokiame veikime mes labiausia matome, tarytum, gėstus, išviršinius judėsius, bet taip maža jaučiame gilaus pasišventimo bei tyro, širdingo darbo.

Matome: *kūną be sielos, širdį be meilės, meilę be darbų, darbus be atsidėjimo (pasišventimo).* Vis tuščios, mechaniškos formos be dvasinio turinio, be kilnesnės prasmės, be gyvybės. Toks beveik ir visas mūsų kultūrinis gyvenimas. Taip ūgdomai kultūrai gręsia pavojus virsti formale civilizacija ir, netekusiai gyvybės prado, sustingti ir, pagalios... subyrėti.

4. Išeitis iš chaoso — pilnutinis gyvenimas.

Visose pilnutinio žmogaus gyvenimo srityse matėme įsivieš-patavusią netvarką, nesąmoningumą, aklą pasidavimą pripuolamai veikiančioms galioms, įtakoms bei aplinkybėms. Prigimties srity, žmogus, neįnešdamas į gyvuliškuosius, fiziologinius reiškinius protinio, dvasinio elemento, netenka jokios atramos ir dar labiau sugyvuliškėja. Kultūros srity — neišlaikęs visų dvasios galių ir nesiorentuodamas visose kultūros srityse, jis veikia, tarytum, viena organizmo dalimi ir tas veikimas, dažniausia, yra silpnas, šališkas, klaidingas ir chaotingas.

Religijos srity, žmogus, arba visai paneigęs jos esmę, aklų jėgų vedamas klaidžioja tamsybėse, arba duodamas jai vietos tik asmeniškame gyvenime, viešame, — kultūriniame, taip pat, pasireiškia iškrikęs, susmulkėjęs, sumaterializėjęs.

Aiškiai matome, kad žmogaus veikimo, poelgių chaosas, netvarka plaukia iš tokio pat jo dvasios galių chaoso, iširimo. Dabartinė žmogaus dvasia, tarytum pakrikusi nesąmoninga demokratija, kurioje visos galios, turi lygių teisių, bet įsigali, tomis teisėmis pasinaudoja ir kitas galias pavergia — tik labiau veiklesnės, judresnės galios, — kitos gi kenčia despotizmą. Antra vėl, viešpataujančios galios stengiasi patenkinti tik savo reikalavimus, troškimus, įgeidžius ir tai daro, visai nebodamas kitų galių su didžiausia skriauda visai vieningai esybei. Įsigalėję gyvuliškieji įgeidžiai, visai nesiskaitydami nei su proto motyvais, nei su sąžinės balsu, gramzdina į pražutį visą žmogaus esybę. Įsigalėjęs šaltas protas tampa žiauriu despotu prigimties, jausmų bei intu-

*) Prisiminkim tik kartais „maldingas“ mūsų „ponias ir paneles“. Jos kartais net bažnyčioj drįsta parodon statyti savo kūną, labai išsidekoltuodamos, jau nekalbant apie balius ir šokius, kur „ponai“ taip pat nori pasirodyti kultūringi, šokdami modernus ir moderniausius šokius. Red.

ityvinio gyvenimo. Užviešpatavusi valia dažnai virsta atkakliu užsispyrimu, ir nežiūrėdama nei protingumo, nei doringumo, nesulaikomai vykdo visus savo nusistatymus. Pagaliau, užsidegęs religinis fanatizmas, kartais paneigęs visas gyvenimo sritis, įneša didelės disharmonijos į pilnutinį žmogaus gyvenimą.

Tuo būdu žmogaus veikimas pasireiškia vien tik atskiromis dvasios galiomis ir atskirose srityse ir, dažniausia, būdamas priešingas kitų žmogaus galių veikimui, yra chaotingas ir pražūtingas. Dabar bus numanu, kodel protiškai išlavintų žmonių masėse, mes matome tiek daug neprotingumo, tokių baisių iškrypimų, kad ir prigimties srity. Nieko negelbės ir didžiausias protingumas, jei žmogus neturės valios sutvarkyti gyvenimą pagal protingus motyvus, arba, jei jis neturėdamas religinės dvasios, neras pagrindo dėti didžių pastangų savo gyvenimą protingai tvarkyti. Tokių žmonių įgimto laimės troškimo patenkinimas kuo įvairiausiuose gyvenimo smagumuose nuslopina ir pergali visus, kad ir stipriausius proto motyvus. Nenusiramindamas ir nesurasdamas trokštamosios laimės, toks žmogus ieško vis stipresnių smagumo momentų, vis aštresnių jausmų, geismų padilginimo, vis galingesnių efektų — štai visų nenormalumų, iškrypimų (ypač prigimties srity) šaltinis... To šaltinio nesulaikys joks protingumas, joks „inteligentiškumas“, jei tik žmogus nebus susitvarkęs visomis savo dvasios galiomis ir visose gyvenimo srityse. Štai kodel mes, *trokšdami tvarkos, harmonijos bei sąmoningo protingumo savo gyvenimo veikimui, pirmiausia turime sutvarkyti savo išvidinį gyvenimą, suharmonizuoti visos savo esybės galias, visus žemesnės ir aukštesnės prigimties reikalavimus.* Šitas susitvarkymas turi eiti pagal pilnutinio žmogaus gyvenimo principą, kuris sako, kad žmogus privalo išlavinti visas savo galias ir pasireikšti visose gyvenimo srityse. Prigimties srity žmogus turi išlavint savo kūną, dvasios srity — protą, valią, jausmus bei dorinį nusiteikimą, gyvent protingu pilnutiniu gyvenimu. Pasireiškiant atskirose srityse atatinkamos galios įgauna persveriamos reikšmės: prigimties srity ypač pasireiškia — kūnas, kultūros srity — protas, valia ir jausmai, religijos srity — sąmoningas, religinis-dorinis nusiteikimas nušviečiamas antprigimtine malone. Pagaliau tenka nustatyti derami santykiai tarp atskirų gyvenimo sričių. Čia privalu atsiminti, kad žemesnė sritis turi tarnauti atrama ir būti palenkta aukštesnei, o aukštesnė — turi suteikti žemesnei kilnesnio turinio bei gilesnės prasmės. Tuo būdu prigimtis yra palenkiama kultūrai, kultūra ir prigimtis — religijai; prigimtis lieka kultūrai atrama, kultūra ir prigimtis — religijai. Iš kitos vėl pusės kultūra turi „įdvasinti“ prigimtį, fiziologinius reiškinius kaip ir „supsichinti“; religija gi turi suteikti kultūrai ir prigimčiai gilios prasmės ir nuolat gaivinti jas gyvybės bei palaimos srovėmis...

Taip išlavinęs ir sutvarkęs savo galias, taip suderinęs jas su atskiromis gyvenimo sritimis, o šias harmoningai tarp savęs subordinavęs, — žmogus galės pasireikšti tikru kultūros kūrėju. Tik

toks žmogus aiškiai paregės ir supras stebuklingą pasaulio tvarką, išgirs dangišką gyvenimo harmoniją, pajaus palaimingą Aukščiausiojo Kūrėjo apvaizdą!..

Tos didžios harmonijos bangos liesis į jo sielos gelmes, sukels dvasios aidų, kurie gimdys gražių, kilnių darbų, plaukiančių iš tyros, mylinčios širdies ir nešančių palaimą žmonijos gyvenimui... Atskiri žmogaus darbai skambės suderintais tonais, šie jungsis su kitų žmonių darbų aidais ir harmoningomis melodijomis susilieję su dieviškąja pasaulio harmonija, skambins galingą amžinybės himną, nešantį Šviesybių Kūrėjui juodosios žemės pagarbos jausmų...

Ateitininkai ir varguomenė.

Dažnai mes pratę šį pasaulį vadinti ašarų pakaine. Ir iš tikrųjų, jeigu gerai prisižiūrėsime į gyvenimą, tai čia pamatysime tiek skausmų, vargų, rūpesnių, kad mums net baugu bus apie tai ir manyti, „plaukai ant galvos ims stotis“, kaip sako lietuvių patarlė. Kiek daug raičiojasi žmonių sunkių ligų kankinami, kiek daug silpnasveikačių pusbadžiais, pusnuogaiais leidžia savo gyvenimo dienas; kiek daug darbininkų, dienoms ir naktims bedirbdami, rūsiuose su savo šeimynomis begyvendami, veik viena duona su vandenių sau gyvybę palaikydami vargingą gyvenimo kelią keliauja. Išblyškę veidai, puslėtos sudžiūvusios rankos, nudriskęs drabužis, jų nuolatinis palydovas. Ir šitų žmonių yra gausūs būriai, minių minios. Retai jiems kada šviesi gyvenimo saulutė sušvinta. Jiems sunku sukūrti sau šviesesnę ateitį, nes tai daugiausia bemoksliai; o jei ir istengia čia kiek nors paslibizavoti, padrėksti plunksna, tai to toli gražu neužtenka. Jie neįstengia gilia mintimi gyvenimo platybes ir jo painiavas peržvelgti, iš jų išsipainioti, savo vargelį palaužti. O jei ir atsitinka tokių laimingųjų, tai labai, labai mažai, tai tik lašelis jūroje. O juk Dievulis neleido pasaulį tam, kad didžiulė to pasaulio žmonijos dalis sunkius vargus kęstų ir tais vargais savo dvasios gyvenimą užmuštų. Juk sunkūs gyvenimo vargai dažnai užmuša ne vien tik kūną, bet ir sielą.

Mes gyvename šioje žemėje, nes turime kūną, per kurį pasireiškia mūsų dvasinės pajėgos. Nenormalus mūsų kūno stovis — negali reikiamai reikštis mūsų dvasinės galios. Reikia turėti tokias gyvenimo sąlygas, kad dvasios galybės galėtų normaliai augti, plėtotis, bujoti. O augti, bujoti, plėtoti savo dvasines galias, siekti Dievo Tėvo tobulybės yra kiekvieno žmogaus tiesio-

ginis uždavinys. Tai mums įsakė pats Kristus, tardamas: „Būkite tobuli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas“.

Dabar pažvelgkime į tą visuomenės dalį, kuri gyvenimo daugiausiai yra nuskriausta—į taip vadinamą varguomenę. Pažiūrėkime į tuos bemokslius, juodomis pūslėtomis rankomis, pageltusiais veidais, įdubusiomis akimis, susigrūdusius didelėmis šeimomis viename kambaryje ir dirbančius nuolat sunkų rankų darbą, ir paklauskime savęs, ar jie gali siekti Dievo leisto žmogui uždavinio? Ne, jie to veik negali padaryti. Jis vargšas tamsuolis vos įstengia save su savo šeima pramaitinti, vos spėja liuosesnę, valandelę akis poilsiui užmerkti, savo įvargusį kūną, skaudančius kaulus laukiančiam sunkiam darbui parengti. Jam nėra laiko galvoti apie dvasinį tobulėjimą. Dažnai jis neperneša to viso. Jis skausmu suspausta širdžia, kerštu užsidegęs eina į gatvę į žmones, į turtingesniuosius ir čia sunkaus gyvenimo spiriamas, tamsybės įkvailintas papildo drasiausius prasikaltimus, savo gyvenimo keliui palengvinti, pradedant vagystėmis, baigiant biauriausiomis žmogžudystėmis.

O moters taip pat neatsilieka. Jos, kaip silpnesnis tvarinys neįstengia čia tinkamai pasekti vyrus. Ir jos imas kitų, sau patogesnių priemonių. Jos sutrempę savo sąžinę, savo dorą, visa kas žmoguje yra brangiausia užgniaužę, eina prekiauti savimi, savo kūnu. Ir štai jauna, graži dora mergaitė didžio gyvenimo vargo spiriama virsta šlykščiausiu tvariniu, visų spiaudoma, visų niekinama.

Taip, jeigu giliau pažvelgsime į gyvenimą tai pamatysime, kad vagys, žmogžudžiai, paleistuvybės purvų nešiotojai ir visi kiti prasikaltėliai, dažnai yra gyvenimo skurdo pagimdyti. Žmogus, negalėdamas del skurdo ūgdyti savo dvasinių galių, jas užmuša, jas užstelbia. O tai padarius, žmoguje tuojaus išauga visokio pikto daigai ir jis jau nauja, priešinga Dievo duota žmogaus paskyrimui, kripčia keliauja. Taip, vargas, skurdas, tamsybė yra didžios žmonijos nelaimės, ir iš jų įklimpusiai žmonijos daliai ištraukti reikia įtempti visas pajėgas.

Nereikia manyti, kad pasaulyje vieniems iš žmonių skirta lėbauti, materialinio gyvenimo pertekliuose gyventi, o kitiems sunkų vargelį kęsti. Ne! pasaulis yra didelis, turtingas, jame visi gali pakankamai maisto, apsivilkimo ir ruimo turėti. Tik reikia mokėti visa tinkamai panaudoti ir vieni kitiems gyvenimo sunkią kelionę keliaut padėti.

Mes, brangūs ateitininkai, siekiam savo ir visuomenės gyvenimą tvarkyti kilniais krikščionybės principais. Mes stengiamės tobulinti save ir vesti mūsų kraštą į šviesesnę ateitį. Eidami prie šio tikslo neužmirškime pirmiausia padėti tiems, kurie daugiausia ir greičiausiai reikalingi tos pagelbos. O tie žmonės, tai yra lietuvių varguomenė, mūsų juodojo darbo darbininkai praščiokėliai. Sunkus jų gyvenimas. Jie palikti patys sau tamsybės prieglobsty. Rėtai kas jiems gyvenimo dienas praskaidrina, malonia

šipsena jųjų širdį pralinksmina, gyvenimo naštą palengvina. Juos tik rūsti vargo dienelė belanko. Neužsivilkite jei iš varguolio pusės kartais vieną kitą aštrų žodelį sulauksit, nepasitikėjimo žvilgsnį pajusite. Jei taip įvyks, tai tik delto, kad jis mažai gyvenime prietelių turėjo, kurie tikrai jo gyvenimu susirūpintų, jam padėti norėtų. Todel ir dabar, gal būt, jis iš karto ir nepasitikės. Bet vos pastebės jūsų gerus norus, tikrąją širdį, pamatysite tada, kaip jis atsiduos, kiek jis dėkingumo, džiaugsmo, širdingumo pareikš. Ateitininkas paliks jam geriausias gyvenimo draugas, jis juo pasitikės, jis su juo eis.

Mes mokomės, studijuojam, semiam šviesos, trokštam tos šviesos visam savo kraštui. Ir štai tos šviesos labiausiai reikalinga ten, kur dar galingai tamsybė viešpatauja. Toji vieta tai yra mūsų varguomenė, mūsų darbininkai. Neškime čia tuos savo šviesos žiburėlius, švieskime jųjų kelionėje, skaidrinkime jųjų vargingą ir klaidų gyvenimo kelią. Spieskime čia savo žiburius, nes čia šaukia mus suklupusiųjų po sunkia gyvenimo našta vaitojimas. Eikime ir padėkime kas kuo galime! Bet kuo ir kaip? Yra labai daug būdų, juos čia visus sunku ir išskaityti, išpasakoti. Mokykime jų vaikelius, lankykime jų namus ir kalbėkime, pasakokime, skaitykime visa, ką tik mes žinome gražaus, gero, kas juos galėtų guosti, tikrame gyvenimo kelyje stiprinti. Galime padėti nelaimėse, ligoje. Galime organizuoti juos į krikščioniškas darbininkų organizacijas, susišelpimo draugijas, ligonių kasas, kad čia jie susispietę galėtų lengviau savo reikalus aprūpinti, šviesesnius kelius ateičiai prasiskinti. Ten, kur jau jie susiorganizavę jiems visokiariopai padėti, kad jųjų darbas neitų niekais, kad jis neiširtų. Atminkite: jeigu mūsų moksleiviams, studentams yra sunkus organizacinis gyvenimas, jei mes jame jaučiame daug kliūčių, tai kiek gali būti sunkus tas darbas darbininkams, tik vienam kitam iš jų kiek prasilavinusiam skaityti, rašyti. Taigi eikime į čia ir jiems padėkime! Ateitininkai šį reikalai savo gyvenime giliai jautė. Štai, pavyzdžiui, kada karo audros išblaškyta, mūsų liaudis atsidūrė plačiojoj Rusijoj, ateitininkai buvo jiems didžiausi draugai, padėjėjai, paguoda. Jie su jais bendrai leido sunkias ištrėmimo dienas, jie kartu dainuodami džiaugsmingai grįžo į savo Tėvynę Lietuvą ugniniai karo sienai apgesus. Tas pat buvo prieš didįjį karą, gyvenant Rusijos priespaudos laikus, tas pat buvo pradedant nepriklausomą savo tėvynės gyvenima, kovojant su priešais, žengiant pirmuosius nepriklausomo gyvenimo žingsnius. Ateitininkas buvo artimas darbininko draugas.

Ateitininkai! dabar mes taip pat neužmirškime mūsų varguomenės. Eikime į ją kas kaip galime, padėkime jiems sunkią gyvenimo kelionę keliauti. Čia šaukia mūsų kilnūs idealai.

Juozas Švaistra.

Reiert Mader.

Teorija ir praktika.*)

Sakome pamokslus, kalbame ir rašome apie tiesą. Ir galima pastebėti, kad mūsų sakiniai patys savyje yra teisingi, bet prie dabartinių sąlygų neįvykdomi. Kartais sakome, kad mes atėjome šimtu metų veliau, kartais, šimtu metų ankščiau. *Teorija ir praktika esą du skirtingu dalyku.* Šiuo pasakymu atidarome mes visas užpakalines durs bailumui, pareigų apleidimui ir išdavimui. Nieko nėra, ko, tokioms aplinkybėms esant, negalima būtų pateisinti faktų jėga.

O padarinys bus tas, kad visi įsitikinusieji katalikiškosios tiesos skelbėjai bus laikomi nutolusiais nuo tikrenybės, neturinčiais darbo bevaisiais plepiais, laiko vagimis ir gaišintojasi. Po atvirų ir aiškių tiesos priešų *pavojingiausiais laikau tuos žmones, kurie katalikiškąją tiesą, del savotiško teorijos ir praktikos suprat imo laiko pasenusia, neatatinkančia laikui ir negalima.* Kadangi ši šiūrpi klaida šiandien labai prasiplatinus katalikų tarpe, tai laikau pareiga paskelbti jai kuosmarkiausį karą.

Teorija turi tapti praktika. Tam ji čia yra. Krikščionybės teorija yra moksliškas išdėstymas jos tiesų, įsakymų ir malonės priemonių. Kirkščionybės teorija pabrėžia tai, kuo reikia tikėti ir kas reikia daryti, jei nori patekti į dangų. Krikščionybės teorija yra Dievo žodis ir įstatymas. Jei Dievas ką skelbia ir įsako, tai aišku, kas turi įvykti. *Žodis turi tapti darbu ir gyvenimu.*

Kas nori žinoti, kuo turi būti Dievo žodis, tas tepaskaito biblijoj apie pasaulio įkurimą. Dievas tarė: „Tebūnie šviesa!“ Ir šviesa tapo! Dievas tarė: „Teapsupie vandenis dangaus skliautai!“ Ir taip įvyko. Dievas tarė: „Turi atsirasti žiburiai dangaus skliautuose.“ Ir taip įvyko. Dievas tarė. Kas tai yra? Žodis. Teorija! Ir taip įvyko. Kas tai yra. Veiksmas. Praktika! Dievui nėra skirtumo tarp teorijos ir praktikos. Kiekvienas žodis didinga kūryba, naujas pasaulis, kuris atsiveria.

Teorija turi tapti praktika! Iš Dievo žodžio — Dievo darbas. Ne tik gamtos jėgų pasaulyje, žvaigždžių, augalų, gyvulių pasaulyje, bet ir laisvame žmonių pasaulyje. *Žmogiškoji praktika turi visur vaduotis dieviškąja teorija.* Dievas taria ir taip įvyksta!

Pas Sinajaus kalną prasideda nauja, dvasinė kuryba. Žodžiai, kuriuos Aukščiausis taria tarp griausmo, liepsnų ir trimitų gaudimo yra kuriamieji žodžiai, panašūs į ištartus pasaulį kuriant, Kiekvienas iš dešimties Dievo įsakymų turi pagrįsti vieną dorinės tvarkos, grožio ir laimingumo pasaulį. Dievas nekalba tuščių žodžių, kaip plepūs žmonės. Teorija nori virsti praktika, žodis — darbu, įstatymas — tikrenybe.

---

*) Straipsnis iš „Ich bin Katolisch“ III Aufl. Regensbturg 1924.

Teorija, katalikiškoji tiesa yra pasėlys. Del to jis nori patekt į žemę, kad paskui joje sprogtų, augtų, žydėtų ir atneštų vaisių. Kai aš apie kokį grūdą sakau, kad jis nevaisingas, tai reiškia, kad jį reikia išmesti į mėšlyną. Kai aš sakau apie kokią nors tiesą, kad ji nėra praktiškai įvykdoma, taigi nevaisinga, tai aš sakau, ji neturi verčios. Nereik daugiau apie ją nei kalbėti. Nes kalbėti apie tai, kas nenaudinga ir nereikalinga yra neprotingas darbas ir laiko gaišinimas.

Kas yra Dievo Sūnaus tapimas žmogumi?— Paraginimas, kad Dievo žodis turi įsikūnyti mumyse! Pradžioje buvo žodis, ir žodis buvo pas Dievą, ir Žodis buvo Dievas. Tas buvo pradžioje pas Dievą. Viskas yra Jo padaryta, ir be Jo nėra nieko padaryta, kas yra padaryta. Ir *Žodis tapo kūnu* ir gyveno tarpe mūsų ir mes matėme Jo garbę (Jon. I.). Amžinas, nematomas Žodis taip pat tapo matoma tikrenybe. Krikščionybė nori nuolatinio pasikartojimo šios kilnios žmogumi tapimo paslapties.

Dievo žodis turi priimti mumyse naują išvaizdą. Kai tvirtina, kad tai nėra galima, kad dieviškoji krikščionybės ir Bažnyčios teorija ir žmogiškoji praktika—du nesujungiamu dalyku, kad nesusiaurintas katalikų mokslas negalimas įvykdinti — tai pažymiu aš kaip ereziją. Tai yra klaidingas mokslas. Jis prieštarauja aiškiam žodžiui To, kurs pasakė: „Mano jungas yra saldus ir mano našta lengva; visa gali mano malonės pagalba, jei tik nori!

Dar daugiau. Yra Dievo įžeidimas manyti ir tvirtinti: Kristau, Tu mus išmokei dalykų, kurie turi amžinai pasilikti gryna teorija; dalykų, kurie yra nevaisingi, ir del to nenaudingi! Dievo įžeidimas yra tvirtinti, kad kryžius gryna teorija, kad negalima pasekti tos kantrybės, tos priešų meilės. Dievo įžeidimas yra tvirtinti, kad Jėzaus Širdies paveikslas yra tuščia teorija, ir kad paraginimas: „Mokykitės iš manęs, nes aš esu malonus ir nusižemintos širdies“ — yra kas tai nepraktiška, nes neįvykdoma. Dievo įžeidimas — tvirtinti, kad Dievas šeštąjį įsakymą davė ir jaunuomenei ir vedusiems, bet kad šis įsakymas šiandie yra tiktai negalima teorija.

Tad matome, kur nueiname vedami posakio: „Teorija ir praktika yra du skirtingu dalyku“, — prie galutino atmetimo visos krikščioniškos moralės, prie atmetimo evangelijos. Teorija turi tapti praktika ir geros valios žmonių istorija įrodo: teorija gali tapti praktika.

Iš to seka kita mintis: *praktika turi visada tarnauti teorijai*, gyvenimas — įsakymui. Jei šiandie tvirtinama, kad krikščionybė turi įstoti į kitas vėžes, turi susitaikinti su pasauliu, prisitaikinti prie amžiaus dvasios, tai tie, kurie taip sako, parodo, kad jie gal būt šiek tiek supranta pasaulį, bet *krikščionybės nesupranta visai.* Kad dieviškoji krikščioniškosios moralės teorija ir katalikų mokslo teorija turi taikintis prie dienos ir šalies praktikos, tai gali reikalauti tik negalį protauti žmonės.

Absoliutui nereikia taikintis prie pripuolamo, nekintamam — prie kintamo, amžinam — prie laikino, dieviškam — prie žmogiško.

Tuo momentu, kai dieviškoji teorija turės prisitaikinti prie žmogiškosios praktikos, taigi Dievo neklaidingumas — prie žmogiškojo klaidingumo ir nežinojimo, Dievo šventumas — prie žmogiškojo nuodėmingumo, Dievo galingumas — prie žmogiškojo silpnumo, Dievo nesimainomumas — prie žmogiškojo svyravimo— tada *Dievas prapuolė*. Žmogus bus Dievu! *Dievas — be sosto, momento „sąlygų" vergas.*

Taip toli galime nueiti besistengdami pritaikinti Bažnyčią prie laiko, sulig taip vadinamo modernizmo reikalavimais. Tad taikinkimės ne prie laiko dvasios, del to, kad teorija nėra praktikos tarnaitė, bet taikinkimės *prie amžinybės*, nes sulig protu ir tikėjimu, *praktika yra teorijos tarnaitė, tai reiškia Dievo, Jo žodžio ir Jo įstatymo tarnaitė.*

Vertė *V. J.*

Juozas Mičiulis.

(Žiūr. atvaizdą).

Juozas Mičiulis visiems, kas gyvena ateitininkų gyvenimu ir kas skaito „Ateitį", yra žinomas žmogus. Jis gimė 1900 m. rugpiūčio mėn. 8 d. Oškabalių kaime, Vilkaviškio parapijoj nedidelio ūkininko šeimoje. Pradžios mokslą ėjo Bardauskų mokykloje.

1918 m. pradžioje jis įstojo IV Mariampolės „Žiburio" gimnazijos klasėn. Visą gimnazijos laiką aktyviai dalyvavo ateitininkų kuopos gyvenime. 1922 m. atvažiavo Kaunan ir įstojo nesenai atsidariusin Universitetan. Nuo pat pirmųjų studentavimo dienų įstojo ateitininkų draugovėn ir aktyviai dalyvavo dirbdamas eucharistininkų, abstinentų ir visuomeninkų sekcijose.

Nuo 1923 m. sausio mėn. Ateitininkų Centro Valdyba pakvietė jį redaguoti „Ateitį". 1923 m. vasarą Ateitininkų konferencija išrinko jį ir toliau redaguoti mūsų organą. 1924 m. konferencija jį antru kart išrinko toms pačioms atsakingoms pareigoms eiti. 1925 m. atsidarius „Pavasario" Liaudies Univesitetui jis lieka pakviestas lektorium visuomenės mokslų skyriuje ir yra vienas aktyvųjų jo narių.

Kadangi šiemet jis baigė klausyti Teologijos-Filosofijos Fakulteto Filosofijos skyriaus pasirinktų šakų kursą ir kadangi nutarė išvažiuoti mokytoju į Panevėžio Mokytoją Seminariją, tai „Ateities" redaguoti toliau neapsiėmė. Mes dėkodami gerajam redaktoriui už padėtą darbą beredaguojant $2^1/_2$ metų „Ateitį" linkėkime jam pasisekimo naujoj darbo srity.

Juozas Mičiulis, buv. „Ateities“ Redaktorius.

Jonas Grinius, „At.“ Redaktorius ir At-kų Generalinis Sekretorius.

P. Ovidius Naso)*

Keturi amžiai.

(Iš „Metamorphoses")

Pirmas amžius auksinis buvo; be jokio baudėjo,
savo vien noru ir be įstatymų saugojo tiesą.
Baimės bausmės nebuvo, nei grasinančių žodžių
ant vario rašytų neskaitė. Minia prašanti nebijojo
savo teisėjo kalbos: be jo ji apsaugota buvo.
Ir pušis nekirsta nuo savo kalnų nesileido
Į tyrąsias bangas išvysti platesnį pasaulį,
o mirtingieji žmonės tik savo kraštą žinojo.
Dar nebebuvo giliųjų griovių miestams apsupti,
nei varinių trimitų, nebebuvo nei vario ragelių,
nei šalmų, nei karo nebuvo: ir be kareivių
leido žmonės ramiai malonaus poilsio laiką.
Žemė taip pat nedirbta, neliesta grėblio, nei jokio
arklo nesužeista, savaime viską augino;
tenkinos žmonės maistu, kurs augo niekam neverčiant,
rinko tik žemuoges jie, taip pat kitas kalnų uogas,
ir erškėčius, ir uogas spygliuotų krūmų augintas,
ir giles, kurios krito nuo Jupiterio medžio.
Amžinas buvo pavasaris; glostė malonūs Zefyrai
savo dvelkimais švelniais gėles, kurios dygo nesėjus.
Ir neartoji žemė tuojau vaisius užaugino,
darbu nenaujintas laukas nuo varpų sunkių geltonavo;
pieno tekėjo upeliai, vyno tekėjo upeliai,
ir geltonas medus nuo ąžuolo žalio varvėjo.
Kai Saturnas į tamsų požemį nusiųstas buvo,
tai Jupiteris valdė, ir amžius sidabro užstojo,
už auksinį blogesnis, bet už varinį geresnis.
Iš pavasario amžino trumpą laiką padaręs,
karščiais, žiemomis, trumpais pavasariais ir rudenimis
nepastoviais, Jupiteris laiką visą suskirstė.

---

*) *Publius Ovidius Naso* gimė Sulmoj 43 m. prieš Kristų. Mokslą ėjo Romoj. Mokė jį žymūs retorikai ir todel gal Ovidius kiek buvo poetas, tiek ir retorikas. Jis kiek laiko važinėjo po pasaulį, užiminėjo mažesnes valdininko vietas, pagaliau atsidėjo poezijai. 8 m. po Kristaus Imperatorius Augustas ištrėmė Ovidijų iš Romos į Tomi prie Juodųjų Jūrų, kur jis susikrimtęs ir išsiilgęs tėvynės mirė 17 m. po Kr. Ovidijaus kūryba galima dalyti į tris laikotarpius: pirmojo laikotarpio kūryba yra daugiau erotinio, kartais net pertoli siekiančio, charakterio; antro kūrybos laikotarpio žymūs veikalai „Tasti" ir „Metamorphoses" pasižymi apdirbimu ir įvairumu; trečiojo laikotarpio žinomas elegijų rinkinys „Tristia", kur autorius nusimetęs puikybės skraistę apdainuoja savo nelaimę, ilgiasi, kenčia. Čia dedame ištrauką iš „Metamorphoses", dr-go J. V. heksametru išverstą, norėdami supažindinti šiek tiek skaitytojus su mažai mums žinomais klasikais. Gal prie progos teks ir kitų klasikų ištraukas įdėti. *Red.*

Tuomet pirmu kart įkaitęs oras blizgėjo
nuo sausų karščių; ledas kabojo vėjo suspaustas.
Pirmu kart pradėjo gyventi namuose: jais buvo
uolos, tai krūmai kur tankūs, tai surištos rykštės žievėmis.
Pirmu kart Cereros sėklos ilgomis vagomis
užverstos buvo ir baubė jautukai apsunkinti jungu.

Trečias amžius varinis po sidabrinio užstojo,
šis jau buvo žiauresnis, baisius ginklus jau pamėgęs,
nenuodemingas tačiau. Kietos geležies — paskutinis.
Tuoj į šį amžių pradėjo veržtis visokios blogybės:
ir tuojau išnyko dorumas, gėda, teisybė,
o atsirado jų vietoj apgaulės, klastos, gudrumas,
prievarta ir nuodemingas noras ką norint turėti.
Išskleidė vėjui būres, nors jų nežinojo jureiviai
dar iki šiol gerai ir per nežinomą jūrą
nuplaukė laivas ilgai stovėjęs augštuose kalnuose.
Žemę bendrą pirmiau, kaip saulės šviesa arba oras,
ėmėsi ilgu matu atsargiai žmogus matuoti.
Ir reikalauta ne tik pasėlys, reikalingasai maistas,
iš turtingosios žemės, bet ir į vidų jos kasės
ir turtus, blogybių akstinus, jau kasinėjo,
Stiksas kuriuos lig šiol slėpė savo šešėliuos.
Jau pasirodė pikta geležis ir už ją kenksmingesnis
auksas: iškilo karai kariaują abiejų pagelba
ir kraujuota ranka pakratė barškančius ginklus.
Mintama tik grobiu: šeimininkas svečio bijojo,
uošvis žento, taip pat ir tarp brolių meilė retoka.
Pražūčia vyrui žmona, o šis vėl žmonai grasina;
baisiosios pamotės ten pabalusius nuodus gamina;
ir teiraujas sūnus ar dar ilgai tėvas gyvensiąs.
Tyli dora nuveikta, ir suteptą žemę žudynėmis
Astrea deivė paskiausia iš dievybių apleido.

Vertė *J. V.*

Tai buvo svajonės.

Dar neužaugęs pradėjau svajoti apie garsius žygius, kuriais, sakiau, stebinsiu savo draugus. Norėjau garbės vainikais dėvėti ir nesuskaitomus turtus vartoti. Vis troško neramioji mano širdis, kad nešiočiau galingojo karaliaus vardą ir valdyčiau platųjį pasaulį. Ir kai temė tamsioji naktis, ar aušo šviesus rytas, vis kilt į padangių pločius norėjau... Ten vyliaus rasiąs nesvajotus ir arų neskrajotus plotus. Rinktis norėjau sau ristą žirgą, kuriuo jodyt ketinau. Kaliau svajonėmis sau tymo balną, kokio ligi šiol dar niekas neturėjo. Stačiau sau rūmus, kokių neturi nė turtingiausi pasauly karaliai. Troškau juos didelius turėti, kokių nė jokis karalius nesvajojo turėti. Kaliau iš marmuro gražias stovylas, kuriomis sakiau puošiu savo išsvajoto sodno alejas. Kasiau tvenkinius ir dirbau gražius fontanus, kur žuvų maniau įvaisyti pasauliui neregėtų Siunčiau lakūnes mintis į platųjį pasaulį, kad suieškotų aukso ir brangių akmenų sostui padirbdinti. Išsyk maniau jį pasidirbdinti iš dramblio kaulo, bet tokį turėjo dar senasis karalius Salemonas. Aukso ir deimantu išsagstyto sosto dar nieks nėra turėję. Svajojau dėvėti rūbus, kokių nedėvėjo nė seni Graikų dievai.

Nebuvo galo mano svajonėms. Apskridę pasaulio erdves mažai rado vietos mano būsimai karalijai. Rūmams ir sodnui įvesti nerado sausumoje vietos. Salose taip pat. Jautė širdis, kad pernyku būtų gyventi saloj. Ten liūdėsį ir ilgėsį kęst turėčiau, kaip tremtinys svečioj šaly iki nenustotų plakusi krūtinėj širdis ir, taręs pasauliui „Sudie", lūpas užčiaupčiau. Bet lakios mano svajos sumanė statyti tokius rūmus, kurie galėtų plaukiot, lyg laivas vandenyno platybėj.

Tai drąsios buvo mano svajos... Jas vargo daina nejučioms uždainuota, išblaškė, kaip rytmetis nakties sapnus. Pasijutau neturįs tiek jėgų, kad užvaldyčiau pasaulį ir tapčiau jo viešpačiu. Pasijutau neturįs sparnų padangėmis su arais skraidyti. Per žema man jodyt gražiausiu arkliu ir sėdėti aukso bei deimanto soste... Per drąsu gyvent išsvajotuose rūmuose, kokių dar niekas nėra matę. Per puikus bučiau apsitaisęs gražiausiais rūbais ir nepažinčiau savo gerų draugų.

Tai buvo tik svajonės... Ir kas gi bandyt išdrįstų statyti rūmą ir išauginti sodą, kad plaukiotų po jūrų bangas. Nojus su šeima ir su gyvulių veislėmis po užtvinusią žemę plaukiojo, bet taip Dievulis skyrė, kaip atlyginimą už ištikimybę. Manęs gi ne... Aš nedirbau gerų darbų, o troškau laimės, kokios nieks nepasiekia.

Ką man būtų padėję tie turtai, tas garsas mano vardo?

Ir kam man, Viešpatie, davei tokią neramią širdį, tokias lakias svajones, o nedavei suprast brolių skurdo ir su jais drauge nešt sunkią gyvenimo naštą?

Kieta mano širdis... Ji nejaustų, kai aš, palikęs daugybę draugų vargo vargt, pats aš lipčiau į aukštus kalnus laimės

ieškoti. Nepravirktų ji, jei girdėtų graudžiai verkiančius brolius, Dievo pagalbos šaukiančius.

Kam gi, Viešpatie, davei man tiek svajonių? Jos lieka svajonėmis. Perskrenda jos uoluotus kalnus, bei uolų nesujudina, o nėr jėgų dirbti ir brolių skurdą mažint.

Kam, Viešpatie, davei man tiek norų, kuriems galo nėra? Manęs norai nepatenkina be gerų darbų. Kodel gi nedavei, Viešpatie, man noro dirbti. Kodel nedavei kantrybės, perkęst be dejonių sunkias gyvenimo valandas.

Suminkštink, Viešpatie, mano sukietėjusią širdį, kad aš galėčiau apverkt savo paklydimus, apvalyt savo sielą, kad be nusiskundimų galėčiau Tau, Viešpatie, tarnaut ir dirbti savo numylėtai tėvų žemelei.

Toluiis.

Matas Burbuolas.

Rudens meilė.

(Trioletas).

Rudenio meilė—pageltęs lapas,
Žiauriojo vėjo klaikus kaukimas...
Dangaus verkimas, mirtis ir kapas...
Rudenio meilė—pageltęs lapas.

Ne skaisčios gėlės, ne saldus kvapas,
Ne žalio miško tylus ošimas—
Rudenio meilė—pageltęs lapas,
Žiauriojo vėjo klaikus kaukimas...

26—6—25 m.

Simas.

Jubiliejaus Kongresas.*)

(Įspūdžiai).

Praėjo lietingos rugpiūčio mėnesio dienos. Išsiskirstė debesys, išsisklaidė ūkanos. Per mėlyną gražutį dangų lipo maloni saulutė. Ateitininkai rinkosi į savo Antrąjį Kongresą, skubino į penkiolikos metų Jubiliejų. Būrių būriais važiavo jie į Kauną, važiavo iš visų Lietuvos kampelių: ir nuo apdainuoto Birutės kalno, nuo Palangos marių, ir nuo Dzūkijos sraunaus Merkio, nuo kapsų zanavykų Šešupės... Važiavo nuo Dusėtos ežerų, nuo Biržų Pasvalio krašto. Visi tokie jauni ir jaunos, pilni energijos, pilni tyros jaunatvės jėgų! Daina ir džiaugsmas lydėjo jų žingsnius, ir neramiai plakės jų širdys, jausdamos miestą vis arčiau ir arčiau.

Nulipo ateitininkai ir nuo dangų remiančių Šveicarijos kalnų, atvažiavo iš tolimų Prancūzijos vynuogynų, triukšmingos Vokiečių sostinės, gražios Vienos... Rinkosi iš viso pasaulio, iš visų jo kraštų, kur tik buvo jie kada nors užklydę, kur tik buvo nukeliavę; rinkosi į vieną galingą vienminčių būrį, vieną brolišką ateitininkų šeimyną!

* * *

Rytmetis. Galingai skambėjo Bazilikos didysis varpas, savo iškilmingais aidais sujudino vos pabudusį miestą. O jo balsan susiėjo ne seneliai, ne gyvenimo rūpesčius baigę žmonės, tik drąsūs jaunuoliai, tik skaisčios jaunuolės, kurių akys tryška saulės spinduliais ir kurių širdys dega liepsnojančia meile! Jie atnešė ją savo Viešpačiui, savo Vyriausiajam Idealui. Susikaupę sielose, laukia Jo ir nerimsta... Vieni vargonai lydi jų maldas. Bet valandėlei ir jie nutilsta... Ir štai kiekvienas savo širdyje pajautė, kaip Jis nužengė žemėn, atlankė mus, prašančius padėti darbe.

Bet pasibaigė maldos. Pasibaigė su Juo praleista valandėlė... Vilniaus ir Prezidento gatvėse, Laisvės Alėjoj iki V. Teatro atsirado pilna jaunųjų žmonių.

Išėję iš bažnyčios, jie traukė tautos šventovėn. Virtynė virtynę sekė! Ir nemanyk dabar eiti į priešingą pusę — nuneš pakeliui. Nuneš! kaip ir visa ateitininkai neša, ką tik sutinka savo gy-

---

*) Čia dedame nevisą At-kų 15 m. Jubiliejaus Kongreso aprašymą su visomis jo smulkmenomis, o tik to Kongreso bendrus įspūdžius. Visam Kongresui tinkamai atvaizduoti buvo permaža laiko. O iš kitos pusės Kongresas nageidavo, kad išeitų atskiras leidinys Kongresui paminėti, ką „Ateities“ Red., susitarus su kitais mūsų žurnalais ir bendradarbiais, norėtų įgyvendinti. Jei atskiro leidinio nebūtų galima išleisti, tada „At.“ Red. stengsis, kad sekamuose „At,“ N-se Kongresas būtų detaliau aprašytas ir atvaizdais iliustruotas. Red.

venime, ką tik užeina savo kelyje. Bet neša ten, kur yra šviesa, kur grožis, kur regi žmonijos išganymą... neša ten, kame yra vienintėlis poilsis po šių nelengvų ir išsivingiavusių buities kelionių. Jie mato prieš save sidabrinius žvaigždynus, regi skaidrias dausas, amžiais žibančias saules, ir kas sulaikys juos lipti į aukštąjį kalną, jei nenurimsta jų siela ir nenusiramina jaunoji širdis?!.

* * *

Ką gi rodys tam teatre, kur tiek daug prisirinko žmonių? Gal jaunųjų sapnus? gal rapsodijas jų ar gyvenimo tragediją baisią? Nežinau! Juk pusantro tūkstančio laukia jaunuolių su savo vadais.

Uždangalas pakeltas, ir scenoj aš nematau nei žavinčių dekoracijų, nei bokštų galiūnų, nei kalnų aukštų, nei mėnulio su savo žvaigždėm... Kas išeis pryšakin? Aš regiu vien žalius stalus ir gilumoje rūtoms apkaišytą kryžių. Prie jo glaudžiasi dvi vėliavos: Kauno Draugovės — liepsninga, purpurinė, ir Louvain—šviesi, raudona. Ji buvo pirmoji ateitininkų studentų vėliava; ji jungė Louvain lietuvius prieš lenkus ir juos nugalėdavo. Bet ar tai vėliavos? Tai tik praeities ir dabarties mūsų dvasia, prisiglaudusi prie savo Viešpaties Golgotos...

Čia ateitininkai tik aptars savo žygius, tik peržiūrės savo penkiolikos metų gyvenimą, vargus ir pasisekimą; čia jie tik nusities savo ateičiai kelius, tik pasirįž dar ištvermingiau kovoti už šviesų rytojų, už savo tėvynės laisvę, už visos žmonijos gerovę! Taip, jie čia susirinko pasisemti sau jėgų, atėjo idealų liepsna uždegti savo širdis, principų ugnyje užgrūdinti savo jaunystę!.. Ir išeis tokie galingi, tokie stiprūs, jauni milžinai, kad gyvenimo pergalė lengvai bus jų geležinėse rankose.

Iš jaunųjų krūtinių išsiveržė galingi himno žodžiai. Suaidėjo, sujudo teatras. Prasilaužę pro jo sienas, jie išplaukė į erdves, pasiekė neįmatomą berybę... Toli toli... ir aukštai ieškojo jie atbalsio ir gaudė savo aidus. O čia žemėje jie sujungė ateitininkus į vieną neskiriamą ir nedalinamą kūną.

* * *

Praėjo pirmieji du posėdžiai. Įdomiai pasakojo prof. Dovydaitis apie ateitininkus Lietuvos praeities ir dabarties gyvenime, entuziastingai kalbėjo ir stud. Urmanas apie jų veikimą nuo Pirmojo Kongreso (1920). Nusileido saulė, atėjo vakaras. Dangus sužibo žvaigždėmis, tik svajingas mėnulis dar slėpėsi kažkur už tolimo horizonto. Buvo tamsu. Visi kaip vienas, ir keli tūkstančiai kauniečių nutraukė į Vytauto ąžuolyną. O jų akys spindėjo

dideliu neramumu,noru pamatyti ko nepaprasto, dar Kaune neregėto...

Pakalnėje užsidegė laužai, ant kalno sužibo prožektoriai. Nakties prieblandoj nušvito nedidelė pievos aikštelė. Trimitas. Du raiteliai. Ir iš milžinkapio atėjo keli karžygiai, kardais pasiramsčiuodami. Nusilenkė aukurui ir tarė:

— Savo sūnų krauju ir jų drąsa buvo galinga Lietuva.

Galinga ji ir bus.

O jūs, kurie norėtūt ją pavergt ir tykojat į jos gyvybę, jums sakome:

— Lietuvis žus — nepasiduos. Ir žūsite nuo kardo jo aštraus.

Pradingo milžinai. Tik jaunas bernelis atbėgo ieškoti paparčio žiedelio — motulei, sesutei ir mergelei geros laimužės, o sau stiprumo ir drąsos. Jį baidė raganos, jį gundė jaunutės gražios undinės, bet jis stiprus — nepasidavė ir savo laimužę surado. O ji visai prastutė: pareiga, tėvynės meilė ir drąsa.

Laužai kiek prigęso ir prožektoriai prisimerkė. Į aikštelę išbėga Lietuvos jaunimo ir daineles dainuoja. Linksmi jie! Tik štai užpuola juos kryžiuočiai, surakina ir nuveda... O skundai ir verksmas nuaidi visais Lietuvos krašteliais, visais miškais. Ašaros nulieja takelius.

Paklydo kryžiuočiai. Tamsūs Lietuvos miškai užstojo jiems kelią. O Lietuvos jauni ir drąsūs berneliai, neradę namie sesučių, mergelių, pavijo, nugalėjo ir surakino juos jų pačių nukaltais pančiais. Pergalė užtraukė dar galingesnę giesmę, dar skardžiau ji nuaidėjo Lietuvos šileliais!..

Ir vėl pasirodė milžinai ir vėl jie pasakė:

— Taip lietuvis gyveno, kentėjo ir kovės. Kovės ir laimėdavo.

Laimės ir nūn, tik pašauk, Vilniau, savo jaunus bernelius.

Misterija pasibaigė. Ovacijos, šūkavimai, plojimai! Visas ąžuolynas — minių, minios tik ūžia, tik šaukia; valio, valio! Valio autorius Gira, valio Bernelis Rymaitė, kariuomenė, ateitininkai!.. O jų balsai tik aidi kalnų skardžiais, tik raitosi ažuolų viršūnėmis.

Kai aš ėjau su savo draugu palei Karo bokštą, laikrodis stukterėjo vienuolika kartų ir toliau skaitė savo minutes. Žvaigždelės, pamažu prisimerkdamos, ėjo gulti ir prašėsi mėnulio jas pavaduot...

* * *

Dar tik septinta valanda ryto. Ir vėl visi Kongreso dalyviai susirinkę Katedros Bazilikoj. Jų veiduose jau nėra nei vakarykščio linksmumo nei džiaugsmo, o tik kaž koks gilus liūdesys, tik begalinio ilgesio bruožai... Vargonai savo liūdna ir graudinga meliodija, savo pakelto maldavimo balsais dar labiau virkdo jų sielą ir lenkia ją prieš didįjį bažnyčios altorių, prieš viršui esančią

Golgotą. O karštos maldos plaukia iš jų širdžių; plaukia vis taip maldaujamai, vis taip siekdamos Aukščiausiojo pasigailėjimo... Meldžiasi jie už savo brolius, už savo idėjos draugus, už mirusius.

Jie gyveno šiame pasaulyje, buvo jauni, degė karštais troškimais, liepsnojančia meile... Pamilę kilnius idealus, jie aukavo jiems visą savo jaunystę, nebodami nei jėgų ištvermės, nei sveikatos. Plėšrieji jų dirvonai jiems buvo persunkūs, ir jie palūžo neišvarę iki galo savo vagos. Idealų kova jiems buvo per aštri, ir jie krito palikę kitiems pergalėti. Gyvenimo kryžius jiems buvo persunkus, ir jie palinko po jo našta. Neškite toliau jūs, mylimieji draugai!..

Šiandien šypsosi tėvynės laimė ir gyva jos Nepriklausomybė, o pirmuosius kovotojus gegutė telanko!

Šiandien šviesesnis gyvenimas, lengvesni kiek jo darbai, o pirmuosius galiūnus berželis tedengia!

Bet ne, jie gyvi! Jie džiaugiasi amžina laime ir laimina ateitininkų kelius. Jie ilsisi Viešpaties Rūmuos ir saugoja jų dienas. Iš amžino lauro, iš nevystančių rožių ir saulės gėlių jie pina visiems vainikus, kas išturės sunkume, kas kovoj nedrebės, kas už Kristų mokės ir numirt ir gyvent.

Jie yra su mumis, ir visi susijungė su jais, atėję į Dievišką Bustą. Dangiškas Valgis suglaudęs visus, sustiprino dvasios jėgas. Ir „Libera“ nebuvo graudi ir liūdna, tik prašė niekada neužmiršti jų, kad ir jie neužmirštų visų, kurie seka jų pėdomis, varo jų pradėtas vagas, neša tą pačią gyvenimo naštą ir siekia Viešpaties Rūmų...

Ir nusilenkę visi dar kartą prieš didįjį altorių, išėjo toliau dirbti savo darbų, stebino pasaulį savo galia!

* * *

Graži ir dideliai turininga buvo trečiam posėdyj Dr. St. Salkauskio paskaita: „Ateitininkų principai ir pareigos“. Kas ją atpasakos, jei kiekvienas sakinys vis nauja ateitininkams taisyklė, vis naujas kelelis į savo siekiamą tolį. Ją skaityk giliai, skaityk ir gėrėkis; ir vykink!

Kas nusakys taip pat vakarinius sekcijų posėdžius? kas nupieš jų entuziazmą? Nemėginu. Tik man įstabu, ko jie visi susirinko į Miesto sodą ir kam sunešė vėliavas. Vakaras, temsta, argi eis jie vėl į misteriją?

Išsirykiavo. Eilių, eilės, ir pryšakyj orkestras. Trimitas davė ženklą. Sujudėjo jaunuoliai, susiūbavo savo vėliavomis ir nuėjo... Čia garbės svečiai, čia viena, čia kita, čia trečia kuopa... Kaunas, studentai... galas, bet pradžios jau nematysi. Pirmieji jau liko palei „Aušros“ gimnaziją, suka į Ožeškienės gatvę, traukia į Karo Muziejų; paskutinieji dar stumiasi pro Kanto gatvę.

Karo Muziejus. Baltų raudonų rožių sodelyje, prie senoviško pilies bokšto, prie Laisvės Varpo yra Paminklas, yra Lietuvos karžygių Kapas. Jam atiduoti garbę, prie jo pagyventi tėvynės meile atėjo tos ateitininkų eilės, sunešė savo aukštai keliamas vėliavas ir priartino prie jo kryžiaus. Palinko jos! Palinko, tarsi norėdamas prisiglausti prie jo šaltų akmenų, bet kartu ir už ugnį karštesnės didvyrių dvasios. Tų didvyrių, kurie pasiaukojo ant tėvynės aukuro ir šiandien dega, liepsnoja... Amžius jie ir degs, amžius liepsnos, amžius kaitins sūnų širdis, ugdys tėvynės meilę, ir visi su pagarba lenks prieš juos galvą.

Ir ateitininkai, supynę savo jaunąsias širdis į vieną vainiką, gyvų gėlių pavydalu paaukojo jas narsuolių Kapui, paaukojo už tuos didžius jų darbus, už begalinę jų narsą! Paaukojo tuo metu, kai nuo bokšto liejosi trimitų balsai ir kai prie Kapo jų gyvieji draugai grojo tyliąją maldą... O ji plaukė ne tik galveles nulenkusių rožių viršūnėmis, plaukė ir ateitininkų širdimis!

Jų vadas priminė būti visada narsiems visada karštiems. Karštai eiti gyvenimo keliu, narsiai kovoti ir nugalėti priešą. Kaip tos ugnys, kur dega prie Paminklo, yra karštos ir drąsiai gali naikinti ką tik sutikdamos, taip jaunosios širdys turi būti dar karštesnės ir su didele drąsa siekti tikslų. Ir paėmęs iš besikūrenančio aukuro ugnies, jis uždegė žibintą. Ir jaunuolių eilių eilės išėjo į miestą su žibintais rankose...

Nušvito Kaunas. Gaisrų pazarai apėmė jo sienas ir bokštus. Laisvės Alėja sublizgo šimtai besiliepsnojančių ugnelių ir paviliojo minias žmonių. Jie suplaukė pažiūrinėti gatvėmis žengiančio jaunimo, jų degančių tėvynės meilės žibintų; suėjo paklausyti jų įvairiatonių dainų ir jaunatvės himnų. O tie vakaro tylumoj skamba ne tik mieste, skamba ir Nemuno pakrantėse, Vilijos šlaituos! O žibintai šviečia ne tik gatvėse, savo ugnį jie atmuša ant dangaus skliautų, mirguliuoja kartu su žvaigždėmis!.. Ak, meilė juk visada tesiremia tik dangumi!

Dainomis dainą vydamos, liepsnele liepsnelei mirksėdamos, gausios ateitininkų eilės priėjo didelių rūmų kiemą, priėjo plačiausiomis Kauno gatvėmis, apskelbusios jam šio Lietuvos jaunimo pasiryžimus, jo pasižadėjimą budėti tėvynės sargyboje, kol tik širdyje degs gyvybės liepsnelė; jos priėjo prie tautos valdovo rūmų... Visas kiemas subangavo žibintų ugnimis, suaidėjo galingas „Valio!“. Ir jų balsan išėjo tautos išrinktasis. Jisai paskendo liepsnų šviesoje, o jaunuoliai jam vis garsiau ir garsiau „Valio!“ Bet prabilo jisai. Nusidžiaugė jaunimo širdimi, jo karštais troškimais laisvės ir tik laisvės. Pasisakė, kad ir jis iš jų būrio esąs. Ir sušuko visi dar skambesnį valio ir galingu himnu tretį kart sujudino rūmus... Prie angos jie dar sukūrė žibintų laužą, didelę ugnį. Ji užges, bet valdovui paliks atminimas, kad jo šalyje yra dar tėvynę mylinčių sūnų, kurie narsiai gins valstybę nuo priešo, ar jis būtų savas, šalies išgama, ar svetimo krašto grobikai.

* * *

Praėjo sportas, dainos diena, paskaitos, baigiasi ir posėdžiai, greit užsidarys Kongresas. Paskutinė jau valanda. Teatre jaunuolių kaip prikišta. Ir jų veidai pilni, gražūs. Po keturių dienų darbo, po daugelio įspudžių ir pramogų, jie netik nenuvargę, bet dar linksmesni šviečia dar skaidresne nuotaika. Iš kur ji? — Iš tų bendrų pasitarimų bendrų vaikštynių, bendro žengimo prie Idealo, prie dangiškos aukštybės. Tai kas, jei kietai pagulėta! Tai kas, jei truputį nedamiegota. Nieko ir tai, jei mūsų priešai, iš pykčio bekalendami dantimis, juodino mus, prieš visą pasauli peikė. Mes esame sutverti aukštesniems dalykams ir kas mums šmeižtas? Mes žengiame į savo Rytojų ir kas mus jų vakarai!.. Bet nutilki įsibėgėjusi mano širdie, štai kalba iš tribūnos mūsų vadai; Ką jie mums sako?

— Mes esame galinga organizacija. Mūsų būryj yra žymių žmonių. Tik būkime ištvermingi, būkime narsūs savo darbe!

— Mes laimėjome penkiolikos metų kovą, iškentėme didįjį karą ir nesubirėjo mūsų eilės, — jos nesudrebės tat ir prieš ateities darbus, tik pakelta širdimi eikime į gyvenimą.

— Mūsų keliai yra šviesūs ir mūsų aieitis garbinga. Kas gyvas jon jaunomis jėgomis ir jauna entuziastinga galia, kad laimėtume savo dalį.

— Kurkime naująjį pasaulį! Naująjį pasaulį—senąja, bet kas kart vis jaunesne Kristaus dvasia, kas kart vis karštesne savo ugnimi. Laikykimės tos ugnies, kaip pirmieji krikščionys, laikykimės, kad visa atnaujintume Kristuje. Būkime patys geriausi pareigos ir meilės žmonės. Pasibaigė gražūs, toli nesuminėti vadų žodžiai, pasibaigė ir Kongresas. Tiktai iš jaunuolių krūtinių išsiveržė du galingi himnai—Ateities ir Tėvynės. Sudrebėjo teatras, sudrebėjo visi rūmai, pirmą kar išgirdę taip gausingai sutariant, taip karštai himno žodžius giedant. Ir neišlaikė rūmų sienos, himnų žodžiai nuaidėjo visu Miesto sodu, visa padange. Nieks jų negalėjo sulaikyti, kaip nieks nesuturės ir sraunios, verpetingos ateitininkijos srovės, kur ir kada ji netekėtų. Ji išraus sau kelią po kalnais, ji pragrauš kiečiausius akmenis ir uolas — visas gyvenimo kliutis, bet savo jūrą, savo poilsio okeaną — Amžinybę ji randa dabar ir visada ras.

Jaunuoliai ir jaunuolės išsiskirstė, dar kiek pasilinksminę gegužynėje, bet jų širdys yra visada vienan vainikan supintos ir jų dvasia kuria dabar naują, dar galingesnį kitą penkiolikos metų gyvenimą.

Kaunas, 1925 m.

Šešuolė.

Sugrįžkit!

Sugrįžkite, dienos gražios kūdikystės,
Nekaltos svajonės, gražiausi sapnai,
Sugrįžkite, dienos linksmosios jaunystės —
Raminkit mane, suraminkit nūnai...
Sugrįžkite, dienos saldžių atminimų
Ir neškit paguodą vaizdais praeities,
Kad siela nejaustų kančių begalinių,
Kad džiaugsmą atrastų tarp žvaigždžių nakties.
Sugrįžkite, dienos, kur laimę man nešėt,
Nors savo šešėliu apšvieskit mane;
Sugrįžkite dienos, kur ateitį piešėt —
Aš bent atsilsėsiu naktužes sapne...

Mariampolė 1925-V-11.

J. Žaliūkas.

Sodininkas Viskanta.

(Novelė).

Kelintus metus teko gyventi Š... mieste. Nors nieko ypatingo jame nėra, tačiau pamėgau aš jį. Kai nesenai teko pro šalį važiuoti, užėjo noras sustoti, aplankyti mano mėgiamas vietas, geresnius pažįstamus, atlikti tyčiom sugalvotą vieną kitą reikaliuką, o paskui sėsti į traukinį ir vėl atsisveikinti. Jau treji metai kaip nebuvau Š... ir vėl gal negreit čia užklysiu, galvojau sau. Tuo tarpu traukinys pradėjo labiau ūžti, palengviau eiti ir pagaliau visai sustojo. Išlipau. Apsidairiau. Viskas kaip seniau, kaip prieš trejus metus. Įėjau į stotį, ir čia tas pat, rodos ir žmonės tie patys — vieni snaudžia pakraščiuose, kiti skuba bėgioja, — tik laukiamas pirmosios klasės kambarys ir bufetas švariau atrodė.

Iš stoties išėjau į gatvę. Ir čia tas pat — tie patys vežikai akis pastatę ir laukia, kad kas paprašytų važiuoti, ir tie patys apdrįskę suvargę vaikai, bepuolą prie kiekvieno keleivio ir besiperšą duoti panešti sunkumą. Nor aš tetūrėjau tik mažą čemodanėlį, bet tačiau atsirado ir man pagelbininkas, mažas vaikutis, kuris gražiomis ir drąsiomis akutėmis pažiūrėjęs į mane, piršosi panešti. Norėjau duot — rasi, sakau, vaikas didesnio daikto ir negali panešti, — bet prisiminęs, kad jis man gali trukdyti stebėjimą, padaviau pinigą ir nuėjau vienas.

Nors ir gatvė, ir namai, ir medžiai prie namų buvo pažįstami, tačiau kažin kaip buvo įdomu stebėti, prisiminti ir iš anksta mintimis bėgti ir pirmyn ir atspėti, ką aš dar pažįstamo sutiksiu. Aš jau žinojau, kad paėjėjęs keliolika žingsnių, antai už tų namų, rasiu vieną kitą elgetą beprašantį pagalbos. Ir ištikro, vos gatvė pasisuko už man gerai žinomų namų, aš jau ant kampo sutikau ne kelius, kas dažnai atšitikdavo, bet vieną man taip pat pažįstamą elgetą. Iš visų elgetų aš jį vieną pažinau ir kažin kodel nelaikiau elgeta, bet nelaimingu žmogumi. Gal todel aš jį tokiu vaizdavaus, kad šį-tą buvau girdėjęs apie jo nelaimingą praeitį, gal buvo kitos kokios priežastys, bet man jis atrodė simpatiškas. Jei kiti elgetos dažnai darydavo į mane atstumiantį įspudį ir aš stengdavaus kuogreičiausiai praeiti, tai pamatęs šį elgetą, jo tyras akis, baltus plaukus, aš pajusdavau gailestį širdy ir nejučiomis jį pašnekindavau. Tas elgeta buvo vienrankis Viskanta.

Šį kartą ne aš, bet jis mane iš tolo pamatęs, nusiėmęs kepurę, pradėjo sveikinti:

— Dėku Dievui, vėl ponulis aplankys mūsų miestą... Jau gerokai laiko prabėgo ir aš pasigedau: sakau, nebėra mano gerojo pono, nebėra nė mane kas taip gausiai besušelptų... Tačiau atsiminei, ponas savo senąją buveinę...

— Reikia kartais prisiminti, — atsakiau. Mat su reikalais, važiuodamas pro šalį, apsistojau — pridūriau ir padavęs pinigą paklausiau:

— Na kaip laikais? Kaip sveikata?.. Kaip žiūriu, tai vis toks pat tebesi, nė kiek labiau nepasenęs...

— Oi ponuli, jau ir taip pasenau — plaukai balti — kur čia ir bepastebėsi. Su manim ir su senatve — pusė bėdos. Yra dar kitų dalykų —jie labiau mane veda į nerimastį, bet kur čia visus beišpasakosi — atsiduseęs užbaigė kalbą Viskanta, bet lyg ką susigriebęs, šiek tiek varžydamasis vėl prakalbo, pradėjo dėkoti:

— Dėku, ponuli, dėku!.. Tai pirmas šiandien mano laimikis, ir toks nemenkas... Dėku, ponuli...

„Anoks čia laimikis“, pamaniau eidamas sau. „Jei ištikro pirmas, tai gal dar be pietų vargšas. O rodos jau ir pietums laikas. Gal pridėti dar puslitį?“ paklausiau savęs, bet neatsakęs pradėjau eiti toliau. Paėjėjęs kiek vėl norėjau sugrįžti, bet ir vėl nuėjau. Norėjau galvoti apie ką nors kitą, bet mintis vis grįždavo prie Viskantos — man vis rodės, kad per mažai daviau, o su tuo vėl rišdavosi jo alkis, vienuma, prisimindavo viena kita žinia apie jį, apie nelaimingą rankos netekimą, apie jo žuvusį sūnų... Tos seniau girdėtos neaiškios žinios apie Viskantos nelaimę kažin kaip pradėjo darytis įdomios ir aš pradėjau daryti palyginimus su jo ir dar man žinomo vieno žmogaus gyvenimu.

Bet tuo tarpu aš savo mintis turėjaus nutraukti — priėjau gero pažįstamo namus, kame buvau pasiryžęs sustoti. Šeimininkai pamatę mane labai nudžiugo ir širdingiausiai priėmė dėkodami, kad jų neužmiršau. Širdingai priėmė ir jų vaikučiai. Kai pavaišinau juos saldainiais, net ir perdaug meilūs pasidarė: mergaitė nešė rodyti naują lėlytę, mažasis berniukas — arkliuką ant ratelių, o vyresnysis pasigyrė jau mokąs ne tik skaityti, bet ir rašyti.

Po pietų su šeimininkais nusipasakoję apie savo gyvenimą, prisiminę netolimą praeitį, pasidalinę įspūdžiais, persiskyrėme, nes aš norėjau, dar ir kai kur kitur užeiti. Aplankęs dar vienus namus ir išėjęs į gatvę pasileidžiau pro bažnyčią į kapines. Panorėjau mat aplankyti seniau taip mano mėgiamą ramybės vietą, kame gulėjo palaidoti ir vieno kito draugo kaulai, neviena jaunystė, nevienа svajonė, nevienas drąsus noras...

* * *

Ėjau takeliu. Kapinėse viešpatavo tyla. Su tyla buvo jaučiamas kažin koks paslaptingumas, ypač kai ant tako ir ant kapų klojo nuo medžių šešėlius jau gerokai į vakarus pakrypusi saulė.

Aplankiau, apžiūrėjau vieną kitą kryžių, vieną kitą mėgiamą stovylą, aplankiau vieną kitą kapą, su kalbėjau poterį ir persiėmęs tylos ir paslaptingumo dvasia pamažu ėjau namon. Tik tą paslaptingą tyla nutraukė atskridęs lig mano ausų kažin kieno aimanavimas. Aš pasukau į šalį, ir juo aš artinaus, juo aimanavimas rodėsi graudesnis. Kai priėjau, pamačiau reginį, kuris giliai įsmego mano atmintin.

Išgirdęs verkimą, aš tikėjau rasti ar motiną beraudančia sūnaus ar dukters, tikėjaus rasti moterį beraudančią vyro, dukterį apverkiančią savo gerąją motiną, bet radau visai kų kitą. Aš pamačiau prie gėlėmis nusodint kapo beklūpintį senelį ir nuolat kartojantį:

— Brangioji Maryte, atleisk... atleisk... Maryte... Aš nusidėjau, aš nepildau žodžio... Atleisk...

Jis verkė ir laikydamas rankoj kažin kokį paveikslėlį, bučiavo jį, žiūrėjo į jį, vėl bučiavo, vėl žiūrėjo, ir vėl kartojo:

— Brangioji Maryte, atleisk... Maryte, atleisk...

Tai buvo Viskanta. Aš, pažinęs jį nežinojau nė ką daryti: norėjau tyliai nepastebėtas eiti atgal ir nėjau, norėjau jį prakalbinti, ir negalėjau — bijojau, kad savo žodžiais dar labiau neapsunkinčiau jo sielvarto. Stovėjau ir tylėjau. Jis į nieką nekreipė dėmesio jo akis smigo į rankoj laikomą paveikslėlį. Ten buvo visa jo siela, visa širdis... Jis nustojo kartoti anuos žodžius, bet nenustojo žiūrėti į peveikslėlį. Jis žiūrėjo. Jo žvilgsny ir jo veido išraiškoj galėjai išskaityti tarsi džiaugsmą ir dar didesnį skausmą.

Jis, rodos matė kažin ką tokio brangaus, skaistaus, džiaugsmingo, saulėto, rodos jau jis pradės tuo džiaugsmu gyventi, kaip šit kažin kas pasako iš šalies, kad nebėra to viso, nebėra, nebegrįš, nebebus... Nebėra nieko—yra tik skausmas, vienuma ir ilgesys... Ir vėl štai per senio veidus rieda ašaros.

„Kas yra? Ko jis taip verkia? Ką laiko jis rankose? Gal vienintelio sūnaus atvaizdą. Kaip padėti jam? pradėjau klausti savęs. Bet tuo tarpu jis vėl pradėjo kartoti anuos žodžius: Maryte, atleisk...

— Viskanta... Viskanta...

Jis kruptelėjo, ir savo viena ranka prispaudęs prie krūtinės paveikslėlį pradėjo jį skubiai, kaip didžiausią brangenybę, slėpti.

— Viskanta?

— A, ponulis... Nereikia, ponuli, nereikia... Ko čia atėjai, ponuli?.. Aš vienas norėjau savo skausmą išlieti, pasiguosti — lyg susigėdęs, bet daugiau nepatenkintas atsakė senukas.

— Raminkis, seneli, — visaip gyvenime atsitinka. Dievas davė sūnų, Dievas ir atėmė, — norėjau raminti.

— O, aš nelaimingas, ponuli, žmogus. Ne vien sūnaus netekau. Aš netekau dviejų žmonių, kurie man buvo brangiausi, kurie mane visi širdimi mylėjo, ir kuriuos aš mylėjau. Nors visą žemę išvaikščiočiau, nors visus kraštus, kur tik saulytė šviečia, išieškoč au, niekur nerasčiau tokių širdžių, kurios būtų gražesnės... Aš žadėjau jų neužmiršti, aš žadėjau geriau nevalgęs būti, bet jų neužmiršti, ir aš nepildau savo prižado. — Tai ištaręs, jis vėl pradėjo kiukčioti ir išsitraukęs iš kišenio sudužėjusią, bet baltą skarelę pradėjo šluostyti ašaras.

— Ką gi čia kalbi, seneli?.. Sakai juos, savo mylimus žmones, užmiršęs... Argi tiesą kalbi? Jei būtum juos užmiršęs, tai nebūtum čia atėjęs, ir neraudotum taip graudžiai... Nusiramink...

— Oi nieko nesakyk, ponuli! Nesakyk... Aš pats žinau, kad užmirštu... Aš savo brangiajai Marytei buvau pažadėjęs pastatyti paminklą... Aš žadėjau geriau nevalgęs būti, o dabar... Aš save labiau myliu, aš sau daugiau pinigų išleidžiu. Ir ponulio duotus pinigus visus išleidžiau pietums. Aš užmiršau savo prižadą. O aš dažnai taip padarau. Noriu nepadaryti, bet neiškenčiu nevalgęs ir padarau, — aiškinosi Viskanta.

Aš klausiau jo kalbos ir, tiesą pasakius, kaip reikiant nesupratau — lyg koks užtangalas atsistojo man prieš akis ar mano smagenyse. Aš nesupratau, kas buvo ta Marytė — duktė, žmona, ar sesuo, — nesupratau, kodel ir kokį jis norėjo pastatyti paminklą, kai pats elgeta ir iš išmaldos gyvena, o dar labiau nesupratau, kodel jis turi gailėtis mano pinigus išdavęs gyvybei palaikyti, alkiui numarinti. Aš nesupratau jo, bet jaučiau, kad jis kalbėjo iš gilaus įsitikinimo. Dar labiau pagailo man jo, ir aš vėl pradėjau raminti, prižadėdamas dar kelius kart pridėti tiek, kiek daviau. Pradėjau prašyti, kad papasakotų man visa, kaip draugui, kuris nuo širdies nori padėti, kad tuo pasiguostų. Jis

atsakė, kad aš nesuprasiąs jo, o gal net pasijuoksiąs, kaip jau ne vienas esąs padaręs; jis skundėsi, kad bendrai žmonės perdaug žiaurūs, nemoką kitų atjausti, negalį įsivaizduoti, kad vargšas ar elgeta turėtų kilnesnių jausmų, kaip alkio ir troškulio pasotinimą.

Aš pradėjau Viskantui įrodinėti, kad nesu toks; priminiau jau nuo senoko mūsų pažintį, priminiau kad per visą laiką jis iš manęs nieko blogo nėra patyręs, ir kad dabar nėra pagrindo manim nepasitikėti. Paskui vėl pradėjau kviesti eiti su manim iš kapinių, eiti kartu su manim pavakarienlauti. Mano kalba, matyt, kiek atitraukė jį nuo liūdnų minčių. Pirma atsikalbinėjo, paskui pradėjo abejoti, pagaliau tarė:

— Gerai, ponuli, eisiu su tamsta... Bet man čia taip gera. Argi negerą čia, ponuli? Taip tylu... Aš toje tyloje tartum jaučiu jos ramią dvasią apie mane skrajojant. Aš žiūriu į paveikslėlį ir tartum matau ją gyvą, pilną jaunystės ir grožio... Štai gėlės — rūtos, lelijos, tulpės... Ji taip jas mylėjo; jos tokios gražios. Ar gi negera man čia, ponuli?.. Bet aš eisiu su tamsta. Aš rytoj vėl čia ateisiu... Aš kasdien čia ateinu, — užbaigė kalbą Viskantą ir persižegnojęs atsistojo.

Ėjome tylomis, tik retkarčiais aš ką sugalvojęs, paklausdavau, jis trumpai atsakydavo, ir vėl tylėdavom. Pradėti kaibą apie jo nelaimes gatvėj buvo nepatogu, o šiaip ką daug kalbėsi — daugiau tylėjome. Tarp mano paklausimų ir jo trumpų atsakymų, girdėjau dar jo jau šiek tiek apsiraminusios krūtinės atdusius.

Įėjom į valgyklą. Paprašiau vakarienės, pradėjome valgyti, o paklausti apie aną skaudųjų Viskantai dalyką kažin kodel nedrįsau. Aš matydamas jį noriai valgant, matydamas jo geras akis, dėkingus žvilgsnius, žinojau, kad jis mielai papasakotų (man net rodės, kad jis pats nori man papasakoti ir laukia progos, kad paklausčiau), tačiau kalba sukosi daugiau apie mažmožius, daugiau apie valgį.

Kada baigėme valgyti, aš apžvelgiau kambarėlį, kuriame mes tebuvome dviese ir pagaliau pasidrąsinęs paklausiau:

— Gal pasakysi man tamsta, kodel taip graudžiai verkei? Gal dabar pasakysi savo nelaimę?..

— Pasakysiu, ponuli... Aš tamstai, ponuli, sakiau, bet aš dar pasakysiu. Aš pasakysiu visą iš pradžios — kitaip tamsta manęs nesuprasi ir pasijuoksi — atsakė Viskanta. Paskui atsikosėjo, pasitaisė ir pradėjo savo gyvenimo pasaką.

* * *

Aš buvau neturtingų tėvų vaikas, pasakojo Viskanta. Tėvai gal būtų nė kiek nemokę, jei ne gretimo dvaro ponas, pas kurį aš ganiau bandą. Ponas buvo nebejaunas, bet geras buvo ponas.

Jis dažnai mėgdavo lankytis pas gyvulius, dažnai aplankydavo besiganančią mūsų bandą ir dažnai jis mane pakalbindavo. Kai atėjo ruduo ir laukus nuvalant gyvulių nebereikėjo taip stropiai daboti, ponas pasišaukė tėvą ir sako:

— Atsimk savo sunų. Tėvas iš karto nusigando, manydamas, kad aš kuo nusikaltau, jei ne laiku, per anksti, paleidžia. Ponas pamatęs tėvo išgąsti, nusijuokė ir vėl tarė:

— Atsimk savo sūnų ir leisk mokytis; man rodos kad jis geras vaikas. Algą visą užmokėsiu ir priedų duosiu — pats mačiau, kad gerai gyvulius ganė.

Tėvas nudžiugo, padėkojo, pabučiavo ponui į ranką ir atėjęs pas mane visą papasakojo. Aš taip pat nuėjau padėkoti ponui, o jis ir manęs nepamiršo, — dar rublį pridėjo.

Nuo to laiko aš per žiemą vaikščiojau į mokyklą, o vasarą pas poną ganiau bandą. Taip praslinko ketveri metai. Ponas, matydamas mano stropumą, dar labiau mane pamilo. Jis pasakė tėvams leisiąs mane loliau į kokią tai daržininkystės-sodininkystės mokyklą. Tėveliai, kad ir gailėjosi mane nuo savęs atskirti, bet kartų ir džiaugėsi. Džiaugiausiu ir aš, kad gausiu šio to daugiau pramokti, ir kad lengviau bus duoną uždirbti. Verkė mamytė, mane išleisdama, verkiau ir aš. Bet ką darysi, gal paskiau bus geriau.

Mokykloj išbuvau trejus metus, ir mokslas sekėsi gerai, nors darbo buvo daug ir atostogų tegaudavau tik žiemą parvažiuoti. Kai pabaigiau sodininkystės-daržyninkystės mokyklą, ponas jau visai pasiemė mane į dvarą ir prityrusiam sodininkui paliko mane pagelbininku.

Gyvenau gerai. Savo darbą — prižiūrėti sodą — mėgau, todel jis man buvo nesunkus. Ypač mėgau aš darbuotis daržely ir oranžerėjoj. Kokių gėlių ten nebuvo — akys raibdavo pažiūrėjus. Tikrai, tur būt, apilinkėj niekur tokio gražaus darželio nebuvo. Aš dirbau ir džiaugiaus savo darbu.

Bet neilgai man teko džiaugtis. Atėjo kareiviavimo metai, ir aš turėjau atsisveikinti su gražiuoju sodu. Kariuomenėj būdamas tarnavau Kaukaze. Iš karto ilgu ir liūdna buvo. Svetimas kraštas, kad ir graži, bet svetima gamta su savo kalnais dar didesnį ilgesį gimdė many. Aš eidamos gatve žiūrėjau bene, pamatysiu nors vieną žmogų iš savo krašto, bene išgirsiu nors vieną pažįstamą balsą, bet visur buvo svetimi kartais rūstus ir kerštingi veidai, svetima kalba. Dažnai, dažnai naktį vienas pro kareivinių langus žiūrėdavau į žiemos vakarus, į bemirksiančias žvaigždeles...

Negreit apsipratau, bet kaip apsipratau, ir kariuomenėj neblogai gyvenau. Draugai mane mylėjo ir aš juos. Vyresnybei taip pat neįkėrėjau — net paaukštinimą gavau, — tik su vienu viršila niekaip negalėjau susigyventi, ypač po to, kai ir mane pakėlė į viršilas. Atsitarnavęs kariuomenėj aš vėl grįžau į savo kraštą. Tėvelio gyvo neberadau, bet už tai motinėlė labai džiau-

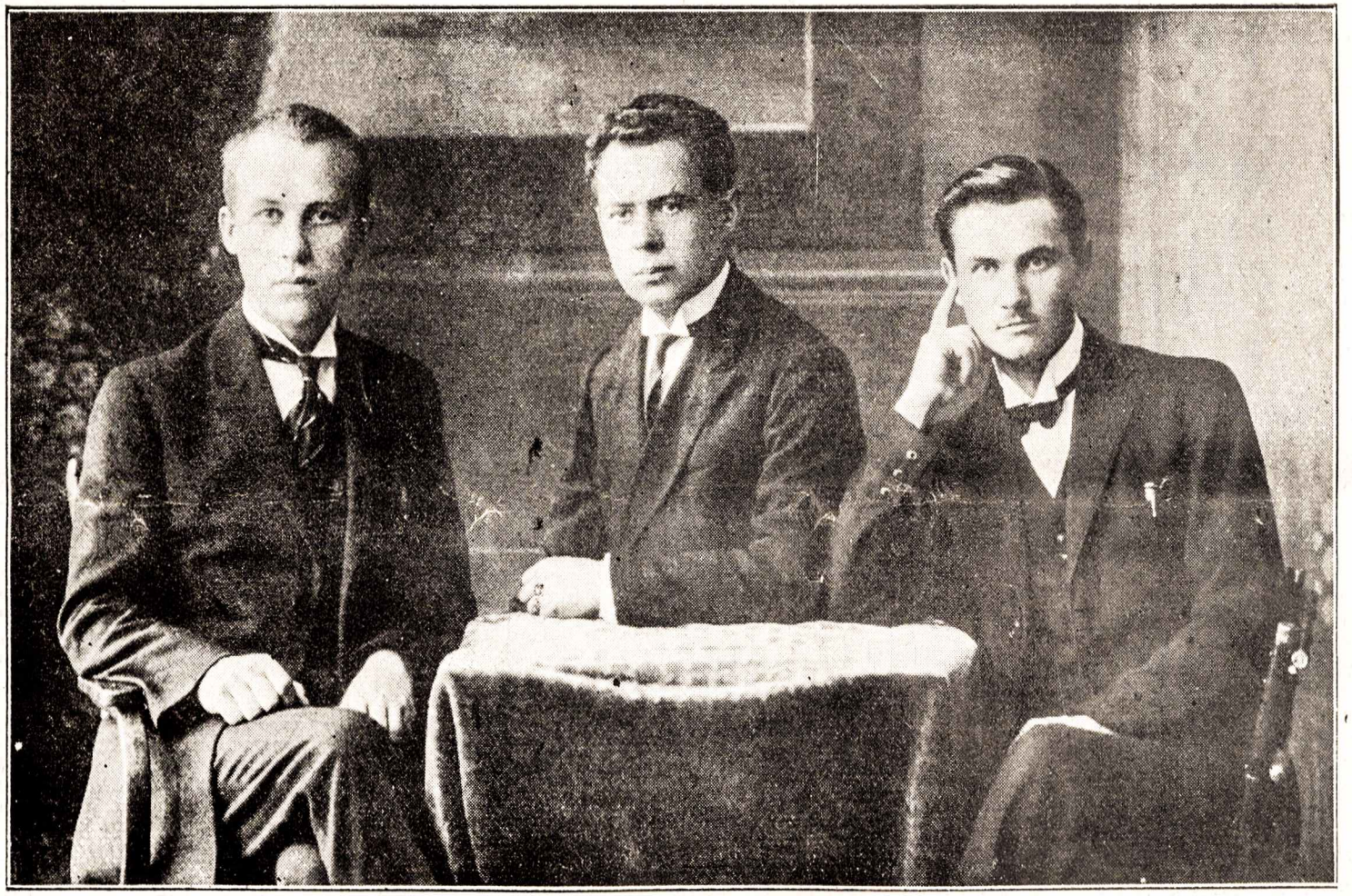

L. K. Moks. Ateitininkų Organizacijos trys buv. pirmininkai.

1. Pranas Dielininkaitis, 1924/25 moksl. m. pirmininkas, dabar Vyr. Rev. Kom. narys, *2. Juozas Leimonas,* 1921/22 ir 1922/23 m. m. pirmininkas, 3. *Jurgis Steponaitis,* 1923/24 m. m. pirmininkas.

gėsi. Džiaugėsi pažįstami, kaimynai, džiaugėsi ir ponas, ypač kad aš dabar žirgą mokėjau puikiai valdyti ir „mandravoti“. Nuo to laiko ne tik ponas pakvietė sodininko pagelbininku, bet ir jodinėti visada imdavo su savim. Jis, nors ir apisenis buvo, tačiau jodinėjo puikiai, bet ir aš nuo jo neatsilikdavau.

Kartą atvažiavo iš kito apskrities jaunas ponas Skorupskas. Patiko jam gerojo pono sodai ir daržai, ir jis pats panoro ką nors panašaus savo dvare padaryti. Visa nelaimė, skundėsi mano ponui, neturįs gero sodininko ir nežinąs kur gauti. Tada ponas parodė mane ir tarė: — kad tu turėtum tokį vyrą, kaip Viskanta, tai turėtum ir gražų sodą ir gražų gėlyną. Duok jam gerą algą, duok man magaryčių, aš pakalbėsiu, kad jis sutiktų.

Skorupskas sutiko algą duoti kuogeriausią, — pats ponas ją išderėjo, — tik klausė mano noro. Man gera buvo ir čia, kitur nesinorėjo, bet kada ponas pasakė: „Nors ir gaila man tavęs, bet vis delto amžių nepergyvensime, o ten būsi savarankiškesnis“, aš sutikau.

Pas Skorupską su motinėle atvažiavau rudenį, kad viską galėčiau paruošti pavasario darbams. Čia medžiaga buvo gera — buvo ir nemažas sodas, oranžerėja, bet viskas buvo apleista, nebuvo kas tvarko, kas su meile darbui atsideda.

Kada pradėjo aušti pavasaris, tada prasidėjo mano rugiapiūtė. Bet toji rugiapiūtė buvo saldi. Malonu buvo purenti žemę, daryti gėlyne loveles, sodyti gėles, kad iš tolo žiūrint gėlynas išrodytų lyg koks įstabus kilimas. Ne tik aš, bet ir ponas Skorupskas džiaugėsi mano darbu ir nerimastaudamas klausė, kada visos gėlės sužydės, kada pasirodys visas gyvojo kilimo gražumas.

*

Buvo graži pavasario diena. Kiekvienas krūmelis, kiekviena gėlelė, kiekvienas žiedelis kvėpavo skaisčios saulutės spinduliais ir džiaugėsi jaunyste, gyvybe ir grožiu. Aš malonios nuotaikos apsuptas dirbau, kai staiga nelauktai mane pasveikino nepažįstama mergina.

— Labą dieną; aš norėjau paklausti, — tarė ji. — Gal galima būtų gauti gėlių darželiui iš tamstos gėlyno?

— Tamsta nori gėlių? — Nors jos klausimą aiškiai buvau supratęs, tačiau paklausiau, kad bent kiek galėčiau įsižiūrėti į ją.

— Taip aš norėčiau nusipirkti vasarinių gėlių pasodyti — atsakė ji ir nuleido akis, tarsi drovėdamos ar kiek varžydamos, laukdama mano atsakymo.

Tai buvo paprasta, švariai apsirengusi jauna mergina, ir, rodos, nieko daugiau. Tačiau jos skaistus veidas, jos ilgos gelsvos kasos atkreipė mano dėmesį. Kai aš pažvelgiau tiesiog į jos veidą, aš pamačiau jos akis. Ji drovėdamos nuleido jas, ta-

čiau vienas pažvelgimas man pasakė tą patį ką pasakė maloni veido išreiška ir visa stovyla. Aš nežinau, kaip turėjau ją pavadinti, bet aš tada ją savo širdy pavadinau: „skaisti jaunystė“.

Daviau, kokių ji prašė gėlių, ir kitokių pridėjau — nežinau kodel man norėjosi didesnį malonumą jai suteikti. Kada ji ėjo iš oranžerėjos, aš panorėjau, kad ilgiau pasiliktų; nesinorėjo, kad „skaisčioji jaunystė“ taip greit pranyktų iš mano akių — aš pasiūliau jai pažiūrėti mano pono gėlyną, kur ji mane rado bedirbantį. Ji iš karto tylėjo, matyt, abejojo, paskui sutiko.

Nors gėlės buvo ką tik susodintos, nors nebuvo to grožio, kokio aš laukiau, tačiau ir dabar jau gėlyne kai kas žydėjo. Ji žiūrinėjo gėles ir klausė jų vardų. Aš mielai atsakinėjau, man buvo gera ir aš pasisiūliau jai nuskinti jau žydinčių gėlių. Ji gailėjosi jų. Bet kada aš dar kartą pasiūliau, ji sutiko. Kai padaviau jai žydinčias gėles, ji džiaugsmingai į jas žiūrėjo ir gėrėjosi. Gėrėjau ir aš, tik ne gėlėmis, bet jos džiaugsmu. Ji padėkojo ir ruošdamos eiti pasakė:

— Gražus tamstos gėlynas. Tamsta moki tvarkyti, tamsta moki gražiai jausti, bet tamstos gėlyne aš nepastebėjau rūtų... Bet gal aš apsirinku...

Aš nieko nelaukdamas pradėjau teisintis krautuvėj sėklų negavęs, o pažįstamų čia pat neturįs.

— Aš rūtų sėklų turiu... Jei tamsta norėtum gauti, — dar rodos sėti nebus vėlu — ateik, aš galėsiu tamstai duoti. Mes čia netoli gyvename. Manau, iš tamstų parko išėjus mūsų sodžius aiškiai matyti, o ir keliu netoliausiai, — kalbėjo mergina.

— O kaip aš tamstą surasiu? Tamstos pavardės nežinau...

— Mano tėvelį vadina Gedminu... — atsakė mergina ir dar lyg ką norėjo pridurti, bet pasakius sudiev, greitu žingsniu nuėjo. Aš žiūrėjau į atsitolinančią viešnią ir gerėjaus jos tvirta gražia eisena.

„Kodel taip greit ji pranyko?.. Bet ji netoli — už parko aiškiai matyti jų sodžius. Būtinai, būtinai mano gėlyne turi būti rūtų. Kodel gi aš pirma neužsispyriau jų ieškoti?.. Aš dar rytoj nueisiu pas ją rūtų“, nusprendžiau vienas.

Atėjo vakaras, gražus pavasario vakaras su negestančiomis saulei nusileidus pašvaistėmis. „Eisiu pasivaikščioti į laukus — taip dabar gražu“, galvojau. Ne, eisiu geriau į parką. Iš ten aiškiai matyti sodžius... Bet jau pritemus — nieko namatysiu“. Bet širdis kartojo: „ik, eik“. Nuėjau. Parkas miegojo, tik kartais lakštingalas tylą perskrio davo... Priėjau prie tvoros. „Ten toliau matyt kažin kas juoduoja išsitiesęs. Tur būt, sodžius. Taip, ten sodžius; tur būt, ten ji gyvena. Tokia ji drovi — bijosi ir žodžio pratarti, kad kas nereikalingo neišspruktų... Nejau ji paprasta ūkininko duktė? Ne; jos veide nebūtų tiek taurumo, jos akyse nešvytėtų taip aiškiai drovinga išmintis... Kodel gi kaimietės veide negali būti taurumo?.. Bet ką gi aš čia? Lyg man

taip svarbu, kas ji tokia? Paprasta jauna mergina, kaip ir visos", pasakiau sau ir pradėjau eiti aleja, — pasakiau, bet širdis vėl ką kitą sakė. Sustojau, įsiklausiau... Vėl sučiulbo lakštingalas. Vėl tyla... Ne! daina!.. Taip tikrai daina, liuliuojanti tyli maloni daina. „Tai tur būt jaunimas dainuoja? Gal ir ji yra jaunųjų būry?" galvojau klausydamos.

Daina nutylo. Aš sėdėjau ant suolelio ir laukiau bene dar pasigirs. Taip, tikrai — dabar suaidėjo dar skambiau, dar galingiau daina, linksma daina, jauna daina... Kaip gera ten! Kaip aš norėčiau savo jaunystę parodyti jaunųjų būry. O gyventi, dainuoti, mylėti!.. Kaip gražu gyventi! Gyvybe, jaunyste, kupina džiaugsmo širdie! Šian pasauli, šian į gyvenimą!" Ilgai klausiau dar jaunimo dainų, ilgai dar skridau pas juos savo troškimais.

Rytojaus dieną laukiau, kad kaip greičiau ateitų pietų laikas. Sulaukiau, ir kiek pasidabinęs išėjau į aną sodžių, kur gyveno vakar matytoji mergina. Priėjęs pirmąją grįčią pasiklausiau Gedminų. Man parodė vidury sodžiaus nors šiaudini stogu, bet apinaujus namus. Netoli nuo namų prie kiemo vartų aukštai iškėlęs savo šakas stovėjo ąžuolas, gal už visus sodžiaus medžius aukščiausias.

Nors visą kelią galvojau, kaip sutiksiu su ją, kur rasiu, ar daržely, ar kieme, ar seklyčioj, tačiau nejaučiau jokio neramumo, bet dabar juo aš arčiau ėjau, juo labiau plakė mano širdis. Aš kartais net norėdavau grįžti atgal — bijojau, kad save neišduočiau, — bet negrįžau. Štai jau aiškiai matyt kiemo vartai. „Kad taip pamatyčiau ją prie ąžuolo. Ar tik ne ji vartuose? Ne, ji, tur būt daržely. Ji labai, matyt, myli gėles", mąsčiau. Taip bemąstydamas ir beramindamas plakančią širdį priėjau kiemą. Nei prie vartų nei daržely nieko nebuvo. Įėjau į kiemą, ir čia nė šunytis nesulojo. Man dar nejaukiau pasidarė... Įėjau į priemenę, pasibeldžiau į gryčios duris, ir štai už sekundės jose pamačiau ją — tą pačią, vakar matytąją. Ji atsakė į mano pasveikinimą, ir jos veidus išpylė skaistus raudonumas. Ji buvo graži—gražesnės aš ir matyti nenorėjau, o ji tą savo mergišką grožį norėdama kuo nors pateisinti tarė:

— Aš nesivesiu tamstos į gryčią — ten taip trošku, ir aš net įkaitau... Namiškiai mūsų nuėjo truputį pietų pogulio, o mudu su tamsta gal eisim į seklyčią, o gal į daržėlį. Tiesa, tamsta toks gėlių mėgėjas!..

Eidamas su ja į daržėlį aš pasakiau savo reikalą.

— Aš laukiau tamstos — net sėklas peržiūrėjau ir atskyriau. Juk tamsta žadėjai atėiti?.. Bet kada tuoj po pietų tamstos nesulaukiau, pradėjau manyti... ir neužbaigė ji savo kalbos, ir vėl paraudo. Gailėjaus jos, bet kartu džiaugiaus ir gėrėjaus.

Paskum pradėjau girti jos daržėlį, kuris iš tikro buvo gražus. Ji nusijuokė į mano pasakymą, bet tame juoke suskambėjo džiaugsmas iš jos krūtinės; matyt, patiko jai, kad aš, tariamas

specialistas, įvertinu jos darbą. Toliau ji pradėjo skųstis, kad taip vėlai, tik šią žiemą, persikėlusi iš mamytės nediduko ūkio į šį didesni, kur lig šiol buvęs „randauninkas“, ir todel nesuspėjusi, kaip reikiant, nė darželio sutvarkyti nė gėlių pasisėti; sakėsi ir vakar nebūtų atėjusi pas mane, jei būtų čia nuo senai gyvenusi ir savo gėlių turėjusi.

— O aš džiaugiuos, kad tamsta nesenai čia gyveni ir kad tamstą vakar gavau pažinti. Aš džiaugiuos, kad sutikau žmogų, kuris mėgsta gėles ir moka atjausti jų grožį ir... (pats žydėti kaip gėlė, norėjau pridurti, bet susilaikiau).

— Ką tamsta kalbi? ne aš viena... Kaip gi... Juk visi myli gėles, — panorėjo tarsi pataisyti mano kalbą, o toliau vėl pradėjo skųstis, kad ąžuolas prie vartų neduodąs, kiek reikia, saulės spinduliams prieiti, kad jis nustelbia gėles. Aš pasiūliau jį nukirsti.

— Ne, ne, aš to niekada nepadarysiu. Kad ir tėvelis norėtų, ir tai neleisčiau. Ar gi negaila būtų pakirsti tokį galiūną?.. Kai kada vakarais aš sėdžiu daržely ir mąstau; viena mąstau, mąstau... paskui pažvelgiu į ąžuolą ir pradedu džiaugtis, kad jis toks stiprus, galingas, kovoja su audromis ir žaibais. Tada many gimsta noras būti galingai, na, kad ir kaip tas ąžuolas, bet kartu vėl džiaugiuos, kad esu toki, koki esu... Juk šitos gėlelės dar už mane silpnesnės, — kalbėjo ji.

— Ar ir vakar tamsta čia daržely sėdėjai, kai jaunimas dainavo?—paklausiau.

— Tai tamsta vakar girdėjai mūsų jaunimą dainuojant?

— Taip, girdėjau. Vakar tyčiom buvau parke ir klausiaus, — atsakiau. Ji norėjo kažin ką gyvai pasakyti — susilaikė, bet paskui tarė:

— Taip, aš vakar sėdėjau daržely ir mąsčiau, bet jaunimas taip gyvai pradėjo dainuoti, ir aš nubėgau į jų būrį. Ir kaip linksma buvo! Kaip myliu aš dainas! Kaip myliu aš jaunimą! Aš maža ką šio kaimo pažinau, bet dabar jau daug ką iš jaunimo pažįstu ir myliu jaunimą, myliu... ir jie mane myli...

— Ir aš mėgstu suktis jaunimo būry, bet...

— Ar gi dvare nėra jaunimo?—paklausė ir kiek patylėjus, nuleidusi akis tarė: — Tai ateik tamsta pas mūs kaimo jaunimą.

— Bet aš nė vieno nepažįstu.

— Na... gal tamsta ir blogai apie mane pamanysi, bet... Ateik tamsta sekmadienį — įvesdinsiu tamstą į mūsų jaunųjų būrį, — pasiūlė ji.

Aš padėkojau už pakvietimą ir širdy džiaugiaus, džiaugiaus, kaip kūdikis. Toliau kalba kažin kodel nesimezgė. Aš pradėjau ruoštis namon. Ji įbėgo išnešti sėklų.

— Ar tu, Maryte, vaikštai? — pasigirdo moteriškas balsas.

„Vadinas, jos vardas Marytė. Kaip tinka jai šis vardas“. Ir man pasirodė, kad aš senai žinojau jos vardą. Ji išėjus padavė sėklas. Aš paklausiau kainą. Ji nusišypsojo ir paskum paklausė:

— Ar tamsta viską už pinigus perki ir nori nupirkti?

Aš nebežinojau ką atsakyti ir pradėjau dėkoti savo, taip pat ir pono vardu.

Atsisveikinau. Išėjau. „Kodel taip greit išėjau? Bet... Gal tebestovi ji... Ne nebėr... O gal ji pro gryčios langą žiūri? Ji buvo tokia nuoširdi, nekalta, kūdikiška, rimta". Taip ją, nesenai matytą, prisimindamas netyčiom paliečiau savo veidus. Dievuliau, kaip jie buvo įkaitę. „Nejau aš su ja kalbėdamas raudau? Ne, tai tik taip, gal būt"...

Vos parėjau namo, o jau pradėjau laukti sekmadienio. Trys dienos dar liko. Ir kokios ilgos tos dienos, rodos, ir vakaro jau nesulauksiu. Vakarais aplankydavau parką, pasiklausydavau, bet nė vieną vakarą negirdėjau tų gražių, pilnų liūdesio dainų, kokias girdėjau anąkart. „O ji, tur būt, sėdi savo daržely ir mąsto, mąsto... Apie ką jį mąsto?.. Dievuliau, koks aš būčiau laimingas, jei..."

Atėjo mano laukiamasis sekmadienis. Aš, grįžęs iš miesto iš bažnyčios, atlikęs su žmonėmis reikalus, prisiskynęs gėlių leidžiausi į Gedminus. Marytę pamačiau besėdinčią daržely su dviem sesutėm. Viena jų buvo vyresnė už Marytę, kita jaunesnė. Abi buvo taip pat šviesplaukės, mėlynakės, gal kiek panašios į Marytę, bet lyginti tada jos su seserim aš nedrįsau. Ji buvo pasirėdžiusi šventadieniškai ir taip iškilmingai, grakščiai bet kartu ir kukliai atrodė, kad ir kažin kokio neregėto gražumo karalaitės būtų stojusios, viskas būtų niekai — niekas nebūtų galėjęs susilyginti su jos veido taurumu, su jos sielos gražumu, kuris spindėjo akyse.

Kam atiduoti gėles? Žinoma, jai Ne, negerai, ir nusprendęs, tariau:

— Nešiau gėlių, bet tamstos daržely yra dar gražesnių... Atiduokit tada mano gėles tamstos motutei.

— Mamyte, mamyte, šit tamstai gėlių, — džiaugdamosi nubėgo Marytė.

Aš ir Marytės sesutės ėjome paskum. Gryčioje buvo abu Gedminai ir du sūnūs. Gedminas, stiprus, augalotas vyras, atsisėdęs rūkė pypkę, vienas sūnų kažin ką tėvui pasakojo, o motina ruošėsi merkti mano gėles, bet pamačiusi mus įeinančius, maloniai sutiko, padėkojo už gėles ir paprašė mane būti svečiu. Pasisveikinau su vyrais ir motinos prašomas atsisėdau. Tėvas vienam sūnų liepė atnešti alaus, o pats vėl rūkė pypkę ir tylėjo, rodos, lyg buvo nepatenkintas; matyt, buvo tylaus būdo, bet už tat motina buvo širdinga.

Kambary ilgai sėdėti neteko; išėjome į kiemą — mat dar pora jaunų vyrukų pasirodė... Pradėjome mėginti stygas. Iš pradžios dainos nevisai sekėsi, bet juo tolyn, juo ėjo geryn. Jaunimo, įvairaus, gražaus kaimiško jaunimo kas kartą rinkosi vis daugiau. Senai aš buvau matęs tiek jaunų veidų, o dar seniau buvau tokiam būry dainavęs. Aš, kaip dvaro žmogus, nors ir skyriaus

šiek tiek iš jų tarpo, nors vienas kitas ir kreivai pažiūrėdavo į mane, tačiau aš nekreipiau į tai dėmesio, ir man buvo linksma. Kodel man nebus linksma, jei Marytė buvo linksma, širdinga ir gyva? Aš net nesitikėjau, kad tokia kukli mergaitė gali būti tokia linksma ir gyva. Aš sekiau ja akimis ir gėrėjaus. Kai girdėjau ją juokiantis ar dainuojant, aš girdėjau daugiau, ne kaip lig šiol girdėdavau. Aš be balso skambumo girdėjau tą vidujinį, tyrų nepaslepiamą džiaugsmą, kuris patraukia visų širdis. Tas jaunystės džiaugsmas nesulaikomai veržėsi iš jos krūtinės ir puošė jos visą esybę.

Jei graži gėlė neturi malonaus kvepėjimo, ji netenka pusės savo grožio. Tik aromatas užbaigia gėlės žiedo grožį. Jei jaunuolio ar jaunuolės nepuošia jaunystės džiaugsmas, jis ar ji yra gėlė neturinti savo aromato.

Kai aš žiūrėjau į Marytę, aš mačiau gėlę, mačiau žydinčią jaunystę, jaučiau jaunystės džiaugsmą, kuris, kaip gėlės kvepėjimas, skleidėsi aplink, žavėjo ir džiugino visus.

Ne tik dainavome, žaidėme, juokavome, kartais ir pasikalbėdavom. Aš sužinojau, kad Gedminai turtingi ūkininkai, turį net du ūkius, kad Marytė yra šiek tiek mokyta ir kad Gedminų šeimynos jaunimo iš viso penki — trys seserys ir du broliai... Ir vėl žaidėm, vėl dainavom...

Nežinau kodel aš pradėjau džiaugtis ne tik Maryte, bet ir jos seserimis ir jos brolliukais. Kai pradingdavo ji iš akių, man buvo gera, jei aš matydavau jos sesutes, broliukus — jie visi mano akyse kažin kaip pradėjo skirtis iš jaunimo būrio. Kai sutemė, jaunimas pradėjo skirstytis, ir aš eidamas namon priėjau atsisveikinti su ja.

— Kaip gera, kaip linksma man buvo šiandien jaunimo tarpe. Tamstos sesutės, broliukai, visas jaunimas taip geri buvo. Kaip laiminga tamsta, Maryte, kad gali jų tarpe gyventi, o aš, beveik visą gyvenimą vienas, ir tik šiandien pajutau laimę, — tariau.

— Taip, aš laiminga. Aš taip myliu, labai myliu tėvelius, sesutes, broliukus, taip gera man jų tarpe — jie visi geri, myli mane... Nežinau kodel, bet šiandien iš tikro buvo linksma. Aš pirmą kartą, tur būt, taip linksminaus — atsakė ji.

— O man ar galima būtų dar kada nors pas jus, į tą jaunimo būrį dar ateiti pasilinksminti? — pasiklausiau.

— Ar reikia apie tai klaustis?.. O gal ir reikia. Nors pas mus jaunimas ateina ir iš kito kaimo; net šiandien buvo.

Aš padėkojau, atsisveikinau, pažadėjau būti, o ji ištarus „iki pasimatymo“ dingo iš mano akių.

Aš ėjau namon, o jos vaizdas, jos akys, gelsvos ant galvos suraitytos kasos, vis stovėjo akyse: jos balsas, jos nuoširdūs tonai skambėjo ausyse. „Koks aš laimingas! Aš dar galėsiu būti laimingas — aš dar pamatysiu ją, aš išgirsiu jos nuoširdų balsą!“

Parėjau namon, kritau į lovą ir ilgai negalėjau užmigti — vis vaidenosi ji. Ryt rytą vos nepramigau, bet skubiai šokau ir stojau prie darbo. Darbas kaip darbas ėjo paprastai, bet mano širdy darėsi kažin kas nepaprasto. Joje atsirado tai, ko lig šiol nebuvo, joje atsirado pilnuma, džiaugsmas, kur visą gyvenimą nudažo grožiu ir svajonėmis, kur duoda norą gyventi... Aš dabar supratau, kad myliu ją, tik ją vieną. Ji viena mano širdy, viena mintyse. Kur eisiu, ką bedirbsiu, vis prisimenu ją, vis vaizduojuosi sau, kaip ji apie tą ar kitą atsilieptų, kas jai būtų malonu ar nemalonu.

Kaip laukiau aš tų rūtų išdygstant, kur davė ji, kaip malonios man gėlyno tos gėlės, kokias pas ją mačiau. Koks gražus buvo pavasaris, koki graži saulė, kokie gražūs ir ramūs vakarai, koks paslaptingas parkas, kai vienas vakarais vaikščiodavau! Kaip gražiai tada giedojo lakštingalos, ir kaip norėjosi gyventi, gyventi... grožėtis...

Aš dar porą šventadienių buvau Gedminuose, o ir šiaip kartais per pietų poilsį nueidavau. Bet juo aš dažniau pradėjau ten lankytis, juo aš labiau pradėjau varžytis — aš pradėjau bijoti, kad žmonės iš mano varžymosi nepradėtų daryti išvadų ir kad nesuteiktų jai nemalonumo. Aš pradėjau pastebėti, kad ir ji pradeda varžytis; man kartais rodydavosi, kad vienas menkas jai palankus žodis išduoda mane ir kad žmonės, tai pastebėję, nori įsilaužti į mano širdį ir savo liežuviais ją supiaustyti. Tegu mane užgautų, bet ji?.. Jos varžymasis, jos kad ir atsargūs išsitarimai, jos liūdesys, man primintas, jos išraudonavimai aiškiai kalbėjo man viena — ji myli. Tada man visa gamta, visas gyvenimas rodėsi gražus ir džiaugės su manim. Aš buvau laimingas. Bet aš norėjau ją matyti nors iš tolo. Aš lankiaus, kad ir neperdažniausia pas Gedminus ir kas kartą jaučiau, kad rišu savo likimą su jos likimu. Ir todel dažnai būdavo taip, kad eidavau pas juos (Gedminus) ir nuo pusės kelio vėl sugrįždavau, nors vėl gailėdavaus tai padaręs.

*

Vieną kartą buvo pietų metas. Aš per parką išėjau į laukus. Norėjau eiti ten, kur širdis traukia, bet nežinojau ar nueisiu. Tačiau ėjau, ėjau pamažu takeliu ir štai pamačiau — pro kluoną pasirodė mergina. Ji pasirodė maž daug ties ta vieta, kur matyti anas didysis ąžuolas. „Ne jau tai būtų Marytė?.. Taip tai ji, tai jos eigastis“. Ir aš paskubėjau priešais.

— Labą dieną, Maryte!

— Tamsta pas mus eini?

— Ir taip, ir ne, — atsakiau.

— Aš nujaučiau, kad tamsta šiandien ateisi... Man širdis lyg sakyte sakė: „ateis, ateis“... Išėjau ir neapsirikau... Atleisk man

tamsta, aš... Jos balsas nutrūko; ji staiga pakėlė galvą ir taip tiesiai ir giliai į mane pažiūrėjo.

Gailesys suspaudė mano širdį — aš pamačiau jos užverktas, bet gražias akis. Aš vos tik norėjau prabilti, kaip ji virpančiu, lyg ir maldaujančiu širdingu balsu tarė:

— Aš išėjau priešais pasakyti, kad tamsta nebeitum pas mus. Nebeik tamsta pas mus, nebeik niekada... Dieve, koki aš dabar nelaiminga...

— Kas? Kodel niekada?

— Koki aš nelaiminga! Kam reikėjo man eiti į tamstos oranžerėją gėlių? Kam aš pasiūliau tamstai rūtų? Kad ne tai, gal aš nebūčiau tamstos pažinusi, o dabar...

— Aš džiaugiuos tamstą pažinęs, bet jei aš esu tamstos nelaimės priežastim...

— Ne, ne — ji nutraukė mane — ir aš buvau laiminga, bet dabar, dabar... Nebeik tamsta pas mus... tėvelis... Aš jau nesuprantu, kodel visa taip pasidarė...

— Pasakyk man visa, Maryte. Gal aš galėsiu ką padaryti... Aš visa del tamstos padarysiu. Ką tėvelis? Kodel? — klausiau skausmo suspausta širdimi.

— Greit sužinosi tamsta visa... Bet tamsta nekaltas ir aš nekalta... Tėvelis taip nori... Nebeateik tamsta... O Dieve, kaip skaudu! — ir jos akyse sužibėjo ašaros.

Aš puoliaus raminti, bet ji pasakius „gal dar kur pasimatysim“, verkdama pasileido atgal.

— Maryte, Maryte, kas yra? Nepalik mane kentėjimuose! vos girdimai tariau. Ji išgirdo atsigrįžo, pasižiūrėjo, ir dar pagreitino žingsnius.

Dievuliau! Aš negaliu pasakyti, kas darėsi mano širdy. Ji buvo man brangiausia, brangesnė už visą pasaulį, o padėti aš jai nieko negalėjau. O dar labiau mane kankino tas, kad ji del manęs, del manęs turi kentėti.

„Aš greit visa sužinosiu. Bet kaip, kur ką aš sužinosiu? Kas man iš to viso, jei tavęs aš, Maryte, nebegalėsiu pamatyti... Gal dar pasimatysime. Bet tiktai gal... O kur, kada?..“ Tik dabar aš patyriau visą meilės kentėjimų skaudumą.

Kaip parėjau į namus, nežinau. Kaip praleidžiau naktį? Ką dirbau ryt dieną? Nemoku pasakyti, tik žinau, kad niekas nesisekė, o skausmas taip smaugė širdį, kad ir vandens kartais sunku buvo nuryti...

Ryt dieną po to skaudaus susitikimo su Maryte atėjo ponas Skorupskas pas mane į gėlyną ir pasidairęs tarė:

— Žiūrėk, Petrai, kad visoj tavo gėlių valstybėj būtų tvarka. Rytoj pas mus bus kiek svečių, o jų tarpe viena viešnia kuri taip pat turi gražų darželį ir mėgsta gėles. Aš sutikimo ženklan palingavau galvą ir pats sau vienas nusiskundžiau: kas man svečiai, kas man jūsų viešnios, jei savo viešnios gal visą gyvenimą

nematysiu, — vienas, kaip nuo gyvo medžio atkirsta šaka, sudžiūsiu.

Ryt dieną aš kažin ką dirbau pasilenkęs, o mintimis, lyg kirminas knisaus savo širdy, kaip išgirdau lyg jos balsą. Pakėliau galvą, ir kraujas taip smarkiai trenkė į smilkmenis, kad aš vos pastovėjau.

— Matot, kokį aš gerą sodininką šit turiu, — parodęs galva į mane, tarė Skorupskas. — Tai jis visa taip puikiai sutvarkė.

— Taip, aš žinau kad tai pono Viskantos darbas. Nuo pat anksto pavasario mes (ji žvilgterėjo į tėvą) su juo pažįstami, — atsakė Marytė.

— Taip? Tamstos pažįstami. Mm... Iš kitos pusės, jei aš gėlių nemėgčiau, tai, žinoma, nė tokio sodininko neturėčiau — tęsė toliau Skorupskas, kaip man rodės, norėdamas parodyti, kad ir jis mėgsta tai, ką mėgsta Marytė.

Tuo tarpu Gedminas pasveikino (labai šaltai) mane, ir Marytė padavė ranką. Skorupskas vėl tarė:

— Na, Petrai, mano brangiąją viešnią, o savo pažįstamą priimk kaip reikiant, gėlių paskink, ar ką.

Aš mielai ėmiaus pildyti jo įsakymą, nes jai aš visa padaryčiau. Priskynęs pačių gražiausių atnešiau ir padaviau.

— Širdingai dėku tamstai, — tarė Marytė, o paskui atsikreipus į Skorupską pridūrė. — Dėku ir tamstai, pone. Tos gėlės tai vienintelis dalykas, kuris tamstos dvare traukia mano širdį.

— Ar jau daugiau niekas tamstos širdies negali patraukti?— paklausė Skorupskas, ir jo balse suskambėjo nepatenkinimas. Ji tylėjo. Gedminas neramiai nusikosėjo, ir taip visi tylėdami nuėjo.

„Nejau aš visa sužinojau? Nejau jis, mano ponas, pirštųsi jai? Nejau jis vestų mažai temokytą kaimietę? Nejau jis myli ją?“ klausiau pats savęs ir pats atsakiau: „Bet kodel gi jis jos negali mylėti?. Ar gali kas jos nemylėti? Kas gali nemylėti gėlės? Jis myli ją, bet kodel nori mane vargšu padaryti?.. Jis turtingas, turi daug visokio džiaugsmo ir smagumų, o aš nieko neturiu, ir iš manęs nori atimti paskutinį mano džiaugsmą, paskutinį turtą, nori iš elgėtos atimti jo lazdas... Bet gal aš be reikalo įtariu? Gal tik taip atvažiavo?. Ne, ne, jis nori išplėšti mano širdį... Bet jis nieko nežino. Gal eiti ir pasakyti jam, kad aš Marytę mylių ir tol neatiduosiu, kol žemė nebus krauju aptaškyta, kol lavonu negulėsiu... Bet ar jis panorės jos atsisakyti? Jis tik pasijuoks iš manąs, kad aš drįsau galvoti apie ją... Tai kas gi man daryti? Gal eiti pas Gedminus ir pasakyti tėvams, kad myliu ją ir žadu vesti? Bet ji prašė neiti, o aš negaliu ilgai nežinioj kankintis. Vai aš nelaimigas! Kas gi man daryti?“ pastačiau sau paskutinį klausimą ir neatsakiau.

Po kelių kankinimosi dienų aš nuėjęs į miestą radau laišką. „Nuo ko jis galėtų būti? Nejau nuo jos?“ Taip, tai buvo jos laiškas. Ji rašė: „Petrai, aš aną dieną mačiau tamstą pono gėlyne. Ar tamsta supratai ką tada? Aš, tikrai nežinodama ir neno-

rėdama tamstos nežinioj kankinti, užmiršus visus etiketus, rašau. Ponas Skorupskas (net baisu pasakyti) piršosi man. Tėveliai, norėdami man laimės, būtinai norėjo, kad aš likčiau tamstos pono žmona, ir todel man uždraudė matytis su tamsta. Kai pamačiau dvare tamstą, aš sugrįžus pasijutau tokia nelaiminga ir taip skendau ašarose, kad motinėlei pagailo manęs, ir ji perprašė tėvą, kad vestuves atidėtų. Prapultis atsitolino, bet neišnyko... Aš negaliu, aš nemyliu Skorupsko ir nemylėsiu, o jis dažnai lankosi pas mus, meilinasi... Aš kenčiu. Aš myliu tik vieną... Aš norėčiau tamstą kada pamatyti, bet neik tamsta pas mus — bijau tėvelių užrūstinti. Kentėkime... Aš kovosiu viena. Gal Dievas padės laimėti.

Marytė".

„Kodel aš toks bejėgis?" perskaitęs sušukau „Kodel ji suriše man rankas ir kojas? Kam reikėjo jai prašyti, kad nenueičiau pas juos? Šalin visi prašymi! Aš einu ir visa tam seniui tėvui pasakau. Aš perplėšiu savo rūbus ir parodysiu jam nuogą savo krūtinę, pasakysiu, kad aš savo krūtine garantuoju jos laimę Na, o ką jis, senis, tėvas pasakys? Jei jis atsakys ir lieps kaip šunį išmesti? Ji tada neišturės — aš giliai alkana širdimi trokštančiai gyventi atimsiu gyvybę... Aš pražudysiu ją... Aš klausysiu jos prašymo!" Taip nusprendęs parašiau jai atsakymą. Parašiau visa, ką jaučiau, kad kiekvienas širdies plastėjimas, kiekvienas mano kraujo lašas skelbia jos meilę.

Praėjo savaitė. Mano ponas, užsimanęs ne širdimi, bet turtais patenkinti Marytės širdį, kėlė balių. Dar šeštadienį iš vakaro kai kas atvažiavo, o jau sekmadienį klegėjo visas dvaras. Buvo ir Marytė — ji atvažiavo su vyresniąja sesute ir tėvu. Kaip ji nebus? Juk del jos ta puota buvo ruošiama.

Atėjo vakaras. Dangus apsiniaukė, o rūmuose pro atvirus langus tryško šviesos versmės. Ten degė lempos, klegėjo juokai, putojo taurės, grojo svaiginanti linksma muzika, o mano siela buvo apsitraukus debesimis, kaip ir visas dangus. „Kas man daryti? Ar eiti į savo urvą ir apsikabinus šaltą kietą akmenį graužti ir ašaromis mazgoti, kad negirdėčiau muzikos, kad skausme apsvaigęs nežinočiau, jog ji kenčia, o aš nė pamatyti, nė padėti negaliu... Ne, aš neisiu niekur. Taip neisiu", nusprendžiau, o žirdis nuolat kartojo: „taip neik, ji nori pamatyti tave; ji išeis iš rūmų, ir tu sutiksi ją".

Neilgai trukus durys sugirgždėjo ir į gonkas išėjo... ji... Taip Marytė — aš iš žingsnių pažinau. Ji patyliai ruošėsi lipti laipteliais žemyn, ir aš jau norėjau pulti prie jos, kaip duryse pasirodė Skorupskas, ir pasigirdo jo balsas:

— Panele Maryte, tamsta ir taip mažai šoki, o dabar, kada pats linksmiausis šokis, valsas, tamsta apleidi salę...

— Tamsta, ponas Skoruskai, kiekvienam žingsny mane seki...

— Aš privalau svečiais rūpintis; o tamsta — mano brangiausia viešnia, tamsta viena išėjai...

— Perdaug šilta salėj, todel ir išėjau, — perkirsdama Skorupską pasiteisino Maryte, ir nulipo laipteliais žemyn.

— Jei taip, tai galime pasivaikščioti po daržėlį, — nulipdamas paskum kalbėjo Skorupskas, — Maryte, paklausyk manęs, patikėk man, kad aš iš širdies kalbu, ir tada suminkštės tamstos širdis... Maryte, brangioji Maryte, nesišalink taip nuo manęs, patikėk man, kad esi brangesnė iš visų pasaulio žmonių, brangesnė už dangų ir žemę. Duok man savo ranką — (jis paėmė jos ranką) ir aš būsiu laimingiausias...

— Ne, negaliu — atsakė ji ir pamažu stengėsi paliuosuoti iš Skorupsko kietai suspaustą ranką.

Aš visa girdėjau ir mačiau, nes jie buvo ties manim. Aš visas degiau pykčio ugny, bet dar nenorėdamas išsiduoti, stengiaus kiek pasitraukti, ir alyvų šakos sušlamėjo.

— O Jėzau!.. sušuko Marytė, atšokdama ir atsimušdama į Skorupską, o šis niekšas, ištaręs „nebijok", kietai pagrobė ją į glėbį ir savo pragariškas lūpas prispaudė prie jos nekaltybe žydinčių lūpų...

Nežinau, kas tada pasidarė su manim, tik atsimenu gerai, kai pamačiau Skorupską parblokštą ir besiraičiojantį ant tako, o ji svyruodama ir laikydamosi mano rankos giliai alsavo ir tuoj paplūdo ašarose. Aš prilaikydamas Marytę ir virpėdamas, dantis sukandęs stovėjau ir džiaugiaus. Jei iš jo veido dantimis mėsos gabalą būčiau išplėšęs, gal mažiau būčiau buvęs patenkintas, kaip dabar matydamas jį sunkiai beatsikeliantį.

— Kas čia? Kaip šunį nušausiu! — susiaubė per dantis besikeldamas.

— Petras Viskanta!.. Ir jei aš būčiau toks niekšas, kaip tamsta, ir šaudyčiau žmones, kaip šunis, tai tamsta jau dabar gulėtumei negyvas, — drąsiai atsakiau.

Tuo tarpu duryse pasirodė dar keli žmonės, o jų tarpe ir senis Gedminas. Marytė, pastebėjusi tėvą puolė verkdama prie jo:

— Važiuokim, brangusis tėveli, važiuokim. Aš negaliu, aš negaliu čia aūti. Važiuokim, tėveli, iš tų baisių namų, jei nenori mano pražūties!..

Neužilgo, girdėjau, jie išvažiavo. O aš? Aš nežinojau, kas su manim darėsi? Mano galvoje ūžė, akyse šmišuliavo, širdis plakė, o visos gyslos virpėjo... Man norejosi eiti, ir aš drebėdamas nežinodamas kur, ėjau. Man norėjosi pavyti Gedminą, išplėšti Marytę iš ratų ir paėmus ant rankų nešti, nešti iš to krašto, nešti ją į laimės šalį. „Bet kur į kokią šalį?" Tarp bendro jausmų ir minčių mišinio prasiveržė viena aiškesnė mintis. „Ne aš turiu tuoj eiti ir pasakyti Gedminui, kad pažadėtų man ją, o jei ne, tai tegu nekankina jos ir manęs — tegu užmuša abu, jei kalti mes del meilės. O jei jis parodytų duris, aš pulčiau pagrobčiau ją ir neščiau — tada mane, kaip plėšiką, galėtų užmušti. O jei įsiutęs senis tą angelą iš mestų pro duris (o, tai būtų dabar

laimė!), aš paslimčiau ją, parneščiau į savo urvą, o ryt anksti rytą išvykčiau pas savo gerąjį poną — jei jis mokslus išleido, tai ir dabar manęs neapleistų... Ne, ne; ne dabar, ne naktį aš turiu taip padaryti — ji nepagirtų manęs už tai — aš rytoj padarysiu visa, ką galėsiu, o ji turės būti mano!“ nusprendžiau.

Kur klajojau, ką dariau tą naktį, aiškiai neprimenu, tik žinau, kad grįžau namon auštant visas sušalęs ir sulytas.

Bet ne aš vienas kentėjau tą naktį. Ji dar labiau už mane turėjo kankintis, kaip aš paskiau visa sužinojau.

Tėvas važiuodamas namon nepratarė nė žodžio, tik visą laiką pliekė arklį ir rūkė užgesusią pypkę. Marytė visą laiką verkė sesers raminama.

— Na, motin, džiaukis — dukterį jau po vestuvių parvežiau, — įėjęs į trobą ir statydamas į kertę botagą, drebančiu balsu tarė Gedminas.

— Dieve mano, kaip po vestuvių?— nusigandusi šoko iš lovos motinėlė.

— Kaip po vestuvių, kaip po vestuvių?.. Labai paprastai — ji vakare, naktį iš baliaus išbėgo to berno, to valkatos ieškoti, o kas ten atsitiko, tegu pati papasakos. Aš tik dabar aiškiai matau, kad ji pati savo laimei duobę iškasė. Ne tiktai Skorupskas, bet ir tas pats valkata jos neims, — virpančiomis rankomis degdamas pypkę ir vis neuždagdamas kalbėjo tėvas.

— Dievuliau brangus! Maryte, kas ten atsitiko, ką tu padarei?—nusigandus klausė motina.

— Nieko, mamyte brangiausia, nieko nepadariau. Tik neversk mane tekėti už Skorupsko... Ką norit, darykit, bet Skorupsko žmona aš nebūsiu... Jis paleistuvis, mamyte, jis prievarta mane pabuč... Nekenčiu aš jo, o juo labiau mylėti negaliu. Negaliu... Barkit, ar iš namų išvarykit, bet aš negaliu... negaliu, — raudojo Marytė prie motinos prisiglaudus. Senutė kartu su ja pradėjo verkti, o tėvas vėl prakalbėjo:

— Kvaila esi—nesupranti tėvo širdies. Aš tau laimės troškau, aš tave ponia norėjau padaryti, o tu ne ir ne! Nenori Skorupsko, sakai, kiaulė jis, sakai prievarta pabučiavo tave, tai neik už jo... Kai bučiavo, ir akis tu jam galėjai iškabinti, ir tai nebūčiau nieko sakęs. Rytoj pats nuvažiuosiu ir pasakysiu, kad kiaulė jis... Bet aš nenoriu, kad tu su tuo valkata susirištum... Jei ne Skorupskas, tai atsiras kitas doresnis už jį. Bet už elgetos sodininko, už to svieto perėjūno, valkatos jokiu būdu neleisiu. Nenoriu, kad tu kurią dieną atsikvošėjus keiktum mane... O tas valkata, tur būt, kokiais burtais bus tave apžolojęs, — barėsi tėvas, kad ir netaip piktai, kaip pirma.

Tėveli, brangusis tėveli... Jis nėra joks valkatą, joks svieto parėjūnas. Tu nežiniai, tėveli, koki graži jo siela, nežinai kaip jis myliu mane. Ką nori daryk, tėveli, bet aš jį, tik jį vieną temyliu, aš jam gyvenu... Atleisk, jei aš tau ką blogo pasakiau ar

padariau... Aš žiniau, kad tu mane myli, tėveli, tu trokšti man laimės—aš dėkinga tau už tai, aš myliu tave, tik nežudyk manęs, brangus tėveli!—priėjusi prie tėvo prašėsi Marytė ir bučiavo rankas.

Gedminas, kaip matėm pirma, nors smarkiai buvo pradėjęs bartis, bet besibardamas atlyžo ir pats pradėjo gailėtis, ypač prisiminęs, kad jo išrinktasis Skorupskas taip jį apvylė. Dabar, kai pajuto senis savo mylimosios dukters karštas lūpas ir gausias ašaros ant savo rankų, dabar pats norėjo verkti kartu su ja, pats norėjo priglausti prie krūtinės, tačiau vėl, nenorėdamas parodyti savo nusileidimo, ištraukė ranką iš dukters ir vėl pradėjo degti užgesusią pypkę. Paties senio širdy dabar virė kova. Jis mylėjo dukterį, jis gailėjosi jos, jis troškdamas jai laimės parinko gerą vyrą, bet duktė jo nenori; manė, kad laikui bėgant pripras; pradėjo vežioti į balius, o čia ir pats išrinktasis ji apvylė—pasirodė kiaulė; jau dabar pats neleistų dukters už Skorupsko... Tai kas gi daryti? Ar leisti dukterį už valkatas? Na gal jis ją myli (ji taip pat myli jį), na gal jis ir nevalkata—geras žmogus, bet vis dar nevisa—jis nieko daugiau neturi, kaip tik savo rankas. Na ir pyko senis, pyko ant manęs, ant Skorupsko, ant dukters, pagaliau ant savęs ir nebežinojo kas to viso kaltininkas ir kas daryti.

Rytojaus dieną per tarną ponas Skorupskas atsiuntė žinią, kad aš paieškočiau sau kitur vietos. Aš nujaučiu, kad taip bus. Todel nė kiek labiau nesusirūpinęs ruošiaus eiti į Gedminus, o rytoj pas savo gerąjį poną.

Nors visokios abėjonės maišėsi mano galvoj, tačiau drąsiai ėjau į Gedminus. Kai įėjau į priemenę ir paklebenau į duris, pasigirdo moteriški balsai ir kambario durų trenksmas. Įėjau. Grįčioj tebuvo abu Gedminai. Pasisveikinau ir... užviešpatavo tyla. Gedminienė, kaip man rodos, su pasigailėjimu žiūrėjo į mane, o Gedminas žiūrėjo į žemę ir krapštė nagus, tuo norėdamas nuduoti mažai tekreipiąs į mane dėmesio.

— Tamsta, tėveli, tur būt, žinai to atėjau... pertraukiau tylą.

— Nieko nežinau... Sakau gal atėjai persiprašyti už mano dukters suvedžiojimą?

— Ne, aš Marytės niekada nesuvedžiojau. Aš myliu ją... Aš atėjau prašyti jos rankos.

— Atėjai prašyti rankos, o su ja ir pasogos! Juk pats nieko neturi, tai iš ko ją maitinsi?

— Aš turiu mylinčią širdį, turiu sveiką kūną ir stiprias rankas—jos visa padarys, kad Marytė būtų laiminga... Pasogos, jei tamsta neduosi, aš net neprasitarsiu apie ją—drąsiai atsakiau. Senis, matyt, nebežinodamas kitokių argumentų, atsakė:

— Neleisiu, iš to nieko nebus...

— Tėvai, tu nežudyk... norėjo įsikišti motina.

— Nežudyk, nežudyk,—perkirto senis.—O jei jis numirs, iš ko tada gyvens?—lyg ką nujausdamas paklausė.

— Dievo valia su mirtim, kaip ir su visokiais turtais,—atsakiau. Gedminas dar padarė kelius užmetimus ir pagaliau tarė:

— Na žinokis, kaip nori, bet atmink prieš Dievą atsakysi už dukters laimę! Neilgai gyvensiu, gal neteks matyti jos vargo. Aš puoliau abi ranki pabučiavau jam ir motinai ir prižadėjau saugoti ją labiau, kaip savo gyvybę... Bet kad būtų žinojęs tada Gedminas, kas atsitiks, tai...

— Kiek duosiu kraičio, rytoj pasakysiu, o dabar eiva pas ją. Gal jau vėl rauda kambary užsidariusi,—tarė senis ir, atidaręs kambario dūris, pridurė:

— Na Marytė, gal dabar nustosi ašarotis. Šit atvedžiau tavo Petrą.

Ji krūptelėjo, lyg iš gilaus miego pabudusi, o iš mano krūtinės išsiveržė:

— Maryte!

— Petreli!..

Ir abiejų akyse pasirodė džiaugsmo ašaros.

Atsimenu, vos kelios dienos bebuvo likusios lig vestuvių. Mudu vakare sėdėjome jos daržely ir statėme ateities planus. Marytė nutilo, įsižiūrėjo į dangaus skliautą ir pagaliau tarė:

— Matai, Petreli, ten dvi žvaigždelės. Viena didesnė ir šviesiai mirga, kita mažesnė, bet taip pat graži. Toji mažytė mano, o didžioji, kur šviesiai mirga tavo, Petreli. Juk aš tokia mažytė prieš tave, bet tavo pagelbininkė, Petreli...

Ji taip gražiai, taip gražiai mokėjo pasakyti, ji taip gražiai mokėjo mylėti, o dabar jos nebėra, tik tos dvi žvaigždelės, didžioji ir mažytė, tebemirgsi danguje.

Po vestuvių Marytės tėvai mums davė gale sodžiaus jiems priklausiusią trobą su soduku ir daržu, kur kitą kartą gyveno kalvis. Paskum, rudenį dar geroką sklypą žemės priskyrė. Tai buvo Marytės pasoga.

Tada tik prasidėjo mūsų gyvenimas, tylus, gražus, kaip mūsų mėgiamųjų gėlių, gyvenimas. Mes gyvenome, kaip dvi gražios gėlės besidžiaugdamos savo laime ir viso gyvenimo gražumu. Meilė, kuri laikė apsupusi, mus savo palaimos šydu, buvo lyg tas gėlių aromatas, užbaigiąs gėlių grožį. Mes gyvenome, mes statėme planus, žadėjome užvesti gražų sodą, kur aplinkiniai gyventojai gautų visokių čiepų ir vaisių, žadėjome užvesti gražų daržą, dar gražesnį gėlyną.

Praėjo žiema, jau šypsojosi pavasaris, jau sniegai miškuos visai baigė tirpti, aš jau pradėjęs vykdyti savo planus, kasinėjau žemę, kai pamačiau Marytę iš lauko pareinant.

— Petreli, štai tau pirmoji pavasario žibutė. Aš tyčiom ėjau miškan laimės mėginti ir radau. Radau tik vieną dar pražydusią žibutę ir tau ją nuskyniau. Tai reiškia, kad tavo t. y. mūsų gėlyne šiemet žydės laimė — žydės tūkstančiai gražiausių gėlių ir svaigins mus savo kvepėjimu, o žmonės eis pirks gėles ir gėrėsis jomis. Kaip malonu, kaip gera bus dirbti su tavim...

Girdi tamsta, dar labiau žiūrėdamas į mane kalbėjo Viskanta, kaip ji gražiai mylėjo, kaip ji gražiai mokėjo jausti, bet jai nebeteko matyt visų gražiausių vasaros gėlių, nebetekau ir aš skaisčiausios gėlės, kokią tik mūsų saulė begalėjo išauginti.

Mūsų kaime žiemą įvyko plėšimas. Man teko būti liudininku. Teismas buvo pačiu gražiausiu pavasario laiku. Man teko būtinai važiuoti į N. apskrities miestą. Marytė prašė pasilikti, bet aš negalėjau, nes gresė pabauda.

— Te Dievas laimina tave, Petreli... Jei neberastum parvažiavęs manęs gyvos, tai nors mano kapą gražiosiomis gėlėmis apsodink ir retkarčiais neužmiršk aplankyti, — tyliai tarė Marytė ir pabučiavo mane, o per veidus nuriedėjo gražios, gražios ašaros. Tai buvo paskutiniai žodžiai, kuriuos girdėjau, paskutinis pabučiavimas, paskutinės ašaros, kurias mačiau. Man taip pat krutinėj sunku pasidarė — vos užgniaužiau ašaras, — tačiau kas galėjo žinoti, jog mačiau ją paskutinį kartą. Išvažiavau.

Tik antrą dieną teismas baigėsi vėlai vakarą. Aš buvau pailsęs ir nevalgęs. Užėjau į viešbutį. Pavalgiau. Susisitikau vieną kitą pažįstamą; pasiėmėm keletą butelių alaus ir giršknojame, kalbamės. Šiek tiek linksmiau pasidarė, pradėjome juokauti. Tik šit kur bus buvęs atsirado dar vienas pusgirtis pažįstamas, tas pats viršila, su kuriuo kariuomenėj tarnaudamas niekaip negalėjau susigyventi.

— Pasitrauk nuo kelio, Viskanta... Tu ilgaliežuvi, ar nematai kad tavo viršininkas eina — riktelėjo jis.

— Tu girtas ar kas. Tu nesi joks viršininkas ir gali pro šalį praeiti, — atsakiau.

— Aš girtas, rupūžė tu? Tu kariuomenėj drebėdamas mane suėsti norėjai, o aš dabar tau noriu parodyti, kad esu viršininkas... Pasitrauk iš kelio, kitaip tuoj snukį išdaužysiu...

— Nesitrauksiu, o jei tu mane užkabinsi, tai aš tau tuo pat atsakysiu. Aš taip pat kumštį turiu.

— Tai še, rupūže, ryk ir atsakyk, — suurzgė ir drožė man į veidą. Aš nė pajusti nepajutau, kaip užsidegė kraujas ir kaip supliekiau atgai į veidą... Tas neapgalvotas pasielgimas pražudė ir mane ir mano brangiausiąją gėlę mano, žvaigždelę Marytę...

— Tai taip tu, kalės vaike, — suriko jis ir aš tik pamačiau, kaip sublizgėjo rankoj revolveris ir paip pasirodė dūmai.

Pabudau aš labai nuvargęs. Norėjau apsiversti, pajutau, kad baisiai skauda krutinę. „Tai ligoninėj aš esu“, supratau. Paskiau sužinojau, kad tris šuvius paleido į mane tas įsiutęs žmogus. Negana to, kad buvau sužeistas, dar pradėjo gangrenuoti sužeistąją ranką, pagaliau teko ją nupiauti, kad nors pats gyvas likčiau. Kaip dabar aš mąstau, būtų daug geriau buvę, jei tada būčiau numiręs, ne kaip visą amžių vaikščioti pusiau mirusiam pasiau gyvam. Kūnas mano dar gyvas, bet siela nuo jo jau senai atsiskyrusi ir klajoja nežinodama, kur surasti Marytę, kur surasti sūnelį.

Aš išgulėjau ligoninėj apie mėnesį, ir vis galvojau apie žmoną. Aš prašiau, kad jai praneštų, jog šiek tiek sužeistas, bet tas seniau buvo padaryta. Vieną kartą buvo atvažiavęs ir pats Gedminas, Marytės tėvas. Sakė jis, kad mums gimė sūnelis. Kada aš nuolat klausiau apie Marytę, jis pasakė, kad ji šiek tiek negaluoja.

Kai pasveikęs grįžau namon, aš dar priemeny išgirdau mažyčio verksmą, ir neapsakomu džiaugsmu suvirpėjo mano širdis. „Išbučiuosiu Marytė, išbučiuosiu, tave, brangioji savo alkanomis lūpomis tavo lūpas, tavo akis, plaukus“, riktelėjau savo širdy. Atidariau duris — gryčioj jos nebuvo, tik viena mano motinėlė judino lopšį.

— Kur Marytė? — paklausiau pasveikinęs motiną.

— Jos nėra...

— Tai kur ji?.. Ar išėjo kur?.. Gal pas tėvus?.. Ko gi tyli, mamytė? sakyk, — prašiau.

— Nebėra, Marytės... jau greit mėnuo, kai mirė—ir iš motinos akių pabiro ašaros.

Kaip perkūnas trenkė į mane ne motinos žodžiai, bet jos graudžios ašaras. Jos išsyk pasakė visą teisybę. Aš stovėjau kaip stabas ir žiūrėjau, kaip beprotis — nė žodžio ištarti, nė verkti negalėjau.

— Nebėra Marytės, Petreli... Kai tu išvažiavai, į trečią dieną gimė štai mažytis. Ji sirgo. Kažin kas atbėgo ir balsiai pasakė, kad tu, Petreli, miriop sužeistas. Marytė tai išgirdo ir iš išgąsčio nualpo. Kai atsigavo, pamatėme visi, kad nebe šios žemės gyventoja. Nusijautė ir ji, vargšelė paprašė kunigėlį, šiaip taip atliko išpažintį, o paskiau jau negalima buvo susikalbėti—pradėjo kliedyti apie tave, Petreli, apie pavasari, apie jaunimėlį, apie gėles, kuriom's tu papuoši jos kapą kalbėjo... Daugiausia kalbėjo apie tave... Kartais pabusdavo, prašydavo paduoti sūnelį, bučiuodavo mažytį, verkdavo ir vėl pradėdavo su anuo pasauliu kalbėtis, žadėdama nepalikti sūnelio čia žemėj vargelio vargti... Aušo vasaros rytmečio aušra; ji nustojo kliedyti, pravėrė akis ir tarė: „Jei gyvas būtų mano Petrelis, pasakykite jam, kad aš ir aname pasauly mylėsiu jį, kaip mylėjau... Duokit mano sūnelį, peržegnosiu jį... Jis Petreliui bus mano paveikslas, paguoda vargeliuose... Kai pails nuo vargų, aš pasitiksiu jį ateinantį ir nuvesiu kur žiba dvi žvaigždelės — didesnė ir viena mažytė... Paduokit mano sūnelį...“ Ji peržegnojo jį, norėjo pabučiuoti, bet atkrito, nebepajėgė, tik ašaros sužibėjo akyse... Ji numirė, kada saulė pirmais spinduliais skelbė dienos gyvenimą.

Aš klausiau motinos žodžių, aš mačiau mirštančią Marytę, mačiau jos ašaras, mačiau kaip, tose ašarose atsispindėjo tekanti ryto saulė, aš mačiau, bet nieko nesupratau. Man rodėsi, kad tai baisi pasaka, kurios klausant negalima sukrutėti, o jei sukrutėsi, tai Damoklo kardas nusmeigs tave. Tai vėl rodėsi man, kad tai buvo baisus smaugiantis sapnas, kuris reikia išsapnuoti, bet kuris išnyks, jei pabusi. Motina baigė, aš sukrutėjau — ne sapnas

Trakiškių—Triobiškių pavasarininkų kuopelės paminklo šventinimas.

1. Kun. V. Dvaranauskas, Mariampolės klebonas, 2. Kun. A. Steponaitis. 3. Prof. Dr. J. Eretas, 5. A. Daugirdaitė (ateitininkė). Nors atvaizde daugiau ateitininkų nematyti, bet ateitininkai gal daugiausiai prisidėjo šitam gražiam paminklui pastatyti. Iš jų pirmoj vietoj tenka minėti tylų bet uolų at-ką stud. J. Ambrazevičių ir buv., net persidirbusį, Ateitininkų Pirmininką stud. J. Steponaitį. Juos nuolat rėmė stud. at-kai V. Ramanauskas ir A. Daugirda.

buvo, bet baisi žiauri tikrenybė... Nusitvėriau už galvos ir, raudamas plaukus parkritau ant suolo, o gerklę smaugė, smaugė...

— Nurimk sūnau... Petreli, raminkis, kaip Marytė sakė, jos paveikslu... Štai pažiūrėk, sūnelis, mažasis Petrelis — tokiu vardu Marytė prašė pakrikštyti. Štai tavo mažytis; neverk, — ramino motina.

Aš paėmiau sūnelį. Jis tikrai buvo jos paveikslas. Aš bučiavau, bučiavau jį ir raudojau, kaip beprotis, kol motina neatėmė jo iš manęs... Aš tada už save ir už sūnų, pažadėjau pastatyti Marytei ant kapo paminklą — jos stovylą, prie kurios kojų žydėtų lelijos ir rožės. Aš norėjau, kad ta stovyla skelbtų jos grožį ir pasakotų, kad ten miega širdis, kuri tikrai mylėjo. Aš tada pažadėjau, o ir šiadien pažado neišpildau.

Nebepasakosiu aš tamstai, kaip motina buvo susikrimtus, pamačius mane elgeta, kaip tą naktį aš kalbėjaus su audromis ir perkūnais, kaip roviau nuo galvos plaukus, daužiau galvą į sieną, nepasakosiu, kaip keikiau save ir tą girtuoklį, kuris pražudė ją ir mane, nepasakosiu, kaip aš tada keikiau ir meldžiaus, kaip kelias dienas nė gerti nė valgyti negalėjau, kaip ilgą laiką, lyg beprotis klajojau — kai kurie žmonės ir dabar laiko mane bepročiu. O gal būtų gera, jei būčiau beprotis — gal tada užmirščiau visa.

Kentėjau ir vėl raminaus — reikėjo sūnelį auginti... Dirbau viena kaire ranka savo sode, už uždirbtus skatikus žmonių padedamas mokiau sūnelį. Kada baigiantis karui jis grįžo iš Rusijos, aš dirbti nieko negalėjau — atsiliepė sena žaizda krūtinėj ir senatvė prislėgė. Tada aš norėdamas, kad mano Petrelis baigtų aukštuosius mokslus (jau nedaug bereikė lig egzaminų) pardaviau savo sodybėlę; sakiau, sūnus tuoj baigs mokslą, ir aš turėsiu kur galvą priglausti. Bet atėjo laisvės dienos, reikėjo kareivių. Aš nors prašiau sūnaus, bet jis nepaklausė, metė mokslą ir pastojo savanoriu. Nuo to laiko nebemačiau aš jo. Žuvo jis. Ir kūno savo Petrelio negalėjau palaidoti šalia motinėlės... Motinėlė senai buvo mirus, Marytės tėvai taip pat... Ir štai aš likau vienas, vienas, kaip sausa medžio šaka, nereikalingas niekam senis, įkirus elgeta...

Aš prižadėjau, pone, savo žmonai pastatyti paminklą... Aš vienoj stovyloj noriu sujungti du paveikslu — sūnaus ir brangiosios žmonos. Aš noriu, kad paminklas ir prie jo žydinčios gėlės skelbtų pasauliui meilę ir grožį... Bet negaliu, nepildau savo prižado... Vokiečių pinigai žuvo... Dabar renku ir nieko nesurenku, o jei kiek surenku, tai dalį alkis sunaikina, o aš nebegaliu... Išeičiau kur kitur, bet negaliu — aš kas vakaras turiu aplankyti jos kapą, gražiosios gėlės kapą.

* * *

Štai sodininko Viskantos gyvenimo pasaka, kurią atpasakojau jums, skaitytojau. Jis baigė ją ašarodamas. Ir aš nusišluoščiau ašaras. Raminau jį, daviau, kiek galėjau, pinigų. Atsisveikinau.

Ryt dieną eidamas į stoti mačiau, kaip Viskanta prie rinkos kertės prašė išmaldos. Girdėjau kaip vienas pusgirtis riktelėjo ant jo: „Šalin, nekenčiu besivalkiojančių elgetų, ypač vienrankių". Mačiau, kaip jis žiauriai pastumė senelį Viskantą. Dar eidamas mačiau kaip, tas nelaimingas žmogus, vadinamas elgeta, šluostė skausmo ašaras.

A. A. Povilas Laučys.

Liūdna širdžiai minėti žuvusius idejos draugus. Nešdami gyvenimam šviesą ir norėdami jį taisyti, naujinti, jie, lyg jaunos pavasario gėlės, krito pakirsti žiaurios šalnos — mirties. Ji jau nemaža jaunuolių iš mūsų tarpo yra pagrobusi, padarydama mūsų eilėse spragas.

Kodel jiems lemta be laiko iš šio gyvenimo atsiskirti? Kodel jie bedirbdami idėjos darbą yra taip žiauriai verčiami? Apvaizdos kelių nežinome... Jai viską paveskime, nes visą mūsų gyvenimą veda dieviškoji Amžinojo Tėvo ranka.

* * *

Povilas gimė 1903 m. Salantų parapijos Kulsodžių kaime. Baigęs Salantų pradedamąją mokyklą, 1918 m. rudenį vėlionis įstojo Skuodo gimnazijos antrojon klasėn. Įsikūrus Plungėje 1919 m. rudenį gimnazijai, jis įstojo čia į trečiąją klasę. Tada aš su Povilu susipažinau. Puikiai išėjęs klasės kursą, jis per tų metų vasaros atostogas perlipo penktojon klasėn. Baigęs penkias klases vienus metus praleido nesimokydamas, nes Plungėje tada dar nebuvo VI klasės. Atsidarius šeštai klasei jis įstojo ir mokėsi iki 1924 m. vasario mėn. galo. Plungės gimnazija buvo Realinė, buvo manoma visas gimnazijos kursas sutalpinti 7-se klasėse, bet Šv. Ministerijai įsakius dar vienais metais gimnazijos mokslą padidinti, kai kurie stipresniejt VII klasės mokiniai, nebenorėdami dar vienus metus gimnazijoje sėdėti, ryžosi tais pačiais metais baigti.

Ir Povilas išvažiavo į Telšius laikyti iš gimnazijos egzaminus eksternu. Ten keletą mėnesių matūros egzaminams ruošęsis

del kai kurių keblumų jų neišlaikė. Rudenį grįžo Plungėn į aštuntą klasę. Čia prabuvęs porą mėnesių nuvažiavo vėl Telšiuosna baigti gimnazijos. Ją baigė šių metų pavasarį puikiausiai (iš visų mokslo dalykų 5-kiais).

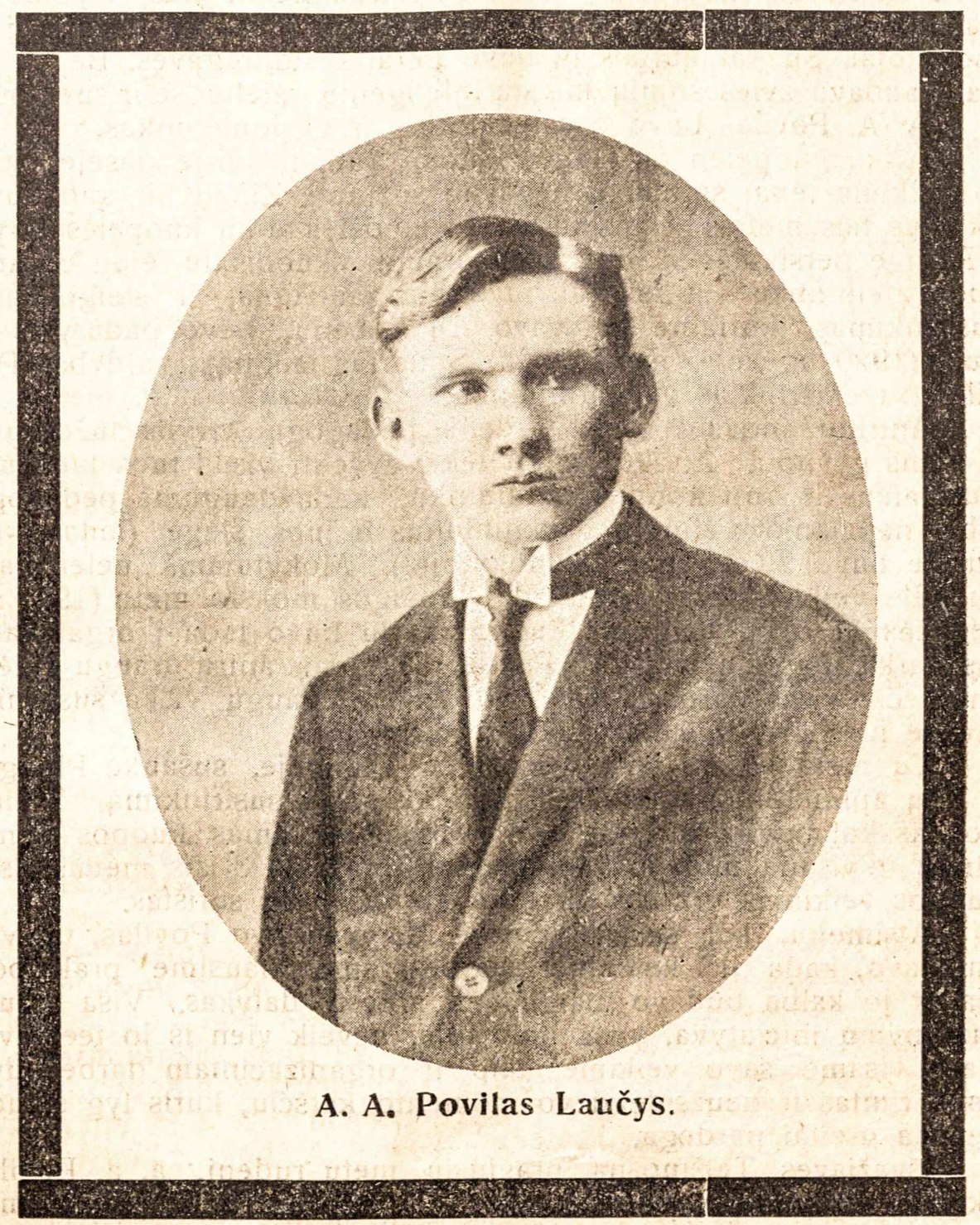

A. A. Povilas Laučys.

Nors Povilas nuo penktosios klasės jau buvo pradėjęs pusiau savarankiškai gyventi, kad perdaug neapsunkintų nelabai turtingų tėvų, nors daug turėjo pašalinių darbų ir aktyviai dalyvavo įvairiose organizacijose, tačiau visada buvo geriausiųjų mokinių skaičiuje. Matėme, kad jam neteko gimnazijos mokslą mokytis vienoje mokykloje, ekonominių reikalų verčiamas norėjo

greičiau baigti gimnaziją ir turėjo jos mokslą vienur pradėti, kitur tęsti, o trečioje vietoje baigti.

A. A. Povilas buvo gana gabus. Ypač jo gabumai reiškėsi matematikoje. Povilas moksle ir klasės mokinių būrelyje įnešdavo daug savitumo ir savarankiškumo. Mokslo metais klasėje jis buvo įtaikingiausias, visų mylimas ir gerbiamas asmuo. Mylėjo jį ir mokytojai. Su kai kuriais jų buvo gerai susidraugavęs. Be to jis dalyvaudavo šviesesniųjų miestų inteligentų rateliuose ir sueigose.

A. A. Povilas buvo organizatorius ir visuomeninkas.

At-kų kuopelėn jis įstojo Skuode būdamas II-je klasėje. Apie jo veikimą tenai smulkiau negavau sužinoti. Žinau tik, kad buvo aktyvus tais metais ten įsikūrusios nedidelės at-kų kuopelės narys. Į Plungę persikėlęs su kitu savo draugu skuodiškiu ėmė organizuoti ateitininkų kuopelę. Ji buvo suorganizuota, ir steigiamasis susirinkimas, kuriame dalyvavo 14 asmenų, buvo padarytas jo bute (1920 m. kovo mėn. 13 d.) Sudarius laikinąją valdybą, Povilas buvo išrinktas vicepirmininku.

Antrųjų mokslo metų rudenį pedagogų taryba uždraudė at-kams gyvuoti. A. A. Povilui teko gyventi visus tuos tamsiuosius laikus ir būti kuopos pirmininku, kada dauguma pedagogų labai nepalankiai žiūrėjo į ateitininkus ir juos slėgė (tada at-kų pusėje buvo 2, o vėliau 3 mokytojai). Mokytojams neleidžiant kuopelė veikė slaptai beveik iki pabaigos mokslo metų (1921 m. gegužės 11 d.). Dauguma kuopos narių buvo tada į organizacijos darką neįpratę ir jauni. Povilui su vienu antru draugu gulėjo ant pečių visas darbas. Jis ir dar keleta draugų viską susirinkimuose įnešdavo ir sudarydavo jų turinį.

Tų metų vasarą jis gyvendamas Plungėje, sušaukė Plungės ir kitų aplinkinių kuopų vasaros metu at-kų susirinkimą. Toliau Povilas kol buvo Plungėje dažnai buvo renkamas kuopos pirmininku ir visada būdavo valdyboje. Pirmaisiais 3-jais metais visas kuopos veikimas yra beveik visur su jo vardu surištas.

Atsimenu, kai susirinkimuose dalyvaudavo Povilas, tai visi laukdavo, kada jis kokiame svarbesniame klausime prakalbės. Na, ir jo kalba būdavo baigiamas spręsti dalykas. Visa naujų sumanymų iniciatyva, ypač pradžioje, beveik vien iš jo teeidavo. Kaip visame savo veikime, taip ir organizaciniam darbe buvo gana rimtas ir neužsidegdavo momento karščiu, kuris lyg šiaudų liepsna greitai perdega.

Išvažiavęs Telšiuosna praėjusių metų rudenį, a. a. Povilas aktyviai dalyvavo ateitininkuose. Del mokslo nebeapsiimdamas pareigų, jis porą kartų skaitė gana gražią paskaitą apie artimo meilę.

Būdamas Plungės gimnazijos V-je klasėje ėmė darbuotis Plungės „Pavasario“ kuopoje. Vos pora ar trys tada buvo at-kai, kurie veikė pavasarininkuose. Jų kuopa buvo tada silpnai sutvarkyta, organizacinis narių susipratimas labai mažas. Jam ir jo draugams teko padėti daug pajėgų, kaip ir ateitininkuos, ant sa-

vęs viską imant. Visą laiką a. a. Povilas buvo pav-kų kuopos valdyboje ir $1^1/_2$ ar 2 metu jos pirmininku. Jis tada turėjo rūpintis ir susirinkimų programą pats užpildyti, ir „Pavasario“ platinimu, ir knygyne.

Gimnazijoje ilgoką laiką buvo mokinių koperatyvėlio pirmininku. Aktingai dalyvavo leidžiamuose gimnazijos ir at-kų laikrašteliuose. Šiaip į laikraščius, rodos, labai maža terašinėjo. Visur jis rasdavo laiko dalyvauti, į visus beveik kuopų susirinkimus jis ateidavo. Susirinkimuose, kai tekdavo rinkti susir. pirmininkas ar prezidiumas, iš dalyvių dažnai girdėdavai pačią pirmąją jo kandidatūrą. Jis visų buvo gerbiamas už visą gerą iškalbingumą, rimtą ir apgalvotą taktiką ir tvirtą būdą.

Be darbo kuopose, protarpiais jis, ypatingai prieš rinkimus, nepamiršdavo visuomenės. Šių metų vasarą, baigęs gimnaziją, buvo atsidėjęs visuomeoės darbui per vasarą Plungėje ir apylinkės miesteliuose. Jį bedirbdamas atsiskyrė ir iš mūsų tarpo.

Taip dirbo gimnazijoje tas jaunuolis, kurio mirtis padarė tarpą mūsų eilėse. Suglaudę jas, mes, tą tarpą turime užtaisyti ir iš jo veikimo daug ko pasimokyti!

Brangus drauge, ilsėkis Kristuje!

Z. Ivinskis.

Moksleivių Ateitininkų Konferencija.

Per Ateitininkų Jubiliejaus Kongresą be kitų įvairių posėdžių ir pasitarimų š. m. rugpiūčio mėn. 13 d. Kaune Liaudies Namų salėje įvyko L. K. M. Ateitininkų metinė konferencija. C. Valdybos pirmininkas stud. Pr. Dielininkaitis, ją pradėjo siūlydamas į prezidiumą Ad. Raulynaitį (Lazdijai), Br. Prapuolenytę (Mariampolė) ir Trimaką (Biržai) ir į sekrotorijatą: B. Karžauskaitę, stud. A. Lėvaną (Kaunas) ir J. Kačiulį (Naumiestis, Šakių) Pirmininkauja Trimakas.

Užėmus prizidimui ir sekretorijatui vietas daro pranešimą Valdybos pirmininkas stud. Pr. Dielininkaitis. Jo pranešimas maždaug šitoks:

Mūsų C. Valdyba pereitais metais gal ir nepadarė visa to, ką buvo užsibrėžusi. To svarbiausia priežastis — pirmininkų nepastovumas. Gyvenimo aplinkybės vertė prie to kaitaliojimosi, o tas turėjo atsiliepti į patį veikimą. Bet vis delto C. Valdyba pajėgė

nustatyti sekcijomis programas, kiek leido jėgos tvarkė kuopų veikimą ir palaikė su kuopomis santykius.

Šiais metais mūsų organizacija pakilo ne tik kokybiniai, bet ir kiekybiniai. Šiemet įkurta. Joniškio, Aukštadvario, Giedraičių, Jonavos, Šilavos, Leipalingio kuopos Lietuvoje, o užsienyje — Rygos ir Neiss'o.

Prie kuopų veikė įvairių sekcijų, kurių veikimas skaičiais, štai koks:

eucharistininkų 16 sekcijų su 464 nariais, abstinentų 33 sekcijos su 1146 nariais, visuomeninkų 15 sekc. su 303 nariais, sporto 16 sekcijų su 730 narių, literat. — filosofijos 11 sekcijų su 200 narių, meno 3 sekc. su 65 nariais, retorikos 3 sekc. su 69 nariais, rankdarbių 2 sekc, su 59 nariais, folkloro 1 sekc. su 19 narių (be to visi at-kai moksleiviai privalo tautosakos rinkime dalyvauti.) gamtos-matematikos 1 sekc. su 55 nariais, pedagoginė 1 sekc. su 28 nariais, muzikos 1 sekc, su 11 narių esperanto 2 sekc. su 25 nariais.

Viso veikė 57 kuopos su 103 sekcijomis ir 5500 narių. Daug kuopų turėjo savo chorus.

Mergaičių tvarkyme išleista įstatų projektas ir sušaukta mergaičių konferencija.

Prie C. valdybos pranešimo kalba stud. J u r k u s del rajoninių centrų statuto pagaminimo.

Kad viskas būtų aiškiau duodama daryti revizijos komisijos pranešimas. Šį daro Gabaliauskas. Jis praneša, kad C. Valdyboje buvusieji žmonės, kaip matyt yra pasiryžę idejai pasidarbuoti. C. Valdyba padarė tiek, jog negalima buvo daugiau iš jos tikėtis: pradėjo ruošti statutus, paruošė sekcijų programas ir atliko daug kitų darbų. Revizijos Komisija turi pastebėti del skautų. Centras pradėjo steigti skautus tada, kada dar santykiai nebuvo nustatyti Tas privedė prie nesusipratimų.

Yra rajoniniai Dzūkų ir Žemaičių centrai. Jų darbas buvo ruošimasis prie savųjų konferencijų. Be to dzūkai turėjo suorganizuoti visuomenininkus. Tas pagirtina. Kuopos kuopelės ir sekcijos kai kuriose vietose veikė gerai, o kai kuriose šis tas turėjo būti taisytino. Kad darbas būtų vaisingesnis ateitininkai privalo labiau branginti savo idealus, mesti kai kada pasireiškiančius asmeniškumus, o imtis rimto idealaus darbo.

Toliau tęsiamos diskusijos del C. Valdybos pranešimo. K e t u r a k i s kalba apie sportą, kuris merdi. Kieno kaltė, nežinąs, ar sporto reikalų vedėjo, ar visos C. Valdybos. Jis sako kad mes gyvename naują laikotarpį, todel sportas neturi būti pamirštamas. Pati G. ir Sporto Federacija merdi. Jei taip bus ilgiau, tai mes daug žmonių neteksime. Turi būti solidarumas tarp Centro ir provincijos sporto reikaluose. Dar kalba P. Stravinskas, Adomaitis. Del sporto sekcijų atsako Pr. Dielininkaitis. Tiesa, kad dalykai buvo ne taip vedami, kaip jie turėjo eiti, bet daug,

jei ne svarbiausią vietą, darė aplinkybės. Toliau manoma šis dalykas sutvarkyti.

Mergaičių pranešimą daro stud. O Labanauskaitė. Mergaičių konferencija konstatavusi, kad mergaitės turi likti at-kės, neišeiti iš organizacijos, bet kad būtų duota mergaičių darbui autonomija. Pasilikęs tas pats sutvarkymas koks ir buvęs: C. Valdybos reikalų vedėja ir kuopelės.

Del tolimesnio veikimo kalba Jurkus numatydamas visa tai kas yra reikalinga ateitininkams nuveikti tolimesniame gyvenime. Tai yra. 1) turime numesti pokarinį ūpą, kurio pas mus randasi, 2) turime būti gerais mokiniais, 3) kuopas privalome daugiau disciplinuoti, 4) turime būti stropesni atliekant organizacines pareigas, 5) ruošiant paskaitos kreipti į jas daugiau dėmesio, kad jos duotų apčiuopiamos naudos, 6) turime ypatingo dėmesio kreipti į sporto sekcijas ir jas gerai suorganizuoti.

Atvykusi Seimo pirmininką Ekscelenciją Dr. L. Bistrą konferencija pasveikina atsistojimu ir rankų plojimu.

Dar del tolimesnio veikimo kalba Valančius, J. Keliuotis, Dielininkaitis, Gabaliauskas, Navardauskas, Leimonas ir Stravinskas.

Konferencija stud. Jurkaus patiektąsias mintis priima pageidavimo formoj.

„Ateities“ reikalais kalba stud. J. Mičiulis. „Ateities“ išleidžiama 3200 egz. Pirmiau buvo stoka raštų, dabar ji šiek tiek sumažėjusi. Per 1924/25 moksl. m. išleido 12 numerių 10 sąsiuvinių kiekyje. Įplaukų turėta 18799 lit. 42 ct., išlaidų 18473 lit. 95 ct., lieka 325 lit. 47 ct. Kuopos atsilygina reguliariau, kaip pirmesniaisiais metais. Bet yra ir neatsilyginusių kuopų. Duoda keleta pavyzdžių. Užsiprenumeravę „Ateitį“ visi nariai, šių kuopų: Gižų, Dotnavos, Plungės, Telšių. Jų nariai gauna „Ateitį“ pusmečiui po 3 litus. Įplaukos daugiausia susidarė iš prenumeratos, bet turėta ir aukų: iš Mariampolės 200 litų, Šiaulių—200 lit., Telšių—100 lit., Naumiesčio-Šakių—50 lit., Šakių—25 lit. Dar aukavo Linkuvos ir Panevėžio kuopos. Baigdamas J. Mičiulis dėkoja stud. Bačinskaitei, stud. Kudirkai, stud. Balsiui, kad padėjo darbą dirbti, dėkoja kuopų platinimo komisijoms ir kartu pageidauja, kad visi savo darbą ir toliau varytų sąžiningiau. Pagaliau dėkoja už suteiktą garbę būti pustrečių metų redaktoriumi. (Salėje didžiulis plojimas). Ed. Turauskas patiekia rezoliuciją, kurią konferencijos dalyviai entuziastingai priima. Priimtoji rezoliucija yra šitoki:

L. K. M. Ateitininkų konferencija, gailėdamosi, kad gyvenimo aplinkybės verčia stud. Mičiulį palikti Kauną ir apleisti „Ateities“ redagavimą, kurį jis nenuilstamu rūpestingumu gražiai pastatė, reiškia jam už kruopštų ir kuklų 3-jų metų darbą gyvos ir draugiškos padėkos.

Toliau eina centro organų rinkimai. Į padidinamą lig 9 žm. Centro Valdybą pasiūlomi: Raulynaitis, Adomaitis,

Piktuižis, J. Petrauskaitė, A. Liūdžius, Pavalkis, Kubiliūtė, St. Lušys ir A. Staliioraitytė. Juos konferencija priima en bloc. Be to naujai valdybai duodama kooptacijos teisė. Į reviziją siūlomi: Valačius, Berulis, Viliamas ir kand.: Ražaitis, Trimakas ir Kačiulis.

„Ateities“ redaktoriumi išrinktas stud. J. Grinius ir redaktoriaus kand. A. Januševičius.

Išrinkus centro organus prasideda baigiamosios kalbos.

„Ateities“ redaktorius J. Grinius kalbėdamas kviečia bendradarbiauti visus moksleivius „Ateityje“ ir kuopų prašo daugiau sąžiningumo platinant „Ateitį“ ypač nesivėluoti su atsilyginimu.

Raulynaitis pasisako, kad iš karto baisu darosi imantis eiti tokias atsakingas pareigas, kaip būti Centro Valdyboje, bet matant ateitininkų pasiryžimus darosi maloniau. Apima tąsyk noras dirbti Tėvynei, dirbti Dievui ir dirbti mūsų pavergtųjų brolių vilniečių labui.

Jūs, brangūs broliai, sesutės, kreipiasi kalbėtojas, nejaučiat visa to, ką mums lazdijiečiams gyvenantiems arti demarkacijos linijos tenka ne tik girdėti, bet ir matyti... Išeik gražų vakarą į laukus, pažvelk į oro apglobtą mūsų šalį tšgirsi dainą... dainą liūdną, lietuviškai skambančią, pilną pasiilgimo, kuri prašyte prašosi vaduoti iš plėšikų!

Kaip graudu darosi, jog pavergtieji mūsų broliai neturi laisvės, negali laisvai tarti savojo žodžio. O, tąsyk jaunuoli, jei paklaus tave ar nori dirbti brolių gerui. Ką atsakysi? „Noriu“, pasigirs tavasis balsas. Tad ir aš prisiminęs visa tai, drąsiai imuosi tos atsakingos vietos ir tikiu, jog Jums padedant ir Dievui laiminant mes savo tikslus atsieksime! (Didžiulis pavergtojo krašto broliams plojimas!)

Toliau kalba buvusios Centro Valdybos vardu stud. Pr. Dielininkaitis. Jis pasisako, kad C. Vald. nariai turėję daug tikslų, visi degę idėjos ugnimi, bet gyvenimo aplinkybės kartais vertė ne tai daryti ko norėjome, bet tai kas turėjo būti. Tosios Valdybos vardu, kuri turėjo atlikti daug darbų, bet tik mažą dalį yra įvykinusi jis taria visiems dėku už pasitikėjimą mumis. (Valio buvusi C. Valdyba! — girdisi balsai. Plojimas).

Konferencijoje dalyvavo 118 atstovų ir apie 400 svečių.

Skambėkit himno žodžiai ateitininkų širdyse:

„Stokime drąsūs į kovą garbingą,
Dirbkim, krutėkim del Lietuvos!“

Juozas Kačiulis.

A † A Liucė Morkelytė

Susirinkom po atostogų vėl į tą patį būrelį, kuris buvo laikinai išsiskirstęs, bet mums visada taip artimas. Bet susirinkom ne visos. Jau vieną iš mūsų tarpo pasišaukė Aukščiausias į savo Ramybę. Pasišaukė ją dar jauną ir tyrą, kurią gyvenimas su visu savo sunkumu dar nespėjo palenkti.

A. a. Liucė gimė 1905 m. Dusetų miestelyj; ten pat lankė ir pradžios mokyklą. Aukštesniajam mokslui eiti įstojo į IV klasę Ežerėnuose. Baigusi šią klasę persikėlė į Uteną ir ten mokėsi V-je klasėje. Pagaliau atvažiavo į Kauną ir čia mokėsi nuo VI-os kiasės „Aušros“ Gimnazijoje, kurią šiemet ir baigė.

Parvažiavo pas tėvelius šių metų atostogoms, pavargusi nuo darbo, ypač baigiamųjų kvotimų, kada reikėjo atitraukti ne vieną valandėlę ir nuo kasdienio poilsio, būdama ir šiaip neperstiprios sveikatos, susirgo plevritu apie 10-11 d. liepos mėn. Liga neilgai tęsėsi, nes liepos m. 16 d. Utenos ligoninėje, po operacijos tris valandas tegyvenusi mirė, pasistiprinusi šiai amžinai kelionei Š.Š. Sakramentu.

Ji mums brangi, kaipo idėjos draugė. Ji padėjo įstoti mums į tas vėžes, kuriose ir dabar „Aušros“ Gimnazijos at-kės veikia. Ji ne tik padėjo, bet buvo viena pirmutinių, kuri metė mintį sudaryti atskirą nuo berniukų mergaičių at-kių kuopelę. Ji, ypač pirmuosius veikimo metus, uoliausiai veikė mūsų kuopelėje, trokšdama vis, kad mūsų ateitininkiškoji dvasia apimtų kas kartą vis daugiau draugių mokykloje, kad padidėtų mūsų būrelis.

Iš a. a. Liucytės būdo bruožų pažymėtina, jos gilus įsisamoninimas ne tik į savo pareigas, bet ir bendrai į žmogaus gyvenimą, jo tikslą. Jos noras giliau pažinti gyvenimo esmę apsaugojo ją nuo paviršutinumo.

Atsiskyrė iš mūsų a. a. Liucytė, bet ji nuėjo ten, kame jau amžinai ilsėsis prieglobstyje To, apie kurį yra Šv. Augustinas pasakęs „Nenurims mano siela, iki neatilsės Tavyje, Viešpatie!“

A. K-te.

Ateitininkų gyvenimo kronika.

— **Ateitininkų Vyriausiuoju Vadu** Jubiliejaus Kongresas rugpiūčio 14 d. išrinko vėl prof. *P. Dovydaitį*, o Vado pavaduotoju prof. Dr. *M. Reinį*; Generaliniu sekretorium Kongresas išrinko stud. *J. Grinių*, o jo pavaduotoju Dr. *D. Jasaitį*.

— **L. K. Moksleivių At-kų Org. Pirmininku** ateitininkų konferencia rugp. 13 d. išrinko *A. Raulynaitį*. Kitų C. Vald. narių pareigas paskelbsime vėliau.

— **At-kų Susišelpimo Fondo** atstovų posėdy rugpiūčio 13 d. išrinkta Fondo Centro Valdyba, kurios pirmininku liko kun. *Pov. Dogelis*, vicepirm. *Dr. Bielskus*.

— **Į Vyriausiąją At-kų Reviziją** Kongresas išrinko prof. Dr. *P. Karaitį*, *Ed. Turauską* ir stud. *Pr. Dielininkaitį*.

— **At-kų namų** šeimininku Susišelpimo Fondo Valdyba pakvietė stud. *Pr. Dielininkaitį*.

— **Per Švėkšnos gaisrą**, kaip mums rašo, sudegė at-kų iždas, dokumentai ir šapirografas. Nukentėjo ir šiaip nariai.

— **Kedainių** at-kų kuopa dvasios vadovu išrinko naująjį kapelioną kun. Mališauską ir kuopos globėju mok. M. Kolį Valdybą sudaro: pirm. K. Kleiva, vice-pirm. A. Račys, sekr. J. Lukošius, ižd. A. Gulbinas, knyg. M. Pupkus.

— **Naumiesčio kuopos susirinkimas.** (Pirmas 1925—6 m.m.) įvyko IX. 3. „Būtinas kuopos sutvarkymas“ skaitė Juozas Kačiulis. Diskusijose dalyvavo Bagdanavičius, Staliorаitytė, Kaunas, Tamulevičius ir Gintneris.

Valdybon išrinkti: J. Kaunas (pirm.), O. Venslavaitytė (vicepirm.), J. Pikžirnis (iždinink.), J. Tumosa (I sekr.) ir J. Dargis (II sekr.).

Revizijos komisijon: E. Kriaučiūnaitė, J. Baltrušaitis ir A. Bartkaitė,

— **Mariampolės** ateitininkų kuopos visuotin. susirinkimas, įvyko rugsėjo mėn. 5 dieną. Kuopa išsirinko dvasios vadovu — kun. Dailidę, kuopos valdybą: pirm. — J. Vaišnora, vice-pirm. — J. Simokaitis, sekretorius — Pr. Manelis, mergaičių reik. ved. — O. Sakalaitė, spaudos reik. ved. — A. Graunas, knygininkas — K. Kuncaitė, iždininkas — A. Urbaitytė ir kuopos kontrolę: J. Jakučionis, Pr. Januševičius, B. Prapuolenytė, A. Daugirdaitė ir V. Poliakovas.

Kuopa baigia įstoti į normales veikimo vėžes.

— **Pirmas Šakių at-kų susirinkimas** įvyko IX. 2 d. Kuopos Valdybon išrinkti: J. Žemaitaitis (pirm.), A. Birbilaitė (vicepirm.), Pr. Polteraitis (sekr.), J. Kuras (knyg.) ir Andrickaitė (ižd.).

— **Vilkijoj** š. m. pavasarį baigė 2-jų metų mokytojų kursus šie ateitininkai: J. Barkauskas, Č. Dubinskas, Br. Gustaitis, P. Jaugėla, J. Janušauskas, V. Mockus, S. Simonaitytė, A. Pesytė ir A. Vaičiulaitis.

Iš jų tęsia mokslą toliaus: B. Gustaitis ir A. Vaičiulaitis. Visi kiti pradeda darbą pradžios mokyklose.

— **Mariampolės** Valstybinę Rygiškių Jono Gimnaziją pereitais ($19^{24}/_{25}$) mokslo metais baigė 42 abiturientai, 24 jų yra ateitininkai: A. Ankudavičius, St. Barzdukas, J. Babina, A. Bartininkas, J. Baltūsis, J. Brazauskas, J. Dabrovolskis, A. Januševičius, B. Jurkša, K. Katilius, J. Kudirka, J. Kručkauskas, V. Krakauskas, P. Gurevičius, B. Giraitis, J. Mauruča, A. Miliauskas, K. Matulevičius, A. Liūdžius, J. Staniškis, A. Vasiliauskas, V. Visčiulis, S. Treigys, Pr. Zailskas. Jų 3 išėjo mokytojų darbą dirbti, 4 pastojo Žemės Ūkio Akademijon, 2 važiuoja užsienin studijuoti, kiti pastojo Lietuvos Universitetan.

— **Naumiesčio mokytojų kursus baigė** š. m. šie asmens ir išėjo mokytojauti: J. Baliūnaitė, I. Barniškaitė, V. Butkus, P. Dielininkaitytė, J. Kačiulis, J. Kulikauskas, J. Kuncaitis, J. Mockevičius, M. Valevičaitė, A. Vikšraitis, A. Vilčinskaitė, J. Kalvaitis, J. Babušis, P. Stanaitytė, T. Šimulaitis, J. Šilingis, V. Stakišaitis.

Tęsia mokslą toliau: A. Sodaitis ir J. Vibeliūnas. Viso baigė 29 asmens.

— **Friburgo Universitetą baigė** praėjusiais 1924-25 mokslo metais šie ateitininkai: 1) kun. Vladas Granskas teologijos mokslus ir 2) Sofija Orvidaitė gamtos mokslus, abu su licenciato laipsniu; 3) Kazys Ambrozaitis filosofijos mokslus daktaro laipsniu ir 4) Edvardas Jatulis politinius ekonominius mokslus daktaro laips.

— **Vedė.** At-kas Dr. Ed. Jatulis rugpiūčio 3 d. vedė Šiaulių gimnaz. mokytoją Br. Petrauskaitę. Linkime laimingo gyvenimo.

— **Veiverių mokytojų kursus** 1925 m. birželio mėnesį baigė 27 asmens, iš kurių visas tuzinas ateitininkai, 5 socialistinio nusistatymo, kurių 3 priklauso prie protestantų tikėjimo ir 10 likusių visai be pasaulėžiūros. Kursus baigė šie ateitininkai-ės: A. Lukšaitė, A. Ruseckaitė, B. Bendinskas, A. Bandzaitis, K. Bagdonas, S. Baguckis, J. Čebelis, B. Gudelevičius, V. Česnavičius, V. Jakevičius, J. Šalčius ir St. Paltanavičius; iš jų 7 abstinentai, iš pastarųjų 4 pavasarininkų šefai ir be to dar vienas skautas. Jų veikliausieji bei uoliausieji tai B. Bendinskas, S. Paltanavičius ir K. Bagdonas. Didžiuma baigusiųjų bus mokytojais.

Linkime laimingai jums šviesti liaudį ir auklėti jaunąją kartą *restaurare omnia in Christo keliu!*

— **IV Žemaičių at-kų konferencija** įvyko Skuode š. m. liepos 17—19. Dalyvavo dauguma Žemaičių kuopų, apie 200 žmonių. Konferencija ėjo gana gyvai. Išklausytos keturios paskaitos, tartasi organizaciniais reikalais, atlikta religinė praktika su bendra agape, pasilinksminta, šis tas demonstruota iš sporto dalykų. Rezoliucijomis pravesta mintys: a) 1926 metais sušaukti Žemaičių at-kų kongresą, b) užvesti amžinąsias knygas kuopose, c) kuodaugiau dirbti pavasarininkuose, d) kiekviena kuopa pasirenka sau vieną Žem. Simono Daukanto draugijos studentą, su kuriuo valdyba nuolatos koresponduoja ir tariasi visais kuopos reikalais; studentas kiek galėdamas lanko kuopą, e) stropiai rinkti Žemaičių kultūros palaikus, f) Centrą sudaryti pavesta Telšių kuopai. Priimti reguliamino metmens kol Centras išdirbs tikrą reguliaminą. Iš žymesniųjų svečių buvo: Seimo pirm. Dr. Bistras, E. Turauskas, Seimo narys kun. J. Dagilis, tėvas Mešlis S. J., prof. Eretas ir daug kitų.

— **Ateities Redakcijoj** dabar darbuojasi pats redaktorius ir jo padėjėjas stud. A. Januševičius. Dar į Redakciją pakviesti senosios Red. narė S. Bačinskaitė ir J. Tarvydas, kurie maloniai apsiėmė padėti dirbti.

— **Kauno abstinentų** sekcijos susirinkimas įvykęs rugsėjo 13 d. buvo gausus, įdomus, gyvas ir linksmas.

— **Kretingos** at-kų kuopos valdybos sąstatas, sudarytas š. m. rugsėjo mėn. 6 d.: pirmininkas Stasys Lingys, vicepirm. Pocius, sekretorius Bronė Mžeikaitė, iždininkas Kazys Jazbutis, knyginin-kas Geležinis.

— **Kupiškio** at-kų kuopos valdybon šiems mokslo metams išrinkti: pirmininkas A. Armalavičius, visepirm. A. Žiūkas, sekret. K. Varkalys, kasininkas St. Tuskaitė, knygin. Ks. Petrulytė.

— **Telšių Vyskupo Valančiaus** „Saulės“ gimnaziją šiemet baigė 41 abiturientas. Iš jų 21 ateitininkai: K. Alminas, O. Alminaitė, St. Budraitė, J. Dagilis, St. Gabaliauskis, A. Grauslytė (baigė visus mokslo dalykus 5-kiais), A. Juškevičiūtė, J. Jaržemskaltė, Z. Ivinskis (baigė visus mokslo dalykus 5-kiais), Z. Kalnietis, P. Laučys (baigė visus dalykus penkiais) St. Skurvydas, J. Smilgevičius, A. Svila, St. Stirbys, Stanevičiūtė, Z. Petrauskaitė, O. Petrauskaitė, Z. Prialgauskaitė, G. Valančius, Pr. Urbonas.

— **Plungės „Saulės“ gimnaziją** šiemet baigė 11 abiturientų. Iš jų 6 ateitininkai: P. Alimas, B. Cirtautas, K. Meškauskas (baigė visus mokslo dalykus 5-kiais; šiais metais buvo kuopos pirminin-

ku), A. Petrūkis (baigė visus mokslo dalykus 5-kiais; šiais metais buvo Žem. At-kų Centro Vedėju), D. Vaičius, J. Kažys.

— **Alytaus** Dviejų Metų Mokytojų Kursus šiemet baigė 25 kursistai, iš kurių tarpo šie ateitininkai: J. Bilius, A. Gerasimavičius, J. Janulevičius, Pr. Janulynaitė, A. Kazlauskaitė, J. Kudarauskas, Z. Gurevičaitė, A. Matulevičius, M. Navikaitė, K. Pileskas, J. Pacevičaitė, P. Radzevičius, J. Stankevičius, O. Stanelkaitė, A. Varanauskas, J. Vidūnas, A. Verbickas, A. Žūkas — išviso 18.

— **Mariampolė.** 7-IX visuot. eucharistininkų susirinkimas globėju išsirinko kun. V. Mažoną; į valdybą išrinko: Ant. Stabingį (pirmininkas), Sekevičių (sekret.) ir Dovydaitytę (vicepirm.).

— **Stud. A. Tylenis ir St. Kiškis**, At-kų Susišelpimo Fondo atstovai Amerikoj jaučiasi neblogai. Amerikos lietuviai, kaip gauname žinoti, juos sutinka, priima ir paremia geriau, ne kaip kitus panašiais tikslais važiuojančius. Jie pavasarį važinėjp po lietuvių kolonijas ir surinko jau pinigų nemažą sumą aukų At-kų Namams statyti. Per vasaros karščius jie turėjo nustoti lankyti kolonijas ir pasilsėti. Iš rudens vėl pradės darbą ir grįš į Lietuvą apie Kalėdas. Linkime jiems laimingai dirbti ir sveikiems linksmiems sugrįžti.

— **Ateitininkų Namai.** Ateitininkų sušielpimo Fondas nutarė dar rugsėjo mėn. pradėti statyti namus. Namų planas, su Fondo įneštomis pataisomis priimtas, rodos, inž. Vizbaro. Jau rodos užperkama medžiaga. Kada bus dedamas kertinis akmuo, pranešime.

— **Vedė.** Šią vasarą vedė vienas mūsų senesniųjų dr-gų ir „Ateities“ bendradarbių Pr. Jucaitis. Linkime jam laimingo gyvenimo.

— **Mariampolė.** 1924-25 mokslo metų pabaigoje, baigę Mokytojų Seminarijos II kursą, išėjo mokytojo pareigų eiti šie ateitininkai: A. Ambrasas, K. Pažėra, S. Petruševičius, A. Stadalninkas, V. Bosikis, A. Bočys, V. Markevičius, J. Milavickas, J. Miliauskas, J. Zaliauskas, M. Barniškytė, J. Kažemikaitytė, V. Kurtinaitytė, M. Kraužlytė, A. Mačiulaitytė, V. Masiulytė, A. Sekevičaitė, O. Šeštokaitė; į Kauną persikėlė mokytis: M. Mačionaitė ir E. Valiukaitė.

IV kursą baigė: A. Galinis, P. Gražulis, K. Kavaliauskas, A. Svetlauskas, J Vitkauskas, A. Ambraziejutė, M. Bielevičaitė, K. Gurevičaitė, K. Kaunaitė, M. Sirutytė, Z. Puodžiukaitytė, A. Urnevičaitė ir O. Zaleskaitė. Su džiaugsmu turiu pažymėti, kad kaip bendrai IV kursas, taip ir visi at-kai abiturijentai, išleidžiamos vakarienės metu, apsiėjo be svaigalų. Pirmi abstinencijos diegai!

Knyga ir menas

Pr. Mašiotas, **Būta ir pramanyta.** Išleido ir spaudė „Rytas“ akc. b-vė Klaipėdoje, 1925 m., 105 pusl.

Pr. Mašiotas savo kūrinėliuose paprastai stovi arti gyvenimo, ir tai gyvenimo — lietuviško, kaimiško ir net idiliško. Siužetais jam tarnauja lietuviškieji vaikiukai, piemenukai, mergytės, gyvulėliai, paukščiai, net medžiai ar gėlės. Jis pagaus vieną kurį jų gyvenimo momentą, jį nucharakterizuos, — tai ir visas jo apsakymėlis. Ir čia tokių trumpučiukų, po 1—3 puslapėlius, apsakymėlių yra 15 (pirmojoj daly).

Naudodamas siužetui gyvulių ar paukščių gyvenimą p. Mašiotas jį suasmenina, sužmogina. Jo katinėlis Marčiukas — tai tūlas Jonelis ar Petriukas mamos lepūnėliai — išdykėliai, jo žvirblė moko žvirbliukus lygiai, kaip tūla mamytė moko savo vaikučius, kurie tik siausti ir čiauškėti papratę. Tokia personifikacija Mašiotui sekasi.

Imdamas siužetą iš žmonių gyvenimo, autorius jį ima tik iš kaimo ir kuria vaizdelį labai paprastą, nesudėtingą, bet patį momentą, savaime, rodos, nieko įdomaus neturintį, jis padaro idiliškai nuotaikingą, o asmenims moka duoti charakteringų ypatumų (pirmajam tvirtinimui! „Debesėliai“, „Trys vienmečiai“, antrajam: „Sau ės temimas“, „Spirgutis“ ir k. t.).

Tokių apsakymėlių randame „Būta ir pramanyta“ pirmojoj daly. Mat, autorius savo apsakymėlius suskirstė dviem dalimi, panašiai, kaip ir vardas dvilypis. Jau šiek tiek aptarta pirmoji dalis tiktų daugiau, nei antroji antrajai vardo pusei „pramanyta“. O rinkinėlio antroji dalis tai tikrai „drūtoji“. Tai spaudos kovų metas, pradedant spaudos draudimu ir baigiant spaudos grąžinimu. Mašiotas, pats dalyvavęs tautos atgimime, gerai žino ano meto darbus. O tas laikotarpis ištiesų turėjo ko įdomaus, verto literatūron įtraukti!

Pernai p. Mašiotas išleido knygelę, vardų „Kai knygas draudė“. Joje tiesiog nupasakoja aną metą ir jo darbo žmones. O šioje knygelėje, antroje jos dalyje, jis įtraukė tuos atsitikimus į beletristišką literatūrą. Spaudos kovų periode, kaip ir kiekviename dideliame darbe, stovėjo dvejopi darbo žmonės: vadai, iniciatoriai ir techniški darbo pildytojai. Pirmiesiems čia atstovauja Basanavičius ir Kudirka, antriesiems tiesiog bepavardžiai knygnešiai— kontrabandininkai. Tik istoriški atsitikimai įvilkti į beletristišką formą. Reikia manyti, kad autoriaus čia turėta ir utilitaristiško noro. Jis norėjo duoti ne tik smagiai pasiskaityti, pasigėrėti, bet ir supažindinti jauną skaitytoją su spaudos draudimo laikotarpiu, o, žinia, tokia forma rašytas dalykėlis labiau mėgiamas skaityti

ir lengviau negudusio skaitytojo įvaliojamas. Ypačiai, kad visa knygelė, kaip ir apskritai visi Mašioto kūrinėliai, drąsiai galima tvirtinti, laikomi jauniesiems skaitytojams. Savo tikslą jinai atatinka.

Pridėkime dar taisyklingą kalbą, gražų, lengvą stilių, tai rasime, kad ateitininkų ypačiai jaanesniųjų, knygynėliuose ji verta turėti. *J. A.*

Lietuvių Kalbos Žodynas sudarė *K. Būga*, II sąsiuvinys. Išleido Šviet. Ministerija Kaunas 1925 m. Šis sąsiuvinis paties žodyno teturi vos 2 pusl.; visa kita užima pratarmė.

Dr. A. F. Holleman'as. **Organinės chemijos vadovėlis.** Į lietuvių kalbą iš septynioliktojo patobulinto leidimo vertė A. Purėnas, Kaunas, 1925 m. 461 ps. 8⁰. Tai bus bene pats didžiausias veikalas iš organ. chemijos lietuvių kalba. Studentams jis bus didžiausia parama.

Lietuvių tautotyros žinių ir senienų rinkimo programa, sudarė *P. Butėnas,* „Vilties" Dr jos leidinys, Šiauliai 1926 m. 208 p. in 8⁰. Dažnai girdėti skundžiantis, kad mūsų tautosaka ir mūsų senove mažai kas domisi. Jei taip, tai imkim į rankas šią knygą ir sulig ja varykime darbą. Čia yra begalo daug klausimų, kurie labai svarbu renkant senienas. Tad tiek sudariusiam šią programą tiek leidėjams („Vilčiai") tenka padėkoti už išleidimą, o mums tik lieka ja pasinaudoti.

Švietimo Darbas N 5, 6 ir 7, gegužės, birželio ir liepos mėn. Juose be grynai oficiališkų dalykų yra gana įdomių straipsnių ir recenzijų.

Max Butriwackel, **Der Ameisenkaiser.** Ein Buch für Kinder und grosse Leute. Nach Luigi Bertelli deutsch bearbeitet von Luise v. Koch (VIII ir 256 p.) in 8⁰ Freiburg i. Br. 1925, Herder. Apie šią knygą „Literarischer Handweiser" labai gerai atsiliepia. Esą tai geriausia knyga aprašanti skruzdžių gyvenimą. Ji tinkanti ne tik jaunimui, bet ir suaugęs su pasigėrėjimu ją perskaitąs.

Die heilige Magdalena Sophie Barat. Eine Lebens abrihs. Mit dem Bildnis der Heiligen Volksausgabe. Vierte Auflage 12⁰ (VIII ir 128 p. Freiburg i. Br. 1925, Herder.

Das Geheimnis des Fischer. Eine frühchristliche Erzälung von Peter Dörfler. 12⁰ (IV ir 82 p.) Freiburg i. Br. 1925, Herder. Žuvies ženklas pirmiesiems krikščionims buvo simboliškas ženklas. Iš pirmųjų raidžių žodžių „Jezaus Kristaus Dievo Sūnaus Karalystė" susidarydavo graikų kaiboj žodis „žuvis". Šioj knygoj kalbama (psichologiškai piešiama) kaip vienas Romos išdykėlis kas kart vis labiau pažįsta žuvies paslaptį ir lieka krikščionim.

Reinmärchen. Von *Klemens Brentano.* Neu gefast von Laurenz Kiesgen. Mit einem Titelbild von Ed. von Steinle. 8⁰ (X u. 126 p.) Freiburg i. Br. 1925, Herder.

Dr. Jur. Pr. V. Raulinaitis, Parlamentarizmas, istoriniai-teoretiniai parlamentinės tvarkos bruožai. Klaipėda 1925 m.

Jubiläumsbüchlein. Belehrungen und Gebete für das allgemeine, ordentliche Jubiläum 1925-1926. Von Oskar Witz, Pfarrer. 16⁰ (VIII u. 96 S.) Freiburg i. Br. 1925.

Liturgie und Frauenseele. Von *Athanasius Wintersig,* Benediktiner der Abtei Maria Laach. Erste und zweite Auflage.

Eucharistische Funken. Blütenlese frommer Gedanken und Gespräche zu Füszen Jesu im allerheiligsten Altarssakrament. Aus dem Italienisc4en übersetzt von Ottilie Bödiker. Fünftes Bändchen: Ave Maria.

Roma Sacra. Eine Pilgefahrt. Von *Joseph August Lux.* Mit 8 Bildern. 12⁰ (40 S.) Freiburg i. B. 1925, Herder.

„Kosmos" N. 4 1925. Redaduoja prof. Pr. Dovydaitis. Dažnai nusiskundžiame, kad trūksta objektyvios literatūros iš gamtos mokslų srities, o „Kosmosu" nesinaudojam. Reikia tik pažvelgti į šį Nr., kiek čia gražios medžiagos sutraukta! K. privalėtų skaityti kiekvienas at-kas. Platesnę šio Nr. recenziją įdėsim kitą kartą.

Tiesos Kelias, Religijos bei doros mokslo ir visuomenės gyvenimo mėnesinis laikraštis Nr. 8. Redaguoja Prof. kun. Dr. Pr. Kuraitis. Šis kaip ir anksčiau išėję NNr. lygiai idomūs.

Redakcijos atsakymai.

J. Slpšs. Už eilėraščius dėku, bet nesunaudosime. Pirmuose — eiliuotas protavimas, o antruose — du paprasčiausi prozos sakiniai.

B. A. Jaun. Vaidevučiui. Eilėrasčiai silpnoki. Gal mums ką prozos parašysit.

Anūkui. Korespondencija tur būt tilps. Eilėraščiai dabar ir seniau atsiųsti silpnoki, straipsnelis pavėluotas. Bet rašinėk mums.

Juoz. Ja. Draugo straipsnis pervėlai atėjo —negalėjome sunaudoti. Dėku ir už gerus norus. Rašyk.

Šešuolei. Dr-gės vieną eilėraštį dedame. Gal kitą kartą rašydama malonėsi parašyti, kas esi, tada galėsime kalbėti ir del kitų eilėraščių.

M. Burbului. Dr-go vieną eilėraštį talpiname. Iš likusiųjų gal dar vieną kitą sunaudosime. Dėkū, kad mūsų nepamiršti.

J. Svyrunėliui. Iš atsiųstųjų eilėraščių vieną pataisę gal ir įdėsime, bet, rodos, tie patys eilėrasčiai yra pasiųsti ir kitur. Ar mes kalti, jei tamsta taip padarei — menkai savo darbą teįkainojai?

K. Mantvydui. Visi dr-go raštai į Redakc. rankas pateko tik dabar. Mat jie atėjo per Kongresą na ir pakliūvo į spintą. Dabar skaitome.

Dabušių St. Tamstos raštai visi gauti. Dėku, kad mus prisiminei.

Tvajaičiui, Balt. Lelijai, Gelgotai, J. Silvai, Č. P. Jūsų raštus gavome. Dėku. Skaitysim.

Redaktorius-leidėjas **Jonas Grinius.**

„RAIDĖS" SPAUSTUVĖ
KAUNE, LAISVĖS AL. 35. Tel. 758.

Kongreso dalyviams ir kitiems.

Daug kas nori turėti gyvesnį Kongreso atsiminimą ir klausia kur galima gauti fotografijų. Todel pranešame, kad yra:

1. Kongreso posėdžių ir Kongreso prezidiumo su sekretoriatu fotografijos. Kiekviena be kartono (ir posėdžių ir prezid.) kainuoja po 1 lit,

2. Ateitininkų bendrojo choro fotografijų yra dvejopų. Viena fotografija su kartonu kainuoja 5 litai, o be kartono — 3 lit. 50 cnt.

3. Kongreso misterijos „Paparčio Žiedo“ kaip atskirų vaidilų, taip ir grupių fotografijos (iš viso apie 25 atvirutės). Kiekviena atvirutė — 50 cnt. Kadangi sunku kiekvienos fotogr. turinį išvardyti, tai maną užsisakyti tegu pasitiki, kad C. Valdyba stengsis išrinkti pačias įdomiausias; bet dar geriau būtų, jei būtų užsakomas visas komplėktas.

Fotografijas galima užsisakyti per Moksl. At-kų C. Valdybą, Laisvės Al. Nr. 3 arba prisiunčiant pinigus iš anksto ir persiuntimui 50 cnt., arba apdėtu mokesniu.

Visoms kuopoms.

Visos kuopos, kurios neatsilygino už gautą „Ateitį“ pirmąjį pusmetį arba dar neatsilygino už paskutinįjį Nr., prašomos kuogreičiausiai atsilyginti. Kitaip „At.“ Administracija bus priversta sulaikyti „At.“ siuntinėjimą, o nesąžiningąsias kuopas teks paskelbti mūsų organe. Nenorime, kad tai įvyktų, todel prašome nesivėluoti. Taip pat prašome pranešti „At.“ platinimo komisijų adresus, kad žinotume kur siųsti laikraštį.

Administracija.

Redakcijos adresas: **Kaunas, Laisvės Al. Nr. 61, III aukšt.**

Administracijos adresas: **Kaunas, Laisvės Al. Nr. 3.**

„Ateities“ kaina:

Lietuvoje metams — —	15 lt.
Užsieniuose metams — —	20 lt.
Atskiras num. — — —	150 ct.
Moksleiviams imant kuopose	1 lt.

„Raidės“ spaustuvė Kaune